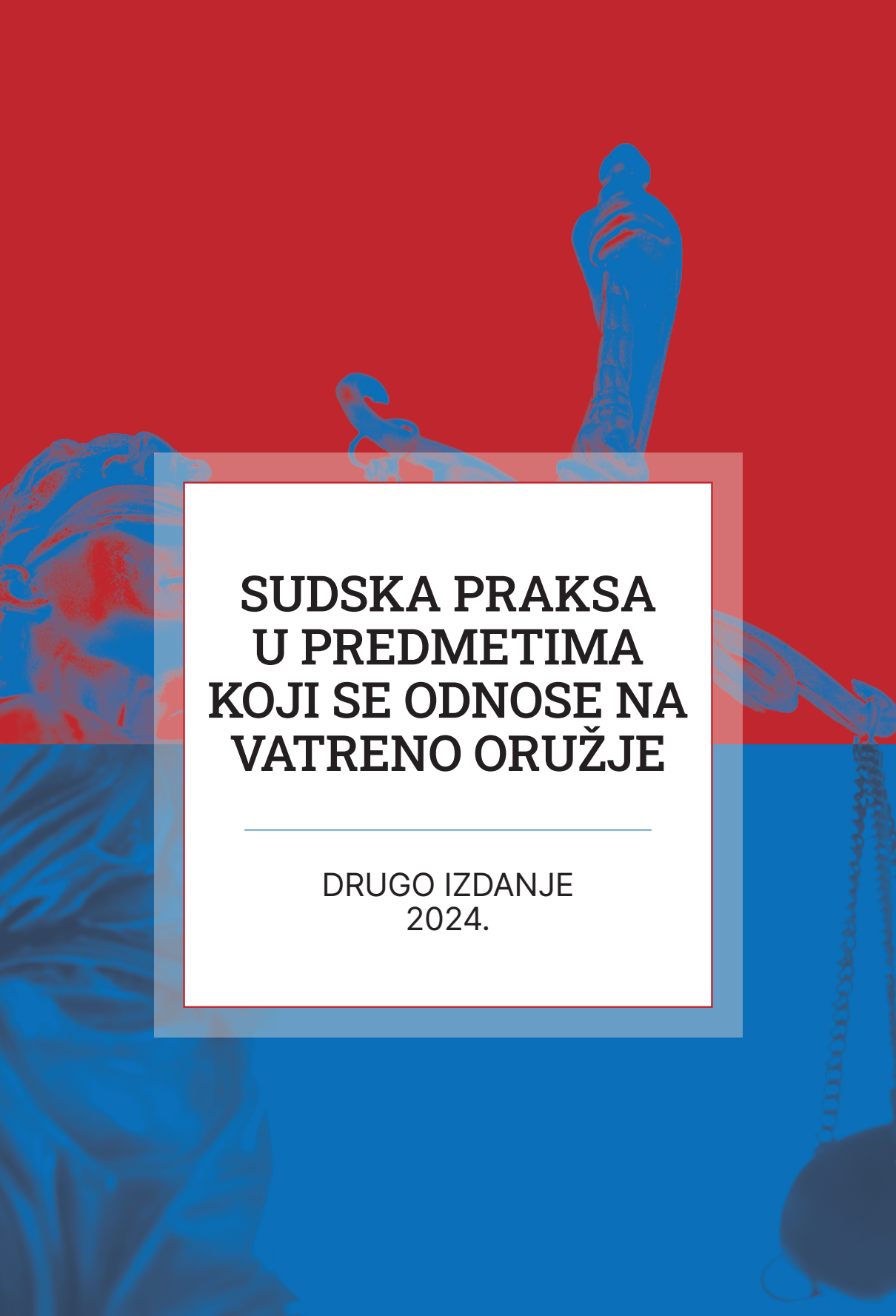

SUDSKA PRAKSA U PREDMETIMA KOJI SE ODNOSÉ NA VATRENO ORUŽJE

**DRUGO IZDANJE
2024.**

United Nations
Office on Drugs and Crime

Република Србија
ВРХОВНИ СУД

ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

Countering Illicit Firearms Trafficking and Related Crimes

SUDSKA PRAKSA U PREDMETIMA KOJI SE ODOSE NA VATRENO ORUŽJE

DRUGO IZDANJE
2024.

ROADMAP
FOR SALW CONTROL
IN THE WESTERN BALKANS BY 2030

Odricanje od odgovornosti

Korišćenje odrednica i predstavljanje materijala u ovoj publikaciji ne podrazumevaju zvanično mišljenje Sekretarijata Ujedinjenih nacija u pogledu pravnog statusa bilo koje zemlje, teritorije, grada ili oblasti, ili njihovih vlasti, kao ni u pogledu njihovog unutrašnjeg ili spoljnog razgraničenja. Stavovi izraženi u ovoj publikaciji pripadaju autorima i ne odražavaju nužno stavove Ujedinjenih nacija, uključujući i Kancelariju Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal (UNODC) ili zemalja članica UN.

Zahvalnost

Ovaj dokument izradila je Sekcija za ilegalnu trgovinu vatrenim oružjem (FTS), Ogranak za borbu protiv organizovanog kriminala i krijumčarenja, Odeljenje za pitanja sporazuma UNODC, pod sveobuhvatnim nadzorom Simonete Grasi, šefice FTS. Publikaciju je izradio izradio Dragan Jocić, sudija Vrhovnog kasacionog suda Republike Srbije u penziji, uz podršku Dimana Dimova i Dimitrija Ristića u ime FTS. Publikacija je izrađena uz finansijsku podršku Multipartnerskog poverilačkog fonda za podršku sprovođenja Mape puta za kontrolu malog i lakog oružja na Zapadnom Balkanu, u kojem učestvuju Nemačka, Švedska, Holandija, Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Norveška, uz podršku Evropske unije. Stavovi izraženi u ovom dokumentu ni na koji način ne odražavaju zvanične stavove navedenih zemalja ili entiteta.

Sadržaj

1	Uvodna reč	7
2	Predgovor	9
3	Uvod	11
4	Obaveze iz prihvaćenih međunarodnih instrumenata	13
5	Pozitivnopravna zakonska rešenja u Republici Srbiji	15
6	Analiza zakonskih rešenja u domaćem zakonodavstvu	21
7	Neophodnost kontrole malog i lakog oružja	28
8	Krivično delo Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. KZ	31
9	Predmeti izvršenja krivičnog dela iz člana 348. KZ	36
10	Radnje izvršenja krivičnog dela iz člana 348, stav 1. KZ	51

11	Krivično delo iz člana 348, stav 2. KZ	64
12	Krivično delo iz člana 348, stav 3. KZ	66
13	Krivično delo iz člana 348, stav 4. KZ	70
14	Krivično delo iz člana 348, stav 5. KZ	74
15	Odredba člana 348, stav 6. KZ	76
16	Oružje kao predmet izvršenja krivičnog dela Nasilje u porodici iz člana 194. KZ	77
17	Značaj legalizacije oružja i municije	81
18	Moratorijum na izdavanje dozvola za oružje	88
19	Novi zakonodavni izazovi	89
20	Odnos propisanih krivičnih dela i prekršaja	92
21	Pitanja vezana za krivičnoprocesno zakonodavstvo	97
22	Zaključak	103

Uvodna reč

1

Zaštita od nasilja i kriminala, naročito kada je u pitanju upotreba vatrenog oružja, predstavlja ključnu stavku u zakonodavnom okviru i pravnoj praksi Republike Srbije. U poslednjim godinama, država se fokusirala na pooštavanje zakona i povećanje bezbednosti građana, što uključuje kako prevenciju, tako i efikasnije sankcionisanje počinitelaca nasilja. Borba protiv nasilja i kriminala, uključujući slučajeve sa vatrenim oružjem, smatra se prioritetom, te postoje i dodatne mere, kao što su kontrola i praćenje prodaje municije, kao i obavezni pregledi za sve koji poseduju vatreno oružje. Osim zakonskih i sudskih mera, država ulaže i u prevenciju nasilja, kako kroz obrazovanje građana o opasnostima od nelegalnog držanja oružja, tako i kroz rad sa policijom i organima bezbednosti. Sve ovo ima važnu ulogu u podizanju svesti o opasnostima koje oružje nosi, naročito u kontekstu porodičnog i društvenog nasilja.

Vatreno oružje i eksplozivne materije, usled svoje višefunkcionalne upotrebe, odnosno zloupotrebe, predstavljaju konstantnu pretnju kako na unutrašnjem planu, tako i na poprištu transnacionalnog organizovanog kriminala.

Posle prve Zbirke sudske prakse za period 2015-2019. u kojoj su sadržana u tom periodu zakonska rešenja i sudska praksa u Republici Srbiji, pojavila se potreba za nastavak rada na upoznavanju sa aktuelnim međunarodnim propisima i novim zakonskim rešenjima i sudskom praksom u Republici Srbiji u vezi sa vatrenim oružjem, municijom i eksplozivnim materijama.

Ovo posebno zbog činjenice da je Republika Srbija ugovornica Konvencije Ujedinjenih nacija o transnacionalnom organizovanom kriminalu kao i Protokola Ujedinjenih nacija o vatrenom oružju, i da u domaćem zakonodavstvu koje se odnosi na ovu oblast predstoji usklađivanje sa relevantnim međunarodnim propisima.

U ovoj Zbirci detaljno su predstavljena pozitivnopravna zakonska rešenja iz Krivičnog zakonika i Zakona o oružju i municijim. Osim toga, ukazano je i na značaj legalizacije oružja i municije. Ukazano je i na nove zakonodavne izazove – pojava novih vrsta oružja i delova koji značajno menjaju karakteristike vatrenog oružja, koje su već poznate u svetu (SAD i pojedine evropske države).

Iz svega navedenog proističe potreba za dodatnim pojašnjenjem postojećih ili novonastalih nedoumica u vezi sa krivičnim delima koja se odnose na oružje, a sve u cilju jednog nedvosmislenog pravnog odgovora na društveno-pravnu pretnju kakva je nedozvoljena trgovina oružjem i brojne implikacije ovakvih i sa njima povezanih krivičnih dela.

Ovaj Priručnik zahvaljujući predstavljenim zakonskim rešenjima i prikupljenoj građi u vidu nove sudske prakse, posle prve Zbirke, predstavlja koristan instrument za rad organa koji postupaju u predmetima koji uključuju vatreno oružje. Zbog toga, ovaj Priručnik će predstavljati značajno štivo kako za postojeće nosioce pravosudnih funkcija tako i za polaznike početne obuke Pravosudne akademije Republike Srbije, ali i kao materijal za buduće obuke u okviru programa stalne obuke Pravosudne akademije.

Ovu Zbirku prati i posebno izdanje - Priručnik o oružju, municiji i eksplozivnim materijama sa spornim pitanjima u sudskoj praksi u vezi sa ovom problematikom.

Ovakve aktivnosti su od velike važnosti i kada je reč o pregovaračkom procesu koji Republika Srbija vodi sa Evropskom unijom, a koji se prevashodno odnosi na sprovođenje Akcionog plana za poglavlje 24.

Direktor Pravosudne akademije

Nenad Vujić

Predgovor

2

2 024. godine, pre nego što je rukopis ove publikacije predat na štampanje, objavljen je Nacrt zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika (u daljem tekstu Nacrt) kojim je predviđeno osam krivičnih dela povezanih sa oružjem, municijom i eksplozivnim materijama. Nadamo se da će analiza koja sledi opravdati prethodni zaključak. Zbog toga što predložene izmene i dopune nisu konačan tekst, odnosno podložne su izmenama do konačnog zakonskog teksta, to će njihova analiza biti svedena na nužnu meru i biće povezana sa ovom publikacijom.

Pet od Nacrtom predviđenih osam krivičnih dela nije tesno povezano s važećim krivičnim delom Nedoizvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. KZ.

Prva tri krivična dela predviđena članovima 347.a, 347.b i 347.v već su i brojčanim oznakama povezana sa onim iz člana 347 KZ. To daje osnov za zaključak da, prema sistematizaciji u Nacrtu, predstavljaju nove oblike izvršenja krivičnog dela Izrađivanje i nabavljanje oružja i sredstava namenjenih za izvršenje krivičnog dela iz člana 347. KZ, koje je detaljno predstavljeno, odnosno analizirano u publikaciji.

U članu 347.a Nacrta se kao novi predmeti dela, u odnosu na krivično delo iz člana 348. KZ, određuju staro oružje i moderne kopije oružja, pa su oba predmeta analizirana u publikaciji. Radnja „nošenja na javnom mestu“ takođe je preuzeta iz prekršaja predviđenog ZOOM. Zapravo, ovo krivično delo je, s neznatnim izmenama, preuzeto iz prekršaja predviđenog članom 48 stav 1 tačka 4 ZOOM.

Radnja dela predviđenog članom 347.b „nesavesno drži“ takođe je preuzeta iz prekršaja predviđenog članom 48, stav 1, tačka 7. ZOOM. Radnja izvršioca je da oružje nije držao onako kako je predviđeno ZOOM, a uslov postojanja krivičnog dela je radnja trećeg lica koje je neovlašćeno došlo u posed tog oružja i potom njime izvršilo krivično delo.

Krivično delo predviđeno članom 347.v potpuno je novo. Sankcioniše davanje uputstava ili obučavanje maloletnog lica da koristi vatreno oružje. Nesumnjiv cilj je zaštita trećih lica od mogućeg ugrožavanja maloletnika obučanih za rukovanje vatrenim oružjem, ali i zaštita maloletnika da u takvu priliku uopšte dođu.

Krivično delo iz člana 348. sada važećeg KZ prema Nacrtu se razdvaja u dva krivična dela prema kriterijumu radnje izvršenja. Prvim, koje zadržava oznaku člana 348, sankcioniše se držanje i nošenje predmeta dela i ne sadrži novine u odnosu na važeći član 348. KZ. Drugim, sadržanim u članu 348.a sankcioniše se radnja nošenja predmeta dela i sadrži novine u odnosu na važeći član 348. KZ.

Član 348.a kao nove predmete izvršenja propisuje izradu oružja 3D štampačem kao i posjedovanje 3D nacrti za proizvodnju oružja. U publikaciji je obrađena izrada oružja 3D štampačima, kao i posjedovanje 3D nacrti za izradu oružja.

Nacrtom su, usaglasile, sankcionisani uvoz, izvoz, sticanje... premeštanje i prevoz na teritoriji Srbije ili preko njene teritorije oružja bez ovlašćenja. Publikacija i ovom pitanju posvećuje pažnju u neophodnoj meri.

Krivična dela predviđena članovima 348.v i 348.g su, bez značajnih izmena, preuzeti članovi 40. i 41. Zakona o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije. Dakle, obe odredbe preuzete su iz sporednog krivičnog zakonodavstva, što je potpuno opravdano, jer nesumnjiv cilj zakonodavca mora biti smanjivanje broja krivičnih dela propisanih sporednim zakonodavstvom. Oba krivična dela obrađena su u publikaciji, kao i relativno potpun postupak ispitivanja, žigosanja i obeležavanja oružja naprava i municije.

Prethodna, skraćena analiza, daje osnov za zaključak da publikacija izmenama i dopunama KZ neće izgubiti na aktuelnosti, kako u teorijskoj obradi instituta povezanih sa oružjem i municijom, tako ni u sudskoj praksi koja će biti zasnovana na izmenama predviđenim Nacrtom.

Autor publikacije

Dragan Jocić

Uvod

3

U ovoj publikaciji predstavljene su odluke sudova koje se izdvajaju, pre svega, svojim značajem ili, u manjoj meri, da bi se pokazale izmene sudske prakse povezane s drugačijim pojavnim oblicima krivičnih dela, ili izmenama pozitivnog zakonodavstva. Zato se posebna pažnja, radi potpunog razumevanja, mora obratiti na datume prikazanih odluka i tada važećih zakonskih rešenja.

Činjenica je da se u nekoliko slučajeva pojavljuju razlike u stavovima sudova. Cilj publikacije nije mogao biti da se u tim slučajevima opredeljuje koja je odluka pravilna, već da ih citira i analizira, ostavljajući takvu odluku čitaocu ili praktičarima u oblasti krivičnog prava.

Opređenje je bilo da se suština što većeg broja odluka predstavi sažeto, umesto opširne analize prvostepene, drugostepene i, na kraju, odluke po vanrednom pravnom leku, što se najčešće podvodi pod studije slučaja. Takođe, izbegnuto je i pisanje zaključaka kada su oni vidljivi i iz citiranih delova odluka.

Učinjen je napor da se pojedini instituti koji su povezani s temom publikacije što potpunije teorijski obrade, pa i potkrepe sudskom praksom.

Sveobuhvatna analiza spornih pitanja u primeni člana 348. KZ, ali i sa ovom odredbom povezanih krivičnih dela, kao i povezanih zakona i podzakonskih akata, posebno je namenjena mladim sudijama i javnim tužiocima, ali i svima koju ovu temu smatraju značajnom.

Veoma je mali broj stručnih radova posvećenih teorijskoj obradi krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. Krivičnog zakonika (KZ), kao i njemu srodnih krivičnih dela. Nasuprot ovome, sudska praksa može se oceniti kao razvijena. Odsustvo većeg broja stručnih radova može se pripisati oceni da ovo krivično delo ne predstavlja izazov za njegovu stručnu obradu i da nema dovoljno spornih pravnih pitanja koja bi bila predmet stručne obrade. Ovakva ocena nije prihvatljiva.

Zato je jedan od ciljeva publikacije, uz primarni cilj prezentovanja važeće sudske prakse, teorijska obrada instituta povezanih sa odredbom krivičnog dela iz člana 348. KZ i srodnih krivičnih dela, kao i analiza relevantnih odredbi Zakona o oružju i municiji (ZOOM), sve u nameri da ovakav pristup dovede do celovite obrade opredeljene teme i popuni praznine.

Na značaj teme, pa samim tim i ove publikacije, dovoljno ukazuje činjenica o velikoj količini vatrenog oružja zaostalog iz ratova u bivšoj Jugoslaviji, uključujući oružje uvezeno tokom devedesetih godina koje je iza sebe ostavila Jugoslovenska narodna armija, kao i ono korišćeno tokom sukoba na Kosovu i Metohiji tokom 1999, odnosno, u Severnoj Makedoniji 2001. Oružje je, takođe, pljačkano iz magacina tokom građanskih nemira u Albaniji tokom

1997, a zatim i završavalo u posedu stanovništva. Procene Ujedinjenih Nacija, Europol, kao i regionalnih eksperata u šest jurisdikcija Zapadnog Balkana i Hrvatskoj takođe ukazuju na postojanje velike količine nelegalnog oružja u posedu građana. Tema je značajna i zbog velikog broja krivičnih dela koje se vrše ili se mogu izvršiti upotrebom oružja.

Takvu procenu potvrđuju podaci MUP Srbije da su, samo tokom poslednje legalizacije vatrenog oružja i municije 2023, građani nadležnim organima predali 26.485 komada minsko-eksplozivnih sredstava, 82.398 komada oružja i 4.243.139 komada municije. Predati su oružje i municija, kako u nelegalnom, tako i u legalnom posedu. Naredbom Ministra policije nije bila predviđena mogućnost prevođenja oružja iz kategorije nelegalnog u kategoriju legalnog oružja.

Prethodni podaci dovoljni su da izazovu dužnu pažnju i potrebu za teorijskom obradom teme, kao i obradom sa aspekta važeće sudske prakse, s prevashodnim ciljem drastičnog smanjivanja broja komada nelegalnog oružja kao i prevođenja nelegalnog u zonu legalnog oružja. Time bi se uspostavili potpuna evidencija i kontrola legalnog oružja u posedu građana. Stoga su se zakonodavstva Zapadnog Balkana, uključujući Srbiju, našla pred zadatkom uspostavljanja delotvornih zakonodavnih mehanizama za suzbijanje i kontrolu oružja u posedu građana, ali i obavezom da svoja zakonodavstva usaglate s prihvaćenim međunarodnim obavezama.

Obaveze iz prihvaćenih međunarodnih instrumenata

„Opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori sastavni su deo pravnog poretka Republike Srbije i neposredno se primenjuju. Potvrđeni međunarodni ugovori moraju biti u skladu sa Ustavom.“ (**član 16. stav 2. Ustava Republike Srbije**)

Konvencija Ujedinjenih Nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Palermo Konvencija), usvojena Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 55/25 od 15.11.2000, predstavlja osnovni instrument međunarodnog karaktera u borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala. Uz Konvenciju su usvojena i tri protokola koja se odnose na pojedine oblasti transnacionalnog organizovanog kriminala, između ostalog i Protokol protiv nezakonite proizvodnje i trgovine vatrenim oružjem, njegovim delovima i municijom (Protokol UN o vatrenom oružju).

a. Konvencija i Protokol UN o vatrenom oružju

Republika Srbija postala je ugovornica Palermo Konvencije 6. 9. 2001. S druge strane, Republika Srbija, kao potpisnica Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, preuzela je obavezu (član 72. Sporazuma) da obezbedi postepeno usklađivanje pozitivnih i budućih zakonskih propisa s pravnim tekovinama Evropske unije, kao i s Direktivama Saveta Evrope o nadzoru nabavke i držanja oružja 91/477/EEZ, izmenjene i dopunjene Direktivama Evropske Komisije i Saveta 2008/51, 2017/853 i 2021/555.

Radi ispunjavanja preuzetih obaveza donet je novi ZOOM ali i drugi, prateći zakoni i podzakonski propisi. Osim uvođenja novih pojmova (npr. konvertibilno oružje, onespособljeno oružje, minsko-eksplozivna sredstva i dr.), uspostavljena rešenja odlikuje i stroža kaznena politika prema učiniocima krivičnog dela Nedoovoljene proizvodnje, držanja, nošenja i prometa oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. KZ.

i. Krivična dela predviđena Protokolom UN o vatrenom oružju

Protokol UN o vatrenom oružju, predviđa usaglašavanje nacionalnog zakonodavstva svih država članica, uključujući i usaglašavanje s krivičnim odredbama Protokola iz člana 5. u vezi s članovima 3. i 8. Protokola.

Neovlašćeni promet definisan je članom 3(e) Protokola kao svaki uvoz, izvoz, nabavka, prodaja, isporuka, premeštanje ili transport vatrenog oružja, njegovih delova, komponenti i municije s teritorije ili preko teritorije jedne države članice na teritoriju druge države članice, u slučaju da jedna od tih država to nije odobrila u skladu sa odredbama Protokola ili ukoliko vatreno oružje nije označeno u skladu s članom 8. Protokola.

Član 5, stav 1. Protokola predviđa da svaka država članica treba da usvoji takve zakonodavne i ostale neophodne mere, kako bi se kao krivično delo propisale sledeće radnje kada se izvrše s namerom:

- a) nezakonita proizvodnja vatrenog oružja, njegovih delova, komponenti i municije;
- b) nezakonit promet vatrenim oružjem, njegovim delovima, komponentama i municijom;
- c) falsifikovanje ili nezakonito brisanje, uklanjanje ili promena oznaka na vatrenom oružju koje su predviđene u članu 8. Protokola.

Na osnovu definicije neovlašćene proizvodnje iz člana 3.(d) Protokola, propisana su tri obavezna krivična dela u vezi s neovlašćenom proizvodnjom vatrenog oružja, njegovih delova, komponenti i municije kao što je predviđeno članom 5. Protokola, a koje su sve države članice obavezne da usvoje:

- 1) Proizvodnja ili sklapanje vatrenog oružja bez označavanja vatrenog oružja;
- 2) Proizvodnja ili sklapanje od delova i komponenti koji su nezakonito nabavljeni; i
- 3) Proizvodnja ili sklapanje bez licence ili dozvole nadležnih organa.

Konkretna svrha ovih odredbi je preventivno delovanje da bi se sprečilo kršenje osnovnih zahteva Protokola u pogledu uvoza, izvoza i praćenja vatrenog oružja, tako što će se proizvodnja svih njihovih delova i komponenti izvršiti pre sklapanja u gotov proizvod, tako da se predupredi proizvodnja vatrenog oružja bez ovlašćenja nadležnih organa i tako što će proces proizvodnje podrazumevati stavljanje oznaka dovoljnih za praćenje vatrenog oružja, pre njihovog stavljanja u promet, uključujući i njihov izvoz.

Pozitivnopravna zakonska rešenja u Republici Srbiji

5

U pogledu radnji izvršenja krivičnih dela povezanih s vatrenim oružjem i propisanih vidova kriminalizacije navedenih dela, potrebno je posvetiti pažnju sledećim zakonima:

- Krivični zakonik Republike Srbije („Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 – ispr, 107/2005 – ispr, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019);
- Zakon o oružju i municiji („Službeni glasnik RS”, br. 20/2015, 10/2019 i 20/2020);
- Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima („Službeni glasnik RS”, br. 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 – dr. zakon i 54/2015 – dr. zakon);
- Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije („Službeni glasnik RS”, br. 87/2018).

a. Krivična dela povezana sa oružjem, municijom i eksplozivnim materijama

Za svaki pravni sistem posebno je delikatno i značajno uređenje svih pitanja u vezi sa oružjem. Uporedna analiza ukazuje na postojanje mnoštva modaliteta u rasponu od krajnje liberalnih do krajnje restriktivnih, a iz pravnotehničke perspektive, od normiranja kroz krivične propise u užem smislu do oslanjanja na sporedno krivično zakonodavstvo, uz manje ili veće ublažavanje blanketne prirode krivičnog dela.

U pogledu krivičnih propisa, u užem smislu, zakonodavni zahvati bili su neophodni, uz ranije već navedene razloge i zbog potrebe usklađivanja sa novodonetim ZOOM, zato što su njegove odredbe neophodne za potpuno razumevanje, tumačenje i primenu blanketnih krivičnihopravnih normi.

Smatramo celishodnim citiranje najrelevantnijih zakonskih odredbi iz KZ i Zakona o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije.

Član 114, stav 2. KZ Teško ubistvo

Ko nabavlja ili osposobljava sredstva za izvršenje krivičnog dela iz stava 1. ovog člana ili otklanja prepreke za njegovo izvršenje ili s drugim dogovara, planira ili organizuje njegovo izvršenje ili preduzme drugu radnju kojom se stvaraju uslovi za njegovo neposredno izvršenje, kazniće se zatvorom od jedne do pet godina.

Član 347. KZ Izrađivanje i nabavljanje oružja i sredstava namenjenih za izvršenje krivičnog dela

Ko radi izvršenja krivičnog dela izrađuje, nabavlja ili drugom omogućava da dođe do oružja, municije, eksplozivnih materija ili minsko-eksplozivnih sredstava, kao i sredstava potrebnih za njihovo pravljenje ili otrova, kazniće se zatvorom od jedne do pet godina.

Član 348. KZ Nedoželjena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija

(1) Ko neovlašćeno izrađuje, prepravlja, prodaje, nabavlja, vrši razmenu ili drži vatreno oružje, konvertibilno ili onesposobljeno oružje, njegove delove, municiju, eksplozivne materije ili minsko-eksplozivna sredstva, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom.

(2) Ako je predmet dela iz stava 1. ovog člana vatreno oružje, municija, eksplozivne materije, minsko-eksplozivna sredstva ili sredstva na bazi eksplozivnih materija ili gasno oružje čija izrada, prodaja, nabavka, razmena ili držanje nije dozvoljeno građanima, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina i novčanom kaznom.

(3) Ako je predmet dela iz stavova 1. i 2. ovog člana veća količina oružja, municije ili sredstava ili je u pitanju oružje ili druga sredstva velike razorne moći ili se delo vrši protivno pravilima međunarodnog prava, učinilac će se kazniti zatvorom od dve do dvanaest godina.

(4) Ko neovlašćeno nosi predmete dela iz stavova 1. i 2. ovog člana, kazniće se zatvorom od dve do dvanaest godina.

(5) Ko neovlašćeno nosi predmete dela iz stava 1. ovog člana za čije nabavljanje i držanje ima odobrenje nadležnog organa, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.

(6) Oružje, njegovi delovi, municija, materije i sredstva iz stavova 1-5. ovog člana oduzeće se.

Član 377. KZ Nedoželjena proizvodnja, promet i držanje oružja čija je upotreba zabranjena

(1) Ko protivno zakonu, drugim propisima ili pravilima međunarodnog prava proizvodi, kupuje, prodaje, uvozi, izvozi ili na drugi način nabavlja ili daje drugom, drži ili prevozi oružje čija je proizvodnja ili upotreba zabranjena ili sredstva za njegovu proizvodnju, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

(2) Službeno ili odgovorno lice koje naredi ili omogući da pravno lice vrši delatnosti predviđene u stavu 1. ovog člana, kazniće se zatvorom od dve do deset godina.

Član 40. Zakona o ispitivanju, žigovanju i obeležavanju oružja, naprava i municije

(1) Ko neovlašćeno ispituje, žigoše i obeležava oružje, naprave ili municiju, kazniće se kaznom zatvora od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom.

(2) Oružje, njegovi delovi, naprave, municija i sredstva namenjena za izvršenje dela iz stava 1. ovog člana oduzeće se.

Član 41. Zakona o ispitivanju, žigovanju i obeležavanju oružja, naprava i municije

(1) Ko u nameri da ih upotrebi kao prave, napravi lažne žigove ili oznake za ispitivanje, žigovanje i obeležavanje oružja, naprava i municije ili ko u istoj nameri takve prave žigove ili oznake preinači ili ko takve lažne ili preinačene žigove ili oznake upotrebi kao prave, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

(2) Žigovi ili oznake iz stava 1. ovog člana oduzeće se.

5.1. Značenje izraza u Zakonu o oružju i municiji

Potrebno je ukazati da su za tumačenje i primenu blanketnih odredbi iz člana 348. KZ, neophodne sledeće dispozicije ZOOM:

Konvertibilno oružje jeste ono oružje koje izgledom podseća na vatreno i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od koga je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju. Konvertibilnim oružjem, u smislu ovog zakona, smatraju se gasno, startno i signalno oružje.

Gasno, startno i signalno oružje jesu pištolj, revolver i puška, koji pod pritiskom barutnih gasova raspršuju neškodljive, nadražujuće materije s kratkotrajnim dejstvom i ispaljuju punjenje namenjeno isključivo izazivanju glasnog pucnja ili ispaljivanju svetleće signalne rakete.

Onesposobljeno oružje jeste vatreno oružje čiji su svi osnovni delovi trajno prepravljeni tako da se iz njega ne može ispaliti bojevi metak. Postupak, uslovi i način onesposobljavanja oružja

ja propisani su Pravilnikom o onesposobljavanju oružja („Službeni glasnik RS”, br. 9/2016). I ova kategorija oružja je uvedena s obzirom na Direktivu, a zbog toga da se građanima omogućiti da određene komade oružja koji za njih imaju afekcionu vrednost drže kao suvenire.

Oružje je ručno prenosiva naprava izrađena ili prilagođena da pod pritiskom vazduha, barutnih ili drugih gasova ili drugog potisnog sredstva može da izbaciti zrno, kuglu, sačmu ili neki drugi projektil odnosno da rasprši gas ili tečnost, kao i druga naprava koja je namenjena za samoodbranu ili napad, lov ili sport.

Vatreno oružje je ono oružje koje pod pritiskom barutnih gasova iz cevi izbacuje projektil.

Delovi oružja mogu biti osnovni (ram, navlaka i cev pištolja; ram, doboš i cev revolvera; sanduk, zatvarač, cev i glava puške; teleskopski – optički nišan sa svetlosnim snopom ili sa uređajem za elektronsko pojačavanje svetlosti, infracrvenim ili termovizijskim uređajem), ili

Dodatni osnovni (delovi višekalibarskog oružja koji se u originalnom pakovanju isporučuju zajedno sa oružjem i koji se smatraju jedinstvenom celinom zajedno sa oružjem).

Municija su meci za vatreno oružje sa olučenim i glatkim cevima.

Minsko-eksplozivna sredstva su sve vrste bombi, mina, granata i drugih naprava opremljenih eksplozivnom ili adekvatnom neeksplozivnom materijom ili detonatorom kod kojih pod spoljašnjim ili unutrašnjim delovanjem (težina, udar, potez, električna energija, hemijska, nuklearna reakcija i sl) dolazi do naglog oslobodjenja energije i njenog rasprskavanja. Ovim pojmom zamenjen je pojam „rasprskavajuće oružje” iz ranije važećeg Zakona o oružju i municiji.

Eksplozivnim materijama smatraju se privredni eksplozivi, sredstva za paljenje eksploziva, pirotehnički proizvodi, privredna municija i barut i sirovine eksplozivnog karaktera koje se koriste za njihovu proizvodnju (član 3. Zakona o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima).

Zakon o oružju i municiji („Službeni glasnik RS”, br. 20/2015, 10/2019 i 20/2020) oružje deli u četiri kategorije:

- kategorija A: minsko-eksplozivna sredstva, automatsko kratko i dugo vatreno oružje, vatreno oružje (kratko, dugo, poluautomatsko, repetirajuće, jednometno, dvometno, sa olučenim i glatkim cevima), osim onog iz kategorije A i C i konvertibilno oružje;
- kategorija B: svako vatreno oružje (kratko, dugo, poluautomatsko, repetirajuće, jednometno, dvometno, sa olučenim i glatkim cevima), osim onog iz kategorije A i C i konvertibilno oružje;
- kategorija C: onesposobljeno vatreno oružje, staro oružje i njegove moderne kopije koje ne koriste metak s centralnim ili ivičnim paljenjem, vazdušno oružje čija je kinetička energija 10,5 J ili veća, ili čija je brzina projektila 200 m/s ili veća i kalibra većeg od 4,5 mm i

oružje s tetivom ili oprugom čija je sila zatezanja tetive veća od 450 N, odnosno čija je natezna težina veća od 101 libri;

- kategorija D: hladno oružje, gasni sprejevi, uređaji za izazivanje elektrošokova, vazdušno oružje čija je kinetička energija manja od 10,5 J ili je brzina projektila manja od 200 m/s i kalibra 4,5 mm ili manjeg, kao i oružje s tetivom ili oprugom čija je sila zatezanja tetive do 450 N, odnosno čija je natezna težina do 101 libre.

5.2. Kažnjive i nekažnjive radnje u pogledu nabavljanja, držanja i nošenja oružja, municije i eksplozivnih materija na osnovu odredaba ZOOM

Korisno je analizom ZOOM razvrstati oružje i vatreno oružje, kao i radnje fizičkih lica na osnovu kriterijuma kažnjivosti za krivično delo nedozvoljene proizvodnje, držanja, nošenja i prometa oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. KZ. Već je rečeno da je odredba člana 348. KZ blanketna, da se oslanja na ZOOM, pa je analiza ovog zakona opravdana.

Dolazimo do toga da nije kažnjivo:

1. nabavljanje i držanje hladnog oružja, gasnih sprejeva, elektrošokera, kao i vazdušnog oružja i oružja sa tetivom (za vazdušno i s tetivom s obzirom i na tehničke karakteristike koje zakon propisuje).
2. nabavljanje i držanje municije istog kalibra kao i vatreno oružje za koje se poseduje oružni list, zato što je članom 20. Zakona određeno da vlasnici oružja B i C kategorije mogu nabavljati municiju na osnovu izdate isprave o oružju. Zakon ne propisuje ograničenje broja nabavljene municije niti broja municije koja se može držati, posebno ako je vlasnik oružja više godina nabavljao municiju kalibra kao i oružje koje poseduje i za koje poseduje oružni list, a nije je utrošio.
3. nabavljanje onesposobljenog vatrenog oružja, starog oružja i njegovih modernih kopija koje ne koriste metak sa centralnim ili ivičnim paljenjem, vazdušnog i oružja s tetivom (za vazdušno i s tetivom prema tehničkim karakteristikama određenim zakonom), jer Zakon članom 5. propisuje da se mogu slobodno nabavljati.
4. nošenje vatrenog oružja od strane vlasnika oružja koji ima izdatu ispravu za to oružje (oružni list) kada ga prenosi za sopstvene potrebe i ukoliko je spakovano u odgovarajuću ambalažu koja onemogućava njegovu trenutnu upotrebu i ispražnjeno od municije jer je članom 33. ZOOM to dozvoljeno.

5. nabavljanje oružja kada je u sticaju s drugim krivičnim delom (krađa, teška krađa, razbojništvo). U tom smislu je i danas prihvatljivo pravno shvatanje krivičnog odeljenja Vrhovnog suda Srbije, utvrđeno na sednici od 19. 5. 1997: kada učinilac krađom dođe do vatrenog oružja pa ono posle izvesnog vremena od njega bude oduzeto zbog neovlašćenog držanja, postoji sticaj krivičnih dela krađe i nedozvoljenog držanja vatrenog oružja, ali ne i nabavljanja.

S druge strane, jeste kažnjivo:

1. nabavljanje držanje i nošenje municije čije nabavljanje je uopšte zabranjeno članom 6. Zakona, kao i municije različitog kalibra od oružja za koje vlasnik poseduje oružni list (za razliku od prethodne tačke 2).
2. držanje oružja pobrojanog u prethodnoj tački 3, jer zakon članom 5. propisuje da se to oružje može slobodno nabavljati, ali da se može držati samo uz prijavu nadležnom organu. Ukoliko ga je učinilac posle nekažnjive nabavke držao, a da to nije prijavio nadležnom organu, čini krivično delo.
3. nabavljanje, držanje i nošenje svakog vatrenog oružja (kratkog, dugog, poluautomatskog, repetirajućeg, jednometnog, dvometnog iz kategorije B) bez isprave nadležnog organa.
4. nabavljanje i držanje minsko-eksplozivnih sredstava, automatskog dugog i kratkog oružja, oružja skrivenog u drugim predmetima, vatrenog oružja skrivenog u drugim predmetima (kategorija A), prigušivača pucnja, municije s pancirnim, zapaljivim, eksplozivnim zrnima s primesama ili oplatom od radioaktivnih, otrovnih i štetnih materija, kao i zrna za takvu municiju, a za koje se ne može dobiti isprava nadležnog organa.

U presudama sudova prisutna je jezička nepreciznost zato što se ne koristi terminologija iz ZOOM. Ukoliko učinilac odgovara za radnju držanja vatrenog oružja, ispravno je navesti da je oružje držano bez isprave nadležnog organa, ili da je držao vatreno oružje za koje ne poseduje oružni list. Pogrešno je navesti „bez dozvole” ili „za koje nema dozvolu”, jer se za držanje vatrenog oružja dozvola i ne izdaje. Imalac oružja poseduje samo oružni list koji predstavlja ispravu nadležnog organa.

Kada je u pitanju radnja nošenja vatrenog oružja, ispravno je navesti „bez dozvole nadležnog organa”. Za nošenje vatrenog oružja se na osnovu rešenja direktora policije izdaje dozvola koja važi uz oružni list koji imalac već poseduje. Delo nošenja bez dozvole nadležnog organa čini i onaj ko za oružje poseduje oružni list, izuzev kada su ispunjeni uslovi propisani članom 33. ZOOM.

Analiza zakonskih rešenja u domaćem zakonodavstvu

Vatreno oružje, njegovi delovi, municija, eksplozivne materije ili minsko-eksplozivna sredstva nisu predmeti samo krivičnog dela iz člana 348. KZ, niti su radnje izrađivanja, prepravke, prodaje, nabavljanja ili razmene, radnje izvršenja samo navedenog krivičnog dela ukoliko i zanemarimo ona koja su svrstana u glavu krivičnih dela protiv Vojske Republike Srbije (pre svega ona iz članova 411-414. KZ).

Krivično delo iz člana 348. KZ nesumnjivo je najznačajnije delo povezano sa oružjem i municijom. Iz njega proizlaze druga, prethodno citirana krivična dela, dodavanjem motiva učinioaca (članovi 114, stav 2. i 347. KZ) ili posebnih svojstava, karakteristika, predmeta ovog dela (npr. čija upotreba je zabranjena, u članu 377. KZ), ili posebnih zahvata na predmetima dela (članovi 40. i 41. Zakona o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije).

Treba napomenuti da krivična dela iz članova 114, stav 2, 347. i 348. KZ međusobno stoje u prividnom sticaju, jer su u zakonskim obeležjima svih ovih odredbi sadržani oružje, municija, eksplozivne materije i minsko-eksplozivna sredstva, ili se ovi predmeti mogu podvesti pod navedene odredbe, dok je odredbama članova 347. i 114, stav 2. KZ navedenim predmetima dodata i namera učinioaca – „ko radi izvršenja krivičnog dela“, odnosno, „ko nabavlja odnosno osposobljava sredstva za izvršenje krivičnog dela“.

Zaprećene kazne ne prate težinu navedenih krivičnih dela. Prvo, zato što je dodatna kriminalna namera izvršioca „teži“ oblik krivičnog dela nego kada je nema. Manje je društveno opasno kada učinilac oružje za koje nema ovlašćenje drži iz kolekcionarskih razloga (što jeste kažnjivo), nego da bi njime izvršio teško ubistvo. Drugo, izvršilac koji eksplozivne materije ili minsko-eksplozivna sredstva nabavlja radi izvršenja bilo kog krivičnog dela, ili krivičnog dela teško ubistvo može biti osuđen na maksimalnu kaznu od 5 godina zatvora. Ukoliko navedeno oružje drži bez ove namere, maksimalna kazna je 8 godina. Za krivično delo iz člana 348, stav 3. KZ maksimalna kazna je 12 godina, a za iste predmete krivičnih dela iz članova 347. i 114. stav 2. KZ ostaje 5 godina. Ukoliko se okrivljeni kod koga su pronađene eksplozivne materije brani da ih je nabavio radi izvršenja krivičnog dela, ulazi u zonu blažeg kažnjavanja.

Nedoslednost zakonodavca prisutna je i u delu propisivanja obaveznog oduzimanja predmeta izvršenja krivičnog dela iz člana 348. KZ, dok za krivična dela iz članova 347. i 114, stav 2. KZ to nije propisano. Bez obzira na to što za sva tri dela postoji drugi osnov za oduzimanje

predmeta (član 87. KZ), reč je o nedoslednosti zakonodavca. Dalje, za stavove 1. i 2. člana 348. KZ, kao sporedna, propisana je i novčana kazna, dok za krivična dela iz članova 347. i 114. stav 2. KZ novčana kazna nije propisana, iako su predmeti izvršenja dela isti.

Skraćena analiza ovih krivičnih dela daje potpuniju sliku o obimu krivičnogpravnog zahvata i kažnjivosti u pogledu vatrenog oružja, kao i o međusobnom odnosu tih krivičnih dela.

6.1. Krivično delo Teško ubistvo iz člana 114, stav 2. KZ

Krivično delo Teško ubistvo iz člana 114, stav 2. KZ svakako zasluđuje pažnju i analizu. O mogućim preklapanjima s delom iz člana 348. KZ može se govoriti samo u delu odredbe koji glasi „ko nabavlja ili osposobljava sredstva za izvršenje krivičnog dela iz stava 1. ove odredbe”. Najveći broj krivičnih dela teškog ubistva vrši se vatrenim oružjem. Ukoliko su u pitanju oružje ili minsko-eksplozivna sredstva, onda je odredba u ovom delu nepotrebna, jer su ta sredstva i krivičnogpravne radnje već obuhvaćene odredbom člana 347. KZ. Odredbom člana 347. KZ kažnjivo je nabavljanje tih sredstava radi izvršenja bilo kog krivičnog dela, pa samim tim i dela iz člana 114, stav 1. KZ. Za odnos ovog oblika krivičnog dela iz člana 114, stav 2. KZ i onog iz člana 348. KZ važi isto što i za odnos dela iz članova 347. i 348. KZ, odnosno, da će posle izvršenja dela teškog ubistva ili njegovog pokušaja, prema sudskoj praksi, postojati realni sticaj krivičnih dela teškog ubistva i dela iz člana 348. KZ, a ne teškog ubistva iz člana 114, stav 1. i dela iz člana 114. stav 2. KZ. Međutim, krivično delo iz člana 114, stav 2. KZ primenjuje se od 1. 12. 2019, tako da nema sudske prakse zasnovane na primeni ove odredbe.

6.2. Krivično delo Izrađivanje i nabavljanje oružja i sredstava namenjenih za izvršenje krivičnog dela iz člana 347. KZ

Radnja ovog krivičnog dela, „izrađuje i nabavlja”, identična je radnjama krivičnog dela iz člana 348. KZ, pa krivična dela u ovom delu u potpunosti koincidiraju. Radnja dela, „drugome omogućava da dođe do oružja”, nije radnja dela iz člana 348. KZ, ali se može preklapati s radnjama „prodaje ili vrši razmenu” koje jesu radnje krivičnog dela iz člana 348. KZ. Radnja dela iz člana 347. KZ šire je postavljena, pa može obuhvatiti i radnje koje nisu izričito pobrojane u članu 348. KZ (npr. „posreduje” ili daje na poslugu). Međutim, čini se da je zakonodavac kod krivičnog dela iz člana 347. KZ neopravdano izostavio radnju držanja oružja. Prvo, zbog toga što radnja nabavljanja, koja jeste obeležje dela, prethodi radnji držanja, odnosno, zbog čvrste povezanosti radnji nabavljanja i držanja. Drugo, zato što je teže dokazivanje radnje

nabavljanja (vreme, način i mesto) od radnje držanja, pa je moguće da je upravo to razlog retkog optuženja za ovo krivično delo.

Predmeti dela iz člana 347. KZ su oružje, municija, eksplozivne materije ili minsko-eksplozivna sredstva. Razlika je u tome što se predmeti dela iz člana 347. KZ označavaju kao oružje, a u članu 348, stavovi 1. i 2. KZ kao vatreno oružje. Značaj ove razlike nije odlučujuć, što se jasno zaključuje iz definicija oružja i vatrenog oružja datih u ZOOM. Krivično delo iz člana 347. KZ kao predmete dela označava i „sredstva za njihovo pravljenje” (oružja, municije, eksplozivnih sredstava i minsko-eksplozivnih sredstava), pa će postojati istovetnost ovih predmeta dela, što će u praksi i najčešće biti slučaj, ukoliko su ta sredstva istovremeno i „delovi” vatrenog oružja koji jesu predmeti i dela iz člana 348. KZ. Dakle, ako se kao „sredstva za njihovo pravljenje” koriste delovi vatrenog oružja, postojaće identitet predmeta ovih dela.

Stoga je očigledan visok stepen preklapanja dela iz člana 347. KZ s delom iz člana 348. KZ. Nadgradnja dela iz člana 347. KZ je zahtev odredbe da su sredstva namenjena izvršenju kog drugog krivičnog dela. Time se nameće obaveza dokazivanja za koje drugo delo je oružje namenjeno. To može biti jedan od razloga što se krivično delo iz člana 347. KZ retko javlja u praksi sudova. Pošto je identična kazna za delo iz člana 348, stav 1. KZ i delo iz člana 347. KZ, linija manjeg otpora može biti stanovište da je kod istih zaprečenih kazni dovoljno dokazati da je učinilac nabavio vatreno oružje, a odustati od dokazivanja namene, odnosno, svrhe i cilja nabavljanja. Ukoliko bi prethodni stav bio osnov za odustajanje od optuženja i presuđenja za ovo delo, nesumnjivo je manjkav, budući da smo odustali od potpune zaštite prava oštećenog ako je oružje nabavljano kako bi se oštećeni lišio života ili se prema njemu izvršilo drugo delo sa obeležjima nasilja. Uz ovo delo moguće je izricanje mera bezbednosti radi zaštite oštećenog, na primer, zabrane prilaženja ili pristupa oštećenom, što nije moguće u slučaju izvršenja dela iz člana 348. KZ. Takođe i zbog činjenice da krivično delo iz člana 347. KZ sadrži veću količinu kriminalne delatnosti, što za sobom treba da povlači i strožu kaznu.

Krivično delo iz člana 347. KZ kažnjava pripremne radnje, posmatrano sa aspekta cilja krivičnog dela. Oružje, eksplozivne materije i minsko-eksplozivna sredstva ciljano se nabavljaju, pa je njihovo nabavljanje samo prolazna faza u izvršenju drugog dela, koje je i krajnji cilj izvršioca.

Prema radnjama izvršenja ovog krivičnog dela mogu se pojaviti dva učesnika, s tim da na svakoj od ovih strana može biti više učinilaca, bilo kao saizvršilaca ili u nekom od oblika saučesništva.

U prvoj situaciji, izvršilac tog dela je isti kao i dela za koje je ono pripremno. To će biti slučaj kada isti izvršilac radi izvršenja drugog krivičnog dela sam izrađuje ili nabavlja predmete ovog dela. Njegova krivična odgovornost za ovo delo moguća je samo do pokušaja ili izvršenja tog, drugog, krivičnog dela. Ukoliko je drugo delo pokušano ili izvršeno odgovaraće za to drugo delo u realnom sticaju s krivičnim delom iz člana 348. KZ, pod uslovom da su radnje i predmeti dela obuhvaćeni odredbom člana 348. KZ.

U drugoj situaciji, drugi izvršilac ovo krivično delo vrši za izvršioca koji će krivično delo izvršiti upotrebom predmeta ovog dela. Ukoliko drugi izvršilac ovog dela „izrađuje, nabavlja, oružje“ odgovaraće za ovo ili krivično delo iz člana 348. KZ, jer njegove radnje mogu biti sadržane u oba krivična dela. Međutim, odredba člana 347. KZ njegove radnje postavlja šire od radnji krivičnog dela iz člana 348. KZ, kao, na primer, davanje na poslugu ili posredovanje, te je utoliko opravdano njegovo postojanje.

Za postojanje predmetnog dela potreban je umišljaj. Ukoliko umišljaj izvršioca obuhvata samo saznanje da će prvi izvršilac predmete dela upotrebiti za izvršenje bilo kog dela, njegova krivična odgovornost, zavisno od radnje dela, ostaće u okvirima dela iz člana 347, ili 348. KZ, u situaciji kada je drugo delo pokušano ili izvršeno. Međutim, ako je njegovim umišljajem obuhvaćena svest o tačno određenom krivičnom delu koje prvi izvršilac pokuša ili izvrši, odgovaraće kao pomagač u tom delu u realnom sticaju s krivičnim delom iz člana 347, ili 348. KZ.

Zato ovo delo može postojati samo do izvršenja tog drugog dela. Ukoliko su sredstva krivičnog dela iz člana 347. KZ i upotrebljena radi izvršenja krivičnog dela (ubistva u pokušaju ili razbojništva), sudska praksa je na stanovištu da će postojati realni sticaj izvršenog krivičnog dela i onog iz člana 348. KZ, a ne krivičnog dela iz člana 347. KZ. Ovo krivično delo će postojati kao samostalno, ako je učinilac drugome omogućio da dođe do sredstava radi izvršenja krivičnog dela, kada će biti odgovoran za delo iz člana 347. KZ, dok će drugi odgovarati za delo koje je izvršio i delo iz člana 348. KZ i to u realnom sticaju.

6.3. Krivično delo Nedozvoljena proizvodnja, promet i držanje oružja čija je upotreba zabranjena iz člana 377. KZ

Kada je reč o proizvodnji i prekograničnom prometu, oružje se mora klasifikovati kao ono čija je proizvodnja i upotreba zabranjena i ono koje ovom zabranom nije obuhvaćeno, pri čemu se zabranjenost ne određuje prema kriterijumu vlasnika ili držaoca, već prema svojstvu oružja.

Nedozvoljeno oružje prema ovom kriterijumu kažnjivo je članom 377. KZ u vezi s članom 376. KZ. Odredbom člana 376. KZ zabranjena je upotreba ove vrste oružja, s tim što je oružje obuhvaćeno širim pojmom „borbena sredstva“. Zato se krivično delo iz člana 377. KZ pojavljuje kao pripremno za izvršenje krivičnog dela iz člana 376. KZ. Krivično delo je blanketno jer zabrana proizvodnje i alternativno određenih drugih radnji izvršenja dela mora biti protivna zakonu, drugim propisima ili pravilima međunarodnog prava. Dakle, ova odredba neposredno upućuje na druge izvore prava kojima je proizvodnja ili prodaja zabranjena, a

da samom odredbom KZ nije određeno o kom oružju je reč. Predmeti dela i vrste oružja čija proizvodnja i upotreba nije dozvoljena određeni su prevashodno pravilima međunarodnog prava. Najznačajnije su konvencije i rezolucije Ujedinjenih nacija. U ovu vrstu oružja svakako spadaju: nuklearno oružje, napalm bombe i drugo zapaljivo oružje, bakteriološko i toksično, kao i hemijsko oružje. Predmet dela su i sredstva za proizvodnju navedenih vrsta oružja.

Radnja izvršenja dela široko je određena: proizvodnja, kupovina, prodaja, uvoz, izvoz ili nabavljanje na drugi način, davanje drugom, držanje ili prevoz takvog oružja. Dakle, odredba obuhvata i prekogranični promet ove vrste oružja. ZOOM određuje uslove za dozvoljeno oružje tako što odredbom člana 10, tačka 9. kao jednu od isprava predviđa i odobrenje za nabavljanje i iznošenje oružja i municije iz Republike Srbije, a tačkom 11. odobrenje za unosenje oružja i municije u Republiku Srbiju, dok članom 34. propisuje da predmet uvoza i izvoza može biti samo oružje koje se može nabavljati i registrovati u skladu sa ZOOM. Odredba člana 377. popunjava moguću pravnu prazninu obuhvatajući kažnjivost za oružje koje se ne može ni nabavljati, ni registrovati u skladu sa odredbama ZOOM, jer se radi o oružju na koje se odredbe ZOOM ne odnose.

Izvršilac dela iz stava 1. odredbe može biti bilo ko. Međutim, stavom 2. odredbe člana 377. KZ, predviđena je kažnjivost službenog ili odgovornog lica koje pravnom licu naredi ili omogući radnje predviđene stavom 1. odredbe. Pretpostavka ove odredbe je da se može dogoditi da pravna lica koja ne poseduju ili poseduju odobrenje za proizvodnju dozvoljenog oružja mogu proizvoditi i oružje čija je proizvodnja i upotreba zabranjena.

Odredbe članova 376. i 377. KZ čine celinu sa odredbama KZ koje su bile predmet prethodne analize.

Odredba člana 348. odnosi se na fizička lica, dok odredba člana 377. KZ obuhvata i pravna lica koja su inače ovlašćena za proizvodnju oružja iz člana 348. KZ, ali ne i oružja obuhvaćenog odredbom 377. KZ.

6.4. Krivična dela iz članova 40. i 41. Zakona o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije

Postupak ispitivanja, žigosanja i obeležavanja oružja, naprava i municije izuzetno je značajan ne samo za vatreno oružje, naprave i municiju već i za konvertibilno i onesposobljeno oružje, o kojima će biti reči u daljem tekstu. Poštovanje odredaba ovog zakona uslov je legalnog prometa, kako na unutrašnjem tržištu, tako i u izvozu istih. Prvi cilj kvalifikacije ovih krivičnih dela je zaštita pouzdanosti proizvedenog oružja, a, samim tim, i sigurnosti pri ruko-

vanju. Namera je tu i zaštita postupka žigosanja, jer se u suprotnom ugrožava poverenje u stavljene oznake, pa i zaštita delatnosti institucija ovlašćenih za postupak žigosanja.

Žigovi i oznake su uslov legalnog prometa oružja, naprava i municije. Predstavljaju ispravu u pravnom prometu, dokaz pravno relevantnih činjenica, pa otuda i njihova krivičnopravna zaštita.

Oba krivična dela svrstavaju se u grupu krivičnih dela falsifikovanja i mogu se izvršiti sa oblikom vinosti koji odgovara umišljaju. Krivičnom delu iz člana 41. zakonodavac umišlja dodaje i nameru izvršioca. Ova dela gotovo da se ne pojavljuju u sudskoj praksi. Međutim, postupak i njegova zaštita krivičnim normama je i međunarodna obaveza Srbije.

Bitno je napomenuti da krivična dela o kojima je bilo reči kriminalizuju radnje neovlašćenog ispitivanja, žigosanja i obeležavanja oružja, kao i pravljenje lažnih i preinačavanja žigova i oznaka s namerom da se one upotrebe kao prave, dok, s druge strane, ne postoji kriminalizacija brisanja i uklanjanja žigova i oznaka s vatrenog oružja, naprava ili municije, niti posедovanja, nošenja ili prometa oružja, naprava ili municije sa uklonjenim (obrisanim) oznakama.

Posledica opisanog zakonskog okvira dovodi do toga da se u krivičnim postupcima na identičan način tretiraju učinioci krivičnih dela vezanih za vatreno oružje, kako s regularnim, tako i sa uklonjenim žigovima i oznakama, iako držanje, nošenje ili promet oružja sa uklonjenim oznakama, ili uklanjanje samih oznaka ukazuje na ozbiljniju kriminalnu nameru i društvenu opasnost. Takođe, Republika Srbija se ratifikacijom UN Protokola o vatrenom oružju obavezala da kriminalizuje radnje vezane za uklanjanje, menjanje ili brisanje oznaka na vatrenom oružju, njegovim delovima i municiji.

Iako zakonodavac uklanjanje oznaka sa oružja ne propisuje kao posebnu krivičnopravnu radnju, opravdano je da sudska praksa držanje, nošenje ili promet oružja sa uklonjenim oznakama ceni kao otežavajuću okolnost kod odmeravanja kazne, što nije čest slučaj u sudskoj praksi.

6.5. Druga krivična dela povezana sa oružjem i municijom

Prethodno analiziranim krivičnim delima ne iscrpljuje se korpus onih povezanih sa oružjem i municijom predviđenih KZ. Upravo suprotno, brojna su krivična dela koja se mogu svrstati u prethodnu kategoriju. Oružje može biti sredstvo izvršenja tih krivičnih dela, a mogu se podeliti u dve grupe.

Prvu grupu čine krivična dela kod kojih se u samoj dispoziciji krivičnog dela, kao sredstvo njegovog izvršenja, izričito navodi vatreno oružje, što je propisano je kao teži, kvalifikovan, oblik izvršenja osnovnog oblika krivičnog dela i s većom zaprećenom kaznom.

To su krivična dela: Lake telesne povrede iz člana 122. KZ „...ako je naneta oružjem...“, Ugrožavanje opasnim oružjem pri tuči ili svađi iz člana 124. KZ „...maši oružja...“ u stavu 1. odredbe ili „maši vatrenog oružja...“ u stavu 2. odredbe, Teške krađe iz člana 204. KZ „... od strane lica koje je pri sebi imalo kakvo oružje...“, Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti iz člana 323. KZ „...prećeno upotrebom oružja...“, Nedoovoljeno postupanje sa eksplozivnim i zapaljivim materijama iz člana 286. KZ „...protivno propisima skladišti, drži, prevozi ili preda na prevoz... eksplozivni materijal...“, Nedoovoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz člana 350. „... pređe ili pokuša da pređe granicu Srbije naoružan...“ kao i krivična dela propisana glavom krivičnih dela Protiv vojske Srbije (na primer, Nesavesna izrada i preuzimanje naoružanja i druge vojne opreme, Protivpravno raspolaganje poverenim oružjem...).

Drugu grupu čine krivična dela u čijoj se dispoziciji izričito ne navodi vatreno oružje, ali je propisano da se delo vrši, ili se može izvršiti oružjem, kao sredstvom izvršenja.

To su krivična dela: Ubistvo iz člana 113. KZ „...liši života...“, Teška telesna povreda iz člana 121. KZ „...teško telesno povredi...“, Prinuda iz člana 135. KZ „...pretnjom ubistva...“, Ugrožavanje sigurnosti iz člana 138. KZ, Silovanja iz člana 178. KZ i Razbojništva iz člana 206. KZ „...pretnjom da će napasti na život ili telo...“, Iznuda iz člana 214. KZ „...silom ili pretnjom...“, Izazivanje opšte opasnosti iz člana 278. KZ „...eksplozijom...“, Oštećenje brana, nasipa i vodoprivrednih objekata iz člana 282. KZ, Ubistvo predstavnika najviših državnih organa iz člana 310. KZ, zatim krivična dela iz glave - Krivična dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom (Genocid, Zločin protiv čovečnosti, Terorizam...).

Prethodnim pobrojanjem nije iscrpljena lista krivičnih dela kod kojih se oružje navodi u dispoziciji krivičnog dela, ili je ista postavljena tako da se delo može izvršiti upotrebom oružja. Oružje kao sredstvo izvršenja pojavljuje se i u sporednom krivičnom zakonodavstvu, pa je Zakonom o javnom redu i miru u članu 32, stav 2. propisano „...preti službenom licu upotrebom oružja ili se maši oružja...“ a stavom 3. „...potegne oružje ili ga upotrebi...“.

Neophodnost kontrole malog i lakog oružja

7

Vlada Republike Srbije usvojila je Strategiju kontrole malog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2019-2024. godine („Sl. glasnik RS“ br.44/2019), koja predstavlja nastavak Strategije donete za prethodni period. Naime, Republika Srbija je, 2001, ratifikovala Konvenciju ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala. Zatim je, 2005, pristupila Protokolu protiv nezakonite proizvodnje i prometa vatrenim oružjem, njegovim delovima, sklopovima i municijom („Sl. glasnik SCG“ – Međunarodni ugovori, broj 11/05). Takođe, Republika Srbija je, 2013, potpisala, a 2014. ratifikovala Sporazum o trgovini oružjem Ujedinjenih nacija kojim se utvrđuju najviši međunarodni standardi za uvoz, izvoz i transfer konvencionalnog oružja.

Direktivom EU 853/2017 predviđena je rigoroznija kontrola nabavljanja i posedovanja vatrenog oružja u cilju sprečavanja zloupotrebe legalnih kanala i zakonskih propisa za nabavku i posedovanje vatrenog oružja od strane kriminalnih grupa i terorista.

Strategija je utemeljena na najboljim međunarodnim standardima, pre svega Ujedinjenih nacija, postavljajući sebi ciljeve: 1) unapređenje i usklađivanje pravnog okvira za sprovođenje zakona o malom i lakom oružju; 2) smanjenje zloupotrebe nezakonitog posedovanja i nezakonite trgovine vatrenim oružjem i municijom; 3) upravljanje malim i lakim oružjem u legalnim oružanim jedinicama; 4) saradnja s međunarodnim i regionalnim organizacijama i organizacijama civilnog društva povezanih s malim i lakim oružjem; i 5) transparentan postupak uništavanja viškova legalnog, ali i nelegalnog vatrenog oružja radi sprečavanja njihovog ponovnog pojavljivanja na tržištu.

Preuzete obaveze dovele su do donošenja novog ZOOM i drugih propisa, među kojima posebnu pažnju zaslužuje Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije. Identifikacija oružja je od presudnog značaja za uspešno praćenje njegovog kretanja. Obeleženo oružje postaje jedinstven primerak čije se praćenje može sprovesti na nacionalnom i međunarodnom nivou. Značaj ovog zakona ne iscrpljuje se u prethodno navedenom. Vlada je takođe usvojila i Nacionalnu strategiju za sprečavanje i borbu protiv terorizma. Sve ovo ukazuje na rešenost Republike Srbije da uredi kontrolu malog i lakog oružja, njegovih delova, municije, kao i eksploziva za civilnu upotrebu.

7.1. Uslovi koje oružje mora ispuniti da bi bilo legalno

Odredba člana 348. KZ izričito propisuje da radnje krivičnog dela: izrada (proizvodnja), prodaja, nabavljanje [...] vatrenog oružja, eksplozivnih naprava i minsko-eksplozivnih sredstava moraju biti neovlašćene. Ovo određenje prati odredba člana 24. ZOOM propisujući da se ne može registrovati oružje kategorije B (svako vatreno oružje), kao i vazdušno iz kategorije C koje nije ispitano, žigosano i obeleženo u skladu s propisima koji uređuju ispitivanje, žigosanje i obeležavanje oružja.

Zakonodavac, pored uslova koje fizičko lice mora ispuniti da bi bilo legalni vlasnik oružja, o kojima je bilo reči u prethodnom delu, propisuje i uslove koje oružje mora ispuniti da bi predstavljalo legalno oružje. Odrednica „nedozvoljeno“ je zakonsko obeležje krivičnog dela i može se odnositi na izvršioca dela ukoliko ne ispunjava uslove propisane ZOOM, ali i na oružje, i to ne samo kada se radi o vrsti oružja čije nabavljanje, držanje... građanima nije dozvoljeno, već i u odnosu na onu čije je nabavljanje, držanje... građanima dozvoljeno.

Zato je potrebno, kao distinkciju neovlašćenom, propisati uslove čijim su ispunjavanjem proizvodnja i promet dozvoljeni, legalni. Kako bi ispunila prethodne uslove, kao i obaveze sadržane u ratifikovanim međunarodnim konvencijama, Država Srbija je usvojila prateće zakone i podzakonske propise.

Značajan je Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije („Sl. glasnik RS“ 87/2018; u daljem tekstu Zakon o žigosanju). Cilj ovog zakona i pratećih podzakonskih propisa je da se proizvodnja i stavljanje u promet vatrenog oružja, naprava i municije odvijaju u kontrolisanim uslovima i od ovlašćenih proizvođača odnosno prodavaca. Primena zakona treba da obezbedi:

- sigurnost (bezbednost) pri upotrebi, manipulisanju i skladištenju.
- potpunu evidenciju o proizvođaču i poreklu oružja u domaćem prometu a posebno prekograničnom prometu.

U suštini, zakon obezbeđuje sigurnost oružja pre stavljanja u promet, pa potom i kontrolu kretanja oružja, naprava i municije.

Ovim Zakonom uređuju se: ispitivanje, žigosanje, obeležavanje i homologizacija oružja, naprava i municije, prava i obaveze proizvođača, uvoznika, ovlašćenih prodavaca, serviseri i vlasnika oružja, osnovnih delova oružja, naprava i municije i elemenata municije (član 1. Zakona). Pod napravama, pored ostalog, podrazumevaju se i pirotehnička sredstva.

Donošenje ovog Zakona i pratećih propisa je uslov pristupanja Srbije Konvenciji o uzajamnom priznavanju žigova za ručno vatreno oružje (1969), i povratak u Stalnu međunarodnu

komisiju za ispitivanje ručnog vatrenog oružja (fr. *Commission internationale permanente pour l'épreuve des armes à feu portatives* – C. I. P.). Pristup Konvenciji i članstvo u Komisiji prestali su raspadom Jugoslavije. Do pristupanja, proizvođači vatrenog oružja u Srbiji su proizvode namenjene izvozu, ispitivanje i žigosanje obavljali u inostranstvu.

Ove poslove obavlja Agencija čiji je osnivač Vlada, a nadzor nad njenim radom obavlja MUP.

Obeležavanje oružja i naprava je postupak kojim se na svaki njihov komad utiskuje oznaka za identifikaciju proizvođača, zemlje porekla, godine proizvodnje, modela i serijskog broja oružja i naprava. Time se obezbeđuje kontrola kretanja oružja i naprava, kako u unutrašnjem, tako i u prekograničnom prometu.

Homologizacija podrazumeva proveru usaglašenosti s međunarodnim propisima. Usaglašenost s domaćim i stranim standardima je uslov za izvoz vatrenog oružja, naprava i municije. Ispitivanju i žigosanju ne podležu oružje i naprave proizvedeni u inostranstvu ako su pre uvoza ispitani i žigosani u skladu s propisima C.I.P. ili potvrđenim međunarodnim sporazumima.

Za onesposobljeno oružje Agencija izdaje potvrdu o ispunjenosti uslova i na osnovne delove nanosi propisane žigove i godinu ispitivanja. Ministar unutrašnjih poslova doneo je Pravilnik o onesposobljavanju oružja.

Međunarodna saradnja (član 36. Zakona o žigosanju) ostvaruje se:

- zaključivanjem međunarodnih ugovora;
- članstvom i učešćem u radu međunarodne organizacije (C.I.P.);
- međusobnim obaveštavanjem i razmenom informacija s drugim državama članicama C.I.P. i stalnim biroom C.I.P.;
- pripremanjem, organizovanjem i učestvovanjem na međunarodnim plenarnim sednicama i radnim grupama C.I.P.

Zakon o žigosanju prati Pravilnik o načinu vršenja provera prilikom ispitivanja, obeležavanja, pojedinačnog ispitivanja i obeležavanja oružja... („Sl. glasnik RS” br. 113 od 3. septembra 2020) s pratećim tehničkim propisima, kao i Pravilnik o onesposobljavanju oružja („Sl. glasnik RS” br. 96/2016) kojim su propisani postupak, uslovi i način onesposobljavanja oružja. Postupak onesposobljavanja obezbeđuje da oružje gubi svojstvo oružja. Postupak, koji je prilagođen vrstama oružja koje se onesposobljava, sprovodi agencija ovlašćena za ispitivanje, žigosanje i obeležavanje oružja. Na onesposobljeno oružje nanosi se žig za onesposobljeno oružje, koji je tačno propisanog izgleda i dimenzija.

Pravilnikom o načinu vođenja i obrascima evidencije oružja i municije koje vode nadležni organi („Sl. glasnik RS” br. 12/2016) detaljno su propisani sadržina i izgled obrazaca na kojima se vodi evidencija.

Krivično delo Nedoizvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. KZ

8

Krivično delo iz člana 348. KZ nesumnjivo je najznačajnije krivično delo povezano sa oružjem i municijom. Druga, prethodno citirana, izvedena su iz njega dodavanjem motiva učinioca (članovi 114, stav 2. i 347. KZ) ili posebnih svojstava, karakteristika ili predmeta dela (npr. čija upotreba je zabranjena, iz člana 377. KZ) ili posebnih zahvata na predmetima dela (članovi 40. i 41. Zakona o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije).

Ovo krivično delo smešteno je u glavu 31. KZ, odnosno, u glavu krivičnih dela protiv javnog reda i mira. Krivična dela smeštena u ovu glavu su nekoherentna, heterogena, jer među njima ne postoji čvrsta logička niti druga povezanost. Javni red i mir regulisani su Zakonom o javnom redu i miru („Sl. glasnik RS“ 6/2016 i 24/2018). Poštovanje javnog reda i mira je uslov za normalan život građana, očuvanje njihove bezbednosti, nesmetano kretanje i boravak na javnim mestima i zaštitu od nemira i panike. Navedeni zakon kao cilj postavlja usklađeno stanje međusobnih odnosa građana nastalo njihovim ponašanjem na javnim mestima i delovanje organa i organizacija u javnom životu kojima se obezbeđuju jednaki uslovi za ostvarivanje prava na ličnu i imovinsku sigurnost, spokojstvo, privatnost, slobodu kretanja, očuvanje javnog morala i ljudskog dostojanstva i prava maloletnika na zaštitu. Zakon u suštini obezbeđuje zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda garantovanih Ustavom Republike Srbije, a krivična dela u ovoj glavi su krivičnopravna zaštita istih.

Krivična dela u ovoj glavi mogu se podeliti u dve grupe. U prvoj bi bila ona kojima se javni red i mir narušavaju aktivnim radnjama učinioca, uz postojanje posledice: nasilničko ponašanje ili nedozvoljen prelaz državne granice. Drugu grupu čine krivična dela čijim vršenjem narušavanje javnog reda i mira nije vidljivo u spoljnom svetu, već predstavljaju prikriveno, potencijalno narušavanje istog, odnosno, predstavljaju apstraktnu opasnost po ugrožavanje javnog reda i mira: dogovor za izvršenje krivičnih dela, izrađivanje i nabavljanje oružja i sredstava namenjenih za izvršenje krivičnih dela i sl. Krivično delo iz člana 348. KZ spada u drugu grupu. Naime, izrađivanje, prepravljanje, ili držanje vatrenog oružja ne mora biti vidljivo

u spoljnom svetu. Ovo delo često se otkriva sprovođenjem dokaznih radnji (npr. pretresom stana ili lica) preduzetih zbog drugih krivičnih dela. Možemo izdvojiti četiri bitne karakteristike ovog krivičnog dela.

Prvo – krivično delo je trajno. U odnosu na radnje izvršenja krivično delo je trajno, odnosno, krivično delo sa indiferentnim brojem činjenja, ali je, u smislu člana 112, stav 30. KZ delo izvršeno ako je radnja dela izvršena jednom ili više puta.

„Imajući u vidu da kod krivičnog dela iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavom 2. i 1. KZ početak radnje krivičnog dela, koja je trajna po svojoj prirodi, nije od značaja za pravnu kvalifikaciju krivičnog dela, to preciziranje datuma početka radnje znači samo prilagođavanje izreke presude utvrđenom činjeničnom stanju čime se ne vrši prekoračenje optužbe”. (VKS, Kzz 480/2020)

Drugo – radnja izvršenja krivičnog dela sastoji se iz više različitih i alternativno postavljenih delatnosti. Krivično delo izvršeno je istovremenim ili sukcesivnim činjenjem jedne ili više radnji predviđenih ovom zakonskom odredbom. Postojeće samo jedno krivično delo kada je preduzeto više radnji izvršenja, pa i na različitim mestima. Sticaj je prividan. (**Dragan Jocić „Nedozvoljeno držanje oružja”, VSS Bilten sudske prakse 3/2007**)

„Kada učinilac neovlašćeno drži oduzetu pušku i neovlašćeno nabavi i drži bombu i municiju, radi se o jednom krivičnom delu iz člana 33, stav 3. ZOOM, a ne o dva krivična dela. Okrivljeni je oglašen krivim za dva krivična dela iz člana 33. ZOOM. U prvom slučaju, neovlašćeno držanje automatske puške sa pripadajućom municijom do koje je došao izvršenjem krađe, a u drugom slučaju neovlašćeno nabavljanje i držanje ručne bombe i 15 metaka. Prvo krivično delo je okvalifikovano kao krivično delo iz člana 33, stav 2. a u vezi sa stavom 1. ZOOM, a u drugom slučaju iz člana 33, stav 3. u vezi sa stavom 2. ZOOM. Vrhovni sud, nalazi da se u ovom slučaju radi o tzv. prividnom realnom sticaju krivičnih dela i da su izvršenjem krivičnog dela iz člana 33, stav 3. u vezi sa stavom 2. ZOOM, povredom zaštićenog objekta težeg intenziteta, u suštini, obuhvaćeni i povreda zaštićenog objekta slabijeg intenziteta iz člana 33, stav 2. u vezi sa stavom 1. ZOOM i da ove dve radnje okrivljenog čine jedno krivično delo iz člana 33, stav 3. u vezi sa stavom 2. ZOOM. Stoga je preinačena prvostepena presuda u pogledu pravne ocene dela, otklonjena povreda krivičnog zakona na štetu optuženog i utvrđeno da se radi o jednom krivičnom delu”. (VSS, KŽ. 1730/02 od 30. 1. 2003)

Prethodni stav, o sticaju, treba shvatiti kao načelan. On podleže tumačenju, posebno kada se radi o različitim predmetima izvršenja krivičnog dela i o različitim životnim događajima.

„VKS nalazi da su neosnovani navodi branioca okrivljenih kojima se ističe da je nižestepenim presudama na štetu prvookrivljenog povređen zakon time što je okrivljeni istovremeno osuđen za dva krivična dela i to za jedno iz stava 4, člana 348. i drugo iz stava 3, člana 348. KZ, s obzirom na to da stav 4. navedenog člana predviđa samo nošenje oružja iz stavova 1. i 2. ovog člana 348. KZ. Iznete navode branioca okrivljenog VKS ocenjuje neosnovanim, jer iz tačke 3 i tačke 6 izreke prvostepene presude, tj. iz činjeničnog opisa krivičnih dela proizlazi da predmet izvršenja ovih krivičnih dela (oružje i municija) nije isti, te da su krivična dela izvršena u vremenskom razmaku od 20 dana i da se radi o potpuno različitim događajima i na različitim lokacijama, što sve upućuje na zaključak da se ova krivična dela ne mogu posmatrati kao jedna celina i da sledstveno tome ista čine različite krivičnopravne događaje“. (VKS, Kzz 302/2014 od 29. 4. 2014)

Treće – krivično delo je s blanketnom dispozicijom. Kako se prema nameni i vrstama deli oružje, šta se smatra delovima oružja, koja su oružja čije je nabavljanje, držanje i nošenje zabranjeno fizičkim licima određeno je drugim zakonima. „Kod krivičnih dela s blanketnom dispozicijom, pored navođenja činjenica koje predstavljaju obeležja krivičnog dela, treba u obrazloženju presude navesti i materijalno pravni propis od kog zavisi postojanje tog dela“. (Zaključak br. 3/85 savetovanja predstavnika krivičnih odeljenja Vrhovnih sudova od 26. 3. 1985; aktuelna sudska praksa iz krivičnog prava, Poslovni biro, B. Blagojević, sudija Vrhovnog suda Srbije).

„Okrivljena poseduje malokalibarsku pušku i istu drži na osnovu oružnog lista na svoje ime. Zakon o oružju i municiji, nakon izmena, u članu 20. propisuje da se municija za oružje iz kategorije B i C, osim onesposobljenog, može nabavljati na osnovu izdate isprave o oružju i da vlasnici oružja mogu nabavljati i držati municiju u kalibrima za koje imaju registrovano oružje, osim fizičkih lica kojima je izdata kolekcionarska dozvola. Dakle, postojanje ovog dela mora se utvrđivati s obzirom na propise o proizvodnji i prometu vatrenog oružja i municije jer krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija predstavlja krivično delo s blanketnom dispozicijom. Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija predstavlja krivično delo s blanketnom dispozicijom, pa se odredba iz člana 5, stav 2. KZ mora primeniti i na ZOOM, ukoliko je ovaj zakon menjan u korist okrivljenog nakon izvršenja krivičnog dela. Dakle, postojanje dela mora se utvrđivati s obzirom na propise o proizvodnji i prometu vatrenog oružja i municije, od kojih poseban značaj ima ZOOM, koji nakon izmena u članu 20. propisuje da se municija za oružje iz kategorije B i C, osim onesposobljenog, može nabavljati na osnovu izdate isprave o oružju i da vlasnici oružja mogu nabavljati i držati municiju u kalibrima za koje imaju registrovano oružje, osim fizičkih lica kojima je izdata kolekcionarska dozvola. Prvostepeni sud nije izneo razloge da li su navedene izmene ZOOM koje propisuju drugačije uslove za nabavljanje municije od uticaja na odlučnu činjenicu – da li radnja koja se predmetnom optužbom stavlja na

teret okrivljenoj predstavlja krivično delo, u situaciji kada ona nesporno poseduje malo kalibarsku pušku i istu drži na osnovu oružnog lista na svoje ime". (Ap. sud KG, Kž1 250/2017 od 6. 3. 2017)

Pošto krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija predstavlja krivično delo s blanketnom dispozicijom, odredbe kojima je određeno, u konkretnom slučaju nabavljanje i držanje municije za oružje za koje učinilac poseduje oružani list, moraju se tumačiti u skladu sa ZOOM koji je, primenom člana 5. KZ, povoljniji po okrivljenju.

Četvrto – nedozvoljenost je konstitutivni elemenat dela. Zato u činjeničnom opisu krivičnog dela i u izreci sudske odluke mora postojati opis iz kojeg proizlazi zaključak o nedozvoljenosti. Zakonodavac uvođenjem ovog elementa dela pravi razliku u odnosu na slučajeve kada su predmeti i radnje dela dozvoljene. Nedozvoljenost se može odnositi kako na predmete dela, tako i na radnje dela. Takođe i na učinioca krivičnog dela, odnosno na to da li poseduje ili ne zakonom propisane isprave o oružju. Nedozvoljenost je konstitutivni elemenat dela i za predmete za koje drugi zakon izričito propisuje da je njihovo nabavljanje i držanje građanima zabranjeno (oružje A kategorije). Krivično delo će postojati i kada je jedna alternativna radnja dela dozvoljena ili ovlašćena (npr. nabavljanje i držanje), ali se preduzme druga koja nije dozvoljena (npr. nošenje ili prepravljavanje), ali samo u odnosu na nedozvoljenu radnju.

„Presuda je nerazumljiva ako je za krivično delo iz člana 348, stav 3. KZ sud propustio da navede da se radi o predmetu dela čije nabavljanje, držanje, nošenje, izrada, razmena ili prodaja građanima uopšte nisu dozvoljeni". (VSS Kž. 3336/05 od 8. 2. 2006)

Prema stavu Apelacionog suda u Kragujevcu, ukoliko je u optužnom aktu navedeno da je okrivljeni preduzete radnje učinio „bez odobrenja nadležnog organa", tada nije nužno navođenje da je radnju ovog krivičnog dela (izrada, prodaja, razmena ili nošenje) izvršio neovlašćeno. Naime, takav opis protivpravnih radnji okrivljenog u sebi podrazumeva i neovlašćenost.

„Presudom Osnovnog suda okrivljeni je, na osnovu člana 423. tačka 1. Zakonika o krivičnom postupku (ZKP) oslobođen od optužbe da je izvršio krivično delo Nedozvoljeno nošenje oružja iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ, jer delo za koje je optužen nije krivično delo, pošto u optužnom aktu nije izričito navedeno neovlašćeno. Apelacioni sud u Kragujevcu nalazi da je žalba Osnovnog javnog tužioca osnovana. Naime, zastupnik javne tužbe je u optužnici izneo jasan činjenični opis protivpravnih radnji izvršenja dela koje se okrivljenom stavlja na teret (naznačeno je vreme i mesto izvršenja, okolnost da je okrivljeni zatečen da nosi jedan pištolj koji je nabavio i nosio bez odobrenja nadležnog državnog organa), pa je neprihvatljiv stav prvostepenog suda da u tom činjeničnom

opisu nedostaje protivpravnost, određenost u zakonu, vinost i ponašanje, tj. radnja koja prouzrokuje određenu posledicu". (Ap. sud KG, Kž.1 - 1443/2016 od 27. 10. 2016)

Identičan je stav istog suda i u sledećoj odluci:

„Dakle, ovakav činjenični opis u optužnom aktu da je predmetni pištolj s pripadajućim okvirom i 15 metaka za koje se tereti okrivljeni on nabavio i nosio bez odobrenja nadležnog organa sam po sebi precizno opisuje da je u pitanju neovlašćena radnja. Odsustvo izraza neovlašćeno, iako predstavlja bitan element krivičnog dela iz člana 348. KZ, u konkretnom slučaju je od strane prvostepenog suda pogrešno uzet kao nedostatak u smislu nedostatka protivpravnosti, a potom pogrešno doveden u vezu sa odredbom iz člana 14. stav 1. KZ". (Ap. sud KG, Kž. 877/2019 od 5. 12. 2019)

Predmeti izvršenja krivičnog dela iz člana 348. KZ

9

I ako odredba člana 348. KZ, sistemski posmatrano, prvo navodi radnje izvršenja dela, pa potom predmete izvršenja dela, smatramo da je metodološki opravdano da se prvo opredele predmeti za svaki stav dela ponaosob. Na taj način najpre se opredeljuju predmeti na koje se radnje izvršenja mogu odnositi. Ovakav pristup u skladu je i sa sistematikom zastupljenom u ZOOM. Stavom 1. u članu 348. KZ određeni su sledeći predmeti krivičnog dela: vatreno oružje, konvertibilno oružje, onesposobljeno oružje, njihovi delovi, municija, eksplozivne materije i minsko-eksplozivna sredstva.

9.1. Vatrene oružje

Prema članu 3, stav 1. tačka 2. ZOOM, vatreno oružje je ono oružje koje pod pritiskom barutnih gasova iz cevi izbacuje projektil. U njega spadaju: mitraljez, puškomitraljez, pištolji i revolveri, kao i puške uz dodatne tehničke karakteristike zaključno s tačkom 9, člana 3 ZOOM. Kratko vatreno oružje jeste ono čija dužina cevi ne prelazi 30 centimetara, odnosno, čija ukupna dužina ne prelazi 60 centimetara. Oružje većih dimenzija spada u dugo vatreno oružje. Pojam vatrene oružja dovoljno je određen ovom odredbom i ne predstavlja problem u sudskoj praksi.

Kao sporno pitanje u sudskoj praksi pojavljuje se potreba da se veštačenjem utvrđuje funkcionalna ispravnost vatrene oružja, kao predmeta krivičnog dela i, zavisno od toga, ocenjuje njegovo postojanje. Pitanje se pojavljuje kao sporno zbog sukoba stare i nove sudske prakse, povezane s različitim određenjima u ZOOM, koji je više puta menjan.

„Kako bi postojalo krivično delo, neophodno je da su vatreno oružje, municija ili eksplozivne materije kompletni, odnosno, ispravni. Držanjem revolvera okrivljeni nije ostvario zakonska obeležja krivičnog dela iz člana 33. ZOOM, jer je veštačenjem nesumnjivo utvrđeno da se radi o neispravnom oružju – da ima kratku udarnu iglu, zbog čega se iz istog ne može izbaciti zrno putem ispaljenja“. (VSS Kž 2229/03)

Prethodna sudska odluka zasnovana je na zahtevu koji je propisivao tadašnji ZOOM, neophodnost da se iz vatrene oružja može izbaciti projektil. Na istom tragu je i presuda Apelacionog suda u Kragujevcu u delu koji se odnosi na vatreno oružje.

„Prvostepenom presudom okrivljeni je oglašen krivim, između ostalog, i za izvršenje krivičnog dela iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavovima 1. i 2. KZ. Da bi ovo krivično delo uopšte postojalo, neophodno je odgovarajućim veštačenjem utvrditi funkcionalnu i tehničku ispravnost vatrenog oružja, municije, odnosno, eksplozivne materije. Međutim, u ožalbenoj presudi nejasni su razlozi o činjenicama koje su predmet dokazivanja, a u vezi s tim ni činjenično stanje se u ovom trenutku ne može valjano ispitati. Naime, osnovano se u žalbi navodi – da bi postojalo ovo krivično delo, neophodno je da vatreno oružje, municija ili eksplozivne materije imaju navedena svojstva, odnosno, potrebno je utvrditi njihovu funkcionalnu i tehničku ispravnost, što se mora učiniti odgovarajućim veštačenjem”. (Ap. sud KG, Kž.1 - 237/2017 od 10. 3. 2017).

Međutim, počev od izmene KZ iz 2012, za postojanje krivičnog dela iz stava 1, člana 348. KZ nije neophodno utvrđivati funkcionalnu ispravnost vatrenog oružja, budući da je kažnjivo neovlašćeno nabavljanje i držanje delova vatrenog oružja (npr. rama, cevi ili navlake). Trenutna sudska praksa, stavom da funkcionalna ispravnost oružja više nije uslov postojanja dela, zasnovana je na važećem ZOOM, a zastupljena je u sledećim odlukama Apelacionog suda u Beogradu.

„Po nalaženju drugostepenog suda nejasni su razlozi koje prvostepeni sud navodi u obrazloženju pobijane presude ukazujući da predmetni pištolj marke „Pietro Beretta“ ne predstavlja vatreno oružje zato što je veštačenjem utvrđeno da nije ispravan, jer je udarna igla polomljena. Takođe, ukazuje prvostepeni sud, prema odredbi člana 2, stav 2, tačka 1. u vezi s članom 1. ZOOM da je vatreno oružje svaka naprava iz koje se može izbaciti projektil potiskom barutnih čestica ili drugih gasova. Po nalaženju drugostepenog suda, navedeni razlozi su neprihvatljivi zato što je u članu 2. stav 1. ZOOM propisano da se oružjem smatra svaka naprava koja je izrađena, prilagođena ili namenjena za izbacivanje projektila, gasa, tečnosti ili druge supstance putem potiska barutnih gasova, vazdušnog pritiska, gasa pod pritiskom ili drugog potisnog sredstva, kao i drugi predmeti čija je osnovna namena vršenje napada, dok se u stavu 2. navedenog člana oružje razvrstava po vrstama, a ne određuje neophodnost funkcionalne ispravnosti jedne naprave da bi se smatrala oružjem, te po nalaženju drugostepenog suda u situaciji kada je oružje neispravno, isto ne isključuje predmetnu napravu kao oružje, jer se ono otklanjanjem nedostataka može dovesti u stanje da se iz njega ispali metak. Navedeni pištolj namenjen je za izbacivanje projektila, namenjen je navedenoj svrsi, bez obzira na trenutnu neispravnost, koja mu ne oduzima svojstvo oružja.” (Ap. sud BG, Kž1 5133/11 od 17. 5. 2012)

„Okrivljeni je izvršio krivično delo Nedozvoljeno nošenje oružja i eksplozivnih materija kada je neovlašćeno nosio pištolj, koji bez obzira na trenutnu neispravnost, ima svojstvo oružja, jer se radilo o nedostatku manjeg obima koji nije bitno uticao na njegovu funk-

cionalnu ispravnost zbog čega se navedeni pištolj lako mogao dovesti u stanje da se iz njega ispali metak". (Ap. sud BG, KŽ1 Po1 18/2016 od 27. 9. 2016).

9.2. Konvertibilno oružje

ZOOM u članu 4. konvertibilno oružje svrstava u B kategoriju, zajedno s vatrenim oružjem. U članu 5. određuje da se oružje kategorije B, znači i konvertibilno oružje, može nabavljati i držati na osnovu isprave nadležnog organa, po prethodno ispunjenim uslovima, identičnim kao i za vatreno oružje. Prema članu 3, stav 2. Zakona o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije, konvertibilno oružje se, pre stavljanja u promet, mora obeležiti i ispitati. Dakle, samo ispitano i žigosano konvertibilno oružje može se naći u legalnom prometu. Na istom tragu je i odredba člana 24. ZOOM da se ne može registrovati oružje kategorije B, ako nije ispitano i žigosano. Prethodne odredbe su osnov za nekažnjivo držanje, a uz dozvolu, i nošenje konvertibilnog oružja. Članom 16. ZOOM, predviđeno je da se za konvertibilno oružje izdaje oružni list koji je različit od onog za držanje oružja.

Zakonodavac izričito određuje da u konvertibilno oružje spadaju gasno, startno i signalno oružje, pa zato one ne podležu sudskom tumačenju u pogledu svrstavanja u konvertibilno oružje, jer je zakonodavac to već učinio. Gasno, startno i signalno oružje jesu pištolj, revolver i puška koji pod pritiskom barutnih gasova raspršuju neškodljive, nadražujuće materije s kratkotrajnim dejstvom i ispaljuju punjenje namenjeno isključivo izazivanju glasnog pucnja ili ispaljivanju svetleće signalne rakete. Zakonodavno određivanje šta spada u konvertibilno oružje predstavlja i smernicu za određivanje drugih naprava koje se mogu svrstati u konvertibilno oružje.

Da bi naprave bile svrstane u konvertibilno oružje i bile predmet dela iz člana 348. KZ, pored uslova iz prethodnog stava, potrebni su dodatni uslovi. ZOOM izričito propisuje da je konvertibilno oružje ono koje izgledom podseća na vatreno oružje. Odmah upada u oči nepreciznost zakonskog određenja „podseća“. U svakom slučaju, potrebna je sličnost s vatrenim oružjem. Zakonodavac je pojam vatrene oružja odredio u članu 3, tačka 2. ZOOM, izričito navodeći mitraljez, puškomitraljez, automatsku pušku, automat, pištolj i revolver. Dakle naprava mora ispuniti uslov da izgledom podseća na neko od prethodno pobrojanih oružja. Pobrojanim uslovima bitno se smanjuje broj naprava koje se mogu svrstati u konvertibilno oružje.

Često se mogu čuti mišljenja da je konvertibilno oružje nova vrsta oružja uvedena izmenom člana 348. KZ. ZOOM izričito propisuje da se konvertibilnim oružjem smatraju gasno, startno i signalno oružje. Sve tri pobrojane vrste konvertibilnog oružja poznate su sudskoj praksi i pre izmena ovog krivičnog dela, dok je gasno oružje bilo izričito navedeno u ranijoj odredbi ovog krivičnog dela. Dakle, ne radi se o novom predmetu krivičnog dela, već o novom, genusnom pojmu koji obuhvata one vrste oružja koje su i ranije bile poznate sudskoj praksi.

Odredba člana 348. KZ izjednačava, u svim oblicima dela, vatreno i konvertibilno oružje. Već je bilo reči o pravnoj nesigurnosti koju unosi odredba člana 3, tačka 11. ZOOM, posebno u delu koji se odnosi na konstrukciju i materijal od koga je napravljeno, kao i u delu koji se odnosi na prepravljanje, tako da ispaljuje bojevu municiju. U vezi s prethodnim određenjem, mogu se čuti mišljenja da se brojni predmeti od kojih su neki u svakodnevnoj upotrebi mogu smatrati konvertibilnim oružjem, zato što se mogu dovesti u stanje da ispaljuju bojevu municiju. Identično stanovište zastupljeno je i u stručnim radovima.

„Ovakvim određenjem konvertibilnog oružja dolazi se do zaključka da konvertibilno oružje može biti bilo šta. Naime, potrebno je da veštak balističke i veštak mašinske struke utvrde da li su konstrukcija i materijal od koga je oružje napravljeno pogodni da ono ispaljuje bojevu municiju, odnosno da li se ono može prepraviti u smislu ZOOM tako da ispaljuje bojevu municiju. Opisana inkriminacija jeste usklađena s relevantnom Direktivom EU, ali je u suprotnosti s jednim od osnovnih načela krivičnog prava, načelom zakonitosti i ciljem da krivičnopravne norme u što većem stepenu budu određene i precizne. Kako konvertibilno oružje može biti bilo koji predmet, čije podvođenje pod pojam oružja u smislu ZOOM zavisi isključivo od ocene veštaka o budućoj neizvesnoj prepravci tog predmeta da ispaljuje bojevu municiju, ova odredba dovodi u sumnju načelo zakonitosti. U praksi, to znači da se javni red i mir ugrožavaju i držanjem i nošenjem metalne replike pištolja“. (Lazić Dušan: Nedoizvoljena proizvodnja, držanje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. Krivičnog zakonika nove i stare dileme u praksi).

Stav da konvertibilno oružje može biti „bilo šta“ ne može opstati zbog prethodno citiranih uslova propisanih ZOOM. Stanovište da je time što krivica učinioca zavisi od njegove buduće neizvesne radnje (prepravke konvertibilnog oružja) ugroženo načelo zakonitosti takođe nije prihvatljivo. Buduća neizvesna prepravka može se izjednačiti s neispravnim vatrenim oružjem koje se, bez imalo sumnje, kažnjava primenom člana 348. KZ, iako ne može ispaliti projektil „bez buduće i neizvesne“ popravke radi dovođenja u funkcionalno, odnosno, ispravno stanje.

U suštini, ukazano je na problem da se precizno odrede predmeti ili kriterijumi za određivanje predmeta koji se mogu definisati kao konvertibilno oružje. Zakonodavno određenje predmeta koji mogu predstavljati konvertibilno oružje nije potpuno, ali je i volutarizam u određivanju nedopušten. Da bismo napravu kategorisali kao konvertibilno oružje uslov je da ista ispuní uslove propisane ZOOM, a na koje je prethodno ukazano.

Teško je utvrditi učešće prepravljenog konvertibilnog oružja u izvršenju krivičnih dela, jer se u upisnicima sudova ne unose podaci o vrsti oružja koja su predmet krivičnog dela ili su sredstvo za izvršenje drugih krivičnih dela. Međutim, prema podacima NKTC UKP, svako deseto veštačeno oružje bilo je konvertibilno, odnosno 10% veštačenog oružja otpada na ovu vrstu oružja. Vredno je napomenuti da su, 2006, pripadnici MUP od građana oduzeli oko 10.000 komada signalnih pištolja, odnosno, konvertibilnog oružja. Ovo je bilo moguće, jer se konvertibilno oružje do tada moglo slobodno kupovati uz kopiju lične karte, tako da su podaci

o imao ova oružja bili dostupni. Zakonska izmena režima nabavljanja i držanja ovog oružja dovela je te godine do oduzimanja istog. **(Beogradski centar za bezbednosnu politiku; „Prepravljeno i ručno pravljeno oružje u Srbiji – pretnja po građane; Marko Milošević)**

Da bi se shvatila opravdanost izjednačavanja konvertibilnog s vatrenim oružjem ukazaćemo na događaj u Niškoj Banji. Postupak se vodi protiv NN lica, te nije okončan, zbog čega se neće određivati pravna kvalifikacija dela. Bitno je da su dve osobe lišene života. Prema nalazu NKTC MUP, br. 234-2329/16, pregledom pištolja utvrđeno je da prema originalnoj konstrukciji predstavlja pištolj marke „EKOL Tuna“, kalibra 8mm. Prema fabričkoj izradi, pištolj je bio namenjen za ispaljivanje municije koja izaziva zvučni efekat-prasak ili municije koja je punjena sredstvom koje se po ispaljenju pretvara u nadražujući gas. Međutim, pištolj je prepravljen u vatreno oružje kalibra 6,35 mm na taj način što je originalna cev razbušena i umetnuta nova ožlebljena cev, prilagođena na navedeni kalibar. Šest čaura pronađenih na licu mesta potiču od bojevih metaka kalibra 6,35 mm i ispaljene su iz predmetnog pištolja. Za potrebe veštačenja naknadno su ispaljeni iz istog pištolja probni projektili, što ukazuje na osposobljenost prepravljenog konvertibilnog oružja da se iz njega ispalje veći broj projektila.

Nepotrebna su veštačenja, na koja se nailazi u sudskoj praksi, svojstava konvertibilnog oružja utvrđivanjem tormentacije (pritiska izazvanog ispaljivanjem projektila) koju cev konvertibilnog oružja može da izdrži i, s tim u vezi, da li i koliko bojeve municije se iz istog može ispaliti. Predmet veštačenja nije konvertibilno oružje u originalnom stanju, već mogućnost da se prepravkama, u konkretnom slučaju ubacivanjem čelične cevi u postojeću cev, dovede u stanje da se iz istog može ispaliti bojeva municija.

„Po nalaženju Vrhovnog kasacionog suda za postojanje krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja eksplozivnih materija iz člana 348. Stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ, za koje je okrivljeni pravosnažno oglašen krivim, nije bitno da li je predmetno oružje prepravljeno, već je dovoljno da se predmetni pištolj, s obzirom na konstrukciju i materijal od kog je napravljen može prepraviti – konvertovati u vatreno oružje tako da ispaljuje bojevu municiju“. (VKS Kzz 221/2020 od 13. 5. 2020).

Zakonodavac je, prilikom definisanja konvertibilnog oružja, uneo dodatnu nepreciznost propisujući da se prepravkama dovodi u stanje da ispaljuje bojevu municiju, jer ZOOM ne određuje pojam bojeve municije, već samo municije.

Čini se da najveću zabunu u kategorizaciji naprava kao konvertibilnog oružja donosi obim prepravki koje je neophodno preduzeti da bi ono dobilo svojstvo vatrene oružja, budući da se konvertibilno oružje prepravkama dovodi u stanje da ispaljuje bojevu municiju.

Prepravka oružja jeste prilagođavanje oružja drugoj municiji i drugoj nameni oružja. Njome se menjaju originalne tehničke karakteristike i konstrukcijska rešenja proizvođača. Znači, drugi je ovlašćeni proizvođač, a učinilac je onaj koji menja. Jedan od vidova opisan je u već

citiranom nalazu veštaka balističara. Nakon izvršenih prepravki konvertibilno oružje gubi to svojstvo jer postaje vatreno oružje.

„Po nalaženju Vrhovnog kasacionog suda iz činjeničnog opisa radnji izvršenja krivičnog dela za koje je okrivljeni oglašen krivim jasno proizlazi da je kritičnom prilikom okrivljeni postupao suprotno članu 5, stav 2. u vezi s članom 4, stav 1, tačka 2. ZOOM, jer je neovlašćeno nosio konvertibilno oružje koje je shodno članu 3, tačka 11. ZOOM određeno kao oružje koje izgledom podseća na vatreno oružje i koje se s obzirom na konstrukciju i materijal od koga je napravljeno može prepraviti tako da ispaljuje bojevu municiju, a s tim u vezi, konvertibilnim oružjem u smislu zakona smatraju se gasno, startno i signalno oružje. Imajući u vidu da je na osnovu balističkih veštačenja nesumnjivo utvrđeno da je reč o pištolju koji se svrstava u gasno, startno i signalno oružje, jer se radi o pištolju koji pod pritiskom barutnih gasova raspršuje neškodljive, nadražujuće materije s kratkotrajnim dejstvom i ispaljuje punjenje namenjeno isključivo izazivanju gasnog pucanja ili ispaljivanju svetleće signalne rakete, da izgledom podseća na vatreno oružje čija konstrukcija i materijal od kojih je napravljen dozvoljavaju takve prepravke da se iz istog može ispaliti bojevi metak, opravdan je zaključak nižestepenih sudova da se u konkretnom slučaju radi o konvertibilnom oružju iz člana 3, stav 1, tačka 11. ZOOM, koje shodno članu 4. istog zakona spada u kategoriju B i da se shodno članu 5, stav 2. istog zakona može nabavljati, držati i nositi na osnovu isprave nadležnog organa, a pod ispravom podrazumeva se oružni list shodno članu 10. stav 1. tačka 4. ZOOM”. (VKS, Kzz 1451/2020 od 19. 1. 2020)

9.3. Imitacije ili replike oružja

Nije prihvatljivo ni da konvertibilno oružje može biti „bilo šta” uključujući i metalne replike pištolja (**Lazić Dušan, isto**). ZOOM ne određuje pojam replike pištolja, ali zato u članu 3, tačka 27. određuje da imitacije oružja jesu predmeti koji su spoljašnjim izgledom slični ili jednaki oružju, ali ih nije moguće upotrebiti ili prepraviti u vatreno oružje. Značenje pojma imitacija je, pored ostalog, i ono što je izrađeno po ugledu na nešto. Zato se, u konkretnom slučaju, imitacije mogu podvesti pod replike, radi se o sinonimima. Imitacije koje ne koriste municiju s barutnim punjenjem ne spadaju u pojam oružja, shodno članu 3, stav 1 tačka 1. ZOOM.

Tačno je da se konvertibilno oružje najčešće proizvodi kao imitacija vatrenog oružja. ZOOM određuje da konvertibilno oružje izgledom podseća na vatreno oružje. Time konvertibilno oružje ne postaje vatreno oružje, već ostaje konvertibilno, niti imitacija ili „replika”, time što podseća na konvertibilno oružje ne postaje konvertibilno oružje, već ostaje imitacija. Suština je da se konvertibilno oružje može prepraviti u vatreno, dok za imitacije zakonodavac izričito propisuje da se ne mogu upotrebiti, niti prepraviti u vatreno oružje. Ukoliko su replike vatrenog oružja izrađene tako da ispaljuju projektil potiskom barutnih gasova onda pred-

stavljaju vatreno oružje, kao i svako drugo vatreno oružje i podležu uslovima propisanim ZOOM. Dakle, takvo oružje je vatreno oružje, samo što je proizvedeno u obliku da je kopija već postojećeg vatrenog oružja.

„Presudom Osnovnog suda u Šapcu, okrivljeni je oglašen krivim za krivično delo ugrožavanja sigurnosti, razbojništvo u pokušaju i još jedno delo ugrožavanja sigurnosti. Okrivljeni je krivična dela izvršio držeći u rukama plastični pištolj. U izvršenju krivičnog dela razbojništva u pokušaju okrivljeni je iz desnog džepa pantalona izvadio plastični pištolj, repetirao ga i uperio prema oštećenju koja je legla ispod pulta“. (VKS, Kzz 511/2021 od 25. 5. 2021)

Očigledno da je plastični pištolj imitacija „pravog“ pištolja. Okrivljeni nije oglašen krivim, niti je optužen za krivično delo iz člana 348 KZ.

9.4. Onesposobljeno oružje

Onesposobljeno oružje se, kao predmet krivičnog dela, pojavljuje u članu 348. KZ, nakon izmena i dopuna KZ, koje se primenjuju počev od 1. 6. 2017. Razlog uvođenja ove kategorije oružja, pre svega u ZOOM, je da omogući fizičkim licima držanje oružja koje za držaoca ima posebnu, afekcionu vrednost, a da pritom ne moraju da ispune uslove propisane ZOOM za držanje vatrenog oružja. Posebna vrednost za držaoca može imati osnov u nasleđivanju, odnosno, povezanosti ostavioca i naslednika ili ličnog načina sticanja: dobijeno kao priznanje za iskazanu hrabrost ili kao nagrada za određenu delatnost, posebno kod pripadnika oružanih snaga, a može imati i osnov povezan s konkretnim životnim događajem.

Da bi konkretno vatreno oružje izgubilo svojstvo vatrenog, a dobilo svojstvo onesposobljenog oružja, čime potpuno određujemo pojam onesposobljenog oružja, potrebno je ispuniti uslove propisane: 1) ZOOM, 2) Zakonom o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije i 3) Pravilnikom o onesposobljavanju oružja. („Sl. glasnik RS” br. 9 od 5. 2. 2016)

Oružje se onesposobljava na zahtev vlasnika registrovanog oružja koji se podnosi pravnim licima i preduzetnicima ovlašćenim za proizvodnju oružja, ili pravnim licima i preduzetnicima ovlašćenim za popravku i prepravku oružja (ovlašćeni serviseri), prema članu 1. Pravilnika. Dakle, oružje koje nije registrovano ne može se onesposobiti, niti to može zahtevati lice koje nije vlasnik oružja. Pravilnik propisuje i tehnološke zahvate za onesposobljavanje oružja, kao na primer: zavarivanje čepa ili šipke u cevi oružja, odstranjivanje rezanjem uvodnika metka i slično.

Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije propisuje da se oružje iz kategorije B i vazdušno oružje iz kategorije C mogu onesposobiti. Agencija za ispitiva-

nje, žigosanje i obeležavanje oružja, naprava i municije, koju osniva Vlada, obavlja poslove sadržane i u nazivu agencije. Za onespособljeno oružje koje ispunjava uslove sadržane u propisima, Agencija izdaje potvrdu o ispunjenosti uslova i na osnovne delove nanosi žigove i godinu ispitivanja.

Pod ispitivanjem onespособljenog oružja, u smislu ovog zakona, podrazumeva se postupak kojim se vrši provera da li su osnovni delovi oružja trajno onespособljeni na način da njihovim otklanjanjem, zamenom ili popravkom oružja ne može biti ponovo osposobljeno za upotrebu, shodno članu 2. Zakona o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije koji koincidira s članom 3, stav 1, tačka 18. ZOOM.

Nakon onespособljavanja oružja, vlasnik je dužan da taj podatak prijavi nadležnom organu. Po završenom, prethodno opisanom postupku, vatreno oružje iz kategorije B prelazi u onespособljeno oružje kategorije C, pa se menja i osnov za njegovo držanje. Sada se ne drži na osnovu oružnog lista već na osnovu prijave nadležnom organu. Držalac više ne mora ispunjavati uslove propisane za nabavljanje i držanje oružja kategorije B (npr. slučaj gubljenja zdravstvene sposobnosti). Otuda i odredba člana 5. ZOOM da se oružje kategorije C, znači i onespособljeno oružje, mogu slobodno nabavljati, odnosno, da lica starija od 18 godina mogu nabaviti oružje C kategorije iz člana 14. ZOOM, bez prethodnog odobrenja nadležnog organa, i uz obavezu prijave nadležnom organu.

Osnovano se može postaviti pitanje opravdanosti da onespособljeno oružje bude predmet krivičnog dela iz člana 348. KZ. Svrstavanjem u kategoriju C, onespособljeno oružje je po svojoj društvenoj opasnosti izjednačeno sa starim oružjem i njegovim modernim kopijama koje ne koriste metak, vazдушnim oružjem i oružjem s tetivom. Ono je i jedino oružje kategorije C koje predstavlja predmet ovog krivičnog dela. Posebno se moraju naglasiti uslovi kategorizacije onespособljenog oružja: da su svi njegovi osnovni delovi prepravljeni tako da se iz njega ne može ispaliti metak – ZOOM, odnosno, da su njegovi delovi trajno onespособljeni tako da se njihovim otklanjanjem, zamenom ili popravkom ne može ponovo osposobiti za upotrebu – Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije. Na osnovu prijave onespособljenog oružja nadležnom organu za isto se ne može nabavljati municija prema članu 20. ZOOM. Zakon o žigosanju izričito propisuje da je zabranjeno nabavljati, držati i nositi delove i municiju za onespособljeno oružje.

Razlog unošenja onespособljenog oružja u krivičnu odredbu verovatno je zahtev Evropske unije zasnovan na razlikama nacionalnih zakonodavstava u delu koji se odnosi na onespособljavanje oružja uz ocenu da postoji visok rizik od prepravke neodgovarajuće onespособljenog oružja; pa otuda stav da onespособljeno oružje treba da bude obuhvaćeno domaćim zakonodavstvima. Drugi razlog je pojava novih tehnologija u proizvodnji oružja i njegovih delova, pre svega odgovarajućih štampača o čemu će naknadno biti reči, kojima je moguće onespособljeno oružje ponovo osposobiti (stav je iskazao i ESLJP, 62017C0482).

Vatreno oružje može dobiti status onespособljenog oružja samo ukoliko se postupi po prethodno navedenoj proceduri. Vlasnik oružja, pa i ukoliko svoje oružje onespособi u svemu

prema Pravilniku o onesposobljavanju oružja, nije ovlašćeni serviser, nije ovlašćen za izdavanje potvrde o onesposobljenosti, te ni agencija neće na to oružje naneti oznake o onesposobljenosti, niti izdati potvrdu o onesposobljenosti.

Samim tim takvo oružje se ne može smatrati oružjem C kategorije, već samo neispravnim vatrenim oružjem. Neispravnost vatrenog oružja ne ekskulpira imaoca od krivične odgovornosti. Takođe, sa aspekta pravne ocene krivičnog dela, prema važećoj odredbi člana 348. KZ gotovo da je nepotrebno veštačenje ispravnosti vatrenog oružja zato što će delo postojati i ukoliko su predmet krivičnog dela neki od delova vatrenog oružja. Jedino ukoliko je potpuno izgubilo svojstvo vatrenog oružja dejstvom mehaničkih sila, odnosno, potpuno deformisano, uključujući i delove, što bi vodilo zaključku veštaka da taj predmet, ni njegovi delovi nisu više vatreno oružje niti njegovi delovi.

Iako nije predmet krivičnog dela, valja ukazati i da ZOOM potpuno definiše pojam staro oružje. To je oružje koje ima istorijsku vrednost ili koje je proizvedeno pre 1900. Dakle, to je svako oružje proizvedeno pre 1900, dok se istorijska vrednost kasnije proizvedenog oružja mora dokazivati u postupku njegove kategorizacije u ovu vrstu oružja.

„Presudom Osnovnog suda u Boru K15/2017 od 5. 9. 2017. godine, okrivljeni je oglašen krivim zbog izvršenja krivičnog dela nedozvoljene proizvodnje, držanja, nošenja i prometa oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 1. KZ. Presudom Višeg suda u Zaječaru prvostepena presuda je potvrđena. Vrhovni kasacioni sud je usvojio zahtev za zaštitu zakonitosti, nalazeći da se istim osnovano ukazuje da u konkretnom slučaju nije primenjen zakon koji je valjalo primeniti i koji je blaži po učinioca. Kako ZOOM (od 2015. godine) oružje koje je proizvedeno pre 1900. godine kvalifikuje kao staro oružje i shodno članu 4. stav 1. tačka 3. svrstava u C kategoriju za koje prema članu 5. stav 3. tog zakona je za držanje dovoljna prijava nadležnom organu i kako je taj zakon stupio na snagu i počeo da se primenjuje u vreme trajanja ovog postupka, navedeni zakon je blaži po učinioca, te ga je trebalo primeniti jer se radi o drugoj kategoriji oružja (član 10, stav 3. ZOOM), pa je i obaveza prijave nadležnom organu povoljnija po okrivljenog od traženja odobrenja od nadležnog organa. Balističkim veštačenjem je utvrđeno da je predmet krivičnog dela puška koja je proizvedena tokom 1895. godine“. (VKS, Kzz 713/2017 od 5. 9. 2017)

9.5. Delovi oružja

ZOOM u članu 3, stav 1, tačka 19. definiše osnovne delove oružja navodeći da su to ram, navlaka i cev pištolja; ram, doboš i cev revolvera; sanduk, zatvarač, cev i glava puške, kao i teleskopski – optički nišan sa svetlosnim snopom ili sa uređajem za elektronsko pojačavanje svetlosti, infracrvenim ili termovizijskim uređajem. U sledećoj tački istog člana određeno je

da se dodatni osnovni delovi višekalibarskog oružja koji se u fabričkom pakovanju isporučuju zajedno sa oružjem, smatraju jedinstvenom celinom zajedno sa oružjem.

Delovi i dodatni osnovni delovi oružja određeni su u ZOOM i ne zahtevaju dodatna objašnjenja, gotovo da spadaju u opštepoznate pojmove. Važno je napomenuti da dodatni osnovni delovi višekalibarskog oružja ne predstavljaju predmet ovog krivičnog dela kada su isporučeni u fabričkom pakovanju, jer su tada pripadak glavne stvari, onog oružja čiji su deo. Međutim, samostalno, jesu predmet krivičnog dela.

Jezička stilizacija odredbe člana 348, stav 1. KZ izaziva dileme u tumačenju da li se pod delovima oružja podrazumevaju i delovi konvertibilnog i onesposobljenog oružja. Istorijski tumačeno, delovi oružja su kao predmet dela uvedeni izmenama KZ koji se primenjivao počev od 11. 9. 2009. Međutim, tada je sintagma „njegove delove“ bila povezana samo s vatrenim oružjem kao predmetom dela. Izmene KZ koje se primenjuju od 1. 1. 2013. zadržale su istu formulaciju (vatreno oružje, njegove delove i municiju) Izmenama odredbe člana 348. KZ koje se primenjuju od 1. 6. 2017. uvode se dva nova predmeta dela: konvertibilno i onesposobljeno oružje i to tako što se konvertibilno i onesposobljeno oružje umeće između odrednica „vatreno oružje“ i „njegovi delovi“. Ukoliko je zakonodavac hteo da pored vatrene oružja obuhvati i delove konvertibilnog i onesposobljenog oružja, nije smela ostati odrednica „njegove“ već je morala glasiti „njihove“ delove. Ukoliko se išlo za tim da predmet dela budu samo delovi vatrene oružja, onda je iza vatrene oružja trebalo da stoji „njegove delove“, pa potom navesti pojmove konvertibilnog i onesposobljenog oružja.

Konvertibilno oružje svrstano je u oružje B kategorije zbog potencijala da se prepravkama konvertuje u vatreno oružje. Prepravke se, uglavnom, odnose na cev pištolja i doboš i cev revolvera. Zato je logično da delovi konvertibilnog oružja predstavljaju predmete dela iz člana 348, stav 1. KZ, jer se upravo oni prepravkama dovode u stanje da su delovi vatrene oružja.

„Rastavljeno oružje, pa i kada se pojedini delovi drže na različitim mestima, ne gubi svojstvo oružja“. (VSS, KŽ 1814/00)

9.6. Municijska

Kada je reč o razvoju streljačkog naoružanja neretko se u drugi plan potiskuje razvoj municije. Činjenice su drugačije, jer svako oružje je izgrađeno kao platforma za izbacivanje projektila, pa njegova efikasnost zavisi od projektila koji ispaljuje. Važnost municije dovoljno pokazuje nastanak specijalizovanog ogranka fizike koji se bavi jedino kretanjem projektila na putanji – balistike, kako na slobodnom delu putanje, tako i u cevi.

Predmet izvršenja krivičnog dela iz člana 348. KZ, pored vatrene oružja je i municija, koju odredba takođe deli na onu čije je držanje i nošenje građanima dozvoljeno i onu čije držanje

i nošenje građanima nije dozvoljeno, pa, povezano s tim, deli i oblik ovog krivičnog dela. ZOOM pojam municije određuje na sledeći način: to su meci za vatreno oružje s glatkim i olučenim cevima.

Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja, naprava i municije (Zakon o žigosanju) u članu 15. propisuje da je kontrola municije obavezna, a u članu 22. definiše način i postupak ispitivanja municije, kao uslova da bi se municija uopšte mogla naći u prometu. Municija koja nije podvrgnuta ispitivanju i obeležavanju spada u onu čije držanje i nošenje građanima nije dozvoljeno, jer se ne može naći u legalnom prometu, izuzev kada je to ovim ili drugim zakonom dozvoljeno.

ZOOM u članu 6, stav 2. izričito propisuje da je zabranjeno stavljanje u promet, nabavljanje, držanje i nošenje municije s pancirnim, zapaljivim, eksplozivnim zrnom s primesama ili oplata od radioaktivnih, otrovnih i štetnih materijala, kao i zrna za takvu municiju i municiju za pištolje i revolvare sa zrnom koje ima eksplozivno dejstvo (dum-dum municija) i zrna za tu municiju. Takođe, u članu 21, stav 3. propisano je da je zabranjena izrada municije s projektilom prepravkama signalne, startne i gasne municije. Samim tim, ova municija se svrstava u municiju čije držanje i nošenje građanima nije dozvoljeno.

Zakonodavac u nedozvoljenu municiju svrstava municiju s projektilima nastalu prepravkama signalne, startne i gasne municije. Međutim, municija za konvertibilno oružje (bez prepravki) ne smatra se nedozvoljenom. Stav je saglasan određenju ZOOM da municiju predstavljaju meci za vatreno oružje, a konvertibilno oružje, iako spada u kategoriju oružja, ne spada u kategoriju vatrene oružja.

„Municija za konvertibilno oružje ne smatra se objektom izvršenja krivičnog dela iz člana 348. KZ. Pod pojmom takve konvertibilne municije mogli bi se podvesti meci za izazivanje akustičnog dejstva, koji spadaju u gasne metke, takozvane praskavce, odnosno, plašljivce“. (Ap. sud NI, KŽ1 2208/10 od 17. 1. 2012)

Međutim, prethodnim određenjima ne iscrpljuje se sva municija čije držanje i nošenje nije dozvoljeno građanima. Generalni kriterijum morao bi se postaviti na osnovu odredbe ZOOM sadržane u članu 20. koja propisuje da se municija za oružje kategorije B i C može nabavljati na osnovu izdate isprave o oružju, odnosno, da vlasnici oružja mogu nabavljati i držati municiju u kalibrima za koje imaju registrovano oružje. Suprotna pretpostavka je da municija za vatreno oružje za koje se ne može dobiti isprava o oružju nije dozvoljena. Posebnu pažnju valja posvetiti delu odredbe o kalibru, jer se municija istog kalibra može koristiti za više vrsta oružja. Naime, odredbom člana 4, tačka 1. u kategoriju oružja čije držanje i nošenje građanima nije dozvoljeno svrstano je automatsko dugo i kratko oružje. Samim tim, nije dozvoljena ni municija za ovo oružje. Ali, ako ista municija predstavlja i municiju za oružje kategorije B (npr. za poluautomatsku pušku istog kalibra) svrstaće se u municiju čije držanje građanima jeste dozvoljeno, uz oružje istog kalibra.

Nesporna je kažnjivost na osnovu člana 348. KZ kada su predmet krivičnog dela delovi vatrenog, konvertibilnog i onesposobljenog oružja, a ZOOM izričito propisuje šta predstavlja delove oružja. Dilemu može izazvati pitanje kažnjivosti ako su predmet krivičnog dela delovi municije, eksplozivnih materija ili minsko-eksplozivnih sredstava, proširivanjem odrednice „delovi oružja“ i na delove municije, eksplozivnih materija i minsko-eksplozivna sredstva.

Dispozicija člana 348, stav 1. KZ isključuje kažnjivost za delove municije, eksplozivnih materija i minsko-eksplozivnih sredstava, jer se odrednica „delovi“ nalazi neposredno iza pojmova vatrenog, konvertibilnog i onesposobljenog oružja i na taj način ih obuhvata. Municija, eksplozivne materije i minsko-eksplozivna sredstva su iza odrednice „delovi“, pa ih ova odrednica ne obuhvata.

U odnosu na municiju, takav zaključak temelji se na činjenici da ZOOM ne definiše delove municije, za razliku od delova oružja. Zakon o žigosanju ne govori o delovima municije, već o elementima municije. Zato držanje i nošenje samo čaura municije ili samo zrna (projektila) nije kažnjivo.

„Odbrana okrivljenog da je sakupljao metke različitih kalibara, ali da ih nije upotrebljavao, jer nema ni oružje, nema uticaja na postojanje krivičnog dela neovlašćeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ. Ceneći vinost okrivljenog kao psihički odnos učinioca prema svom delu, sud je nesporno utvrdio da je okrivljeni krivično delo neovlašćeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ izvršio umišljajno, pri čemu odbrana okrivljenog, da je on sakupljao metke različitih kalibara, ali da ih nije upotrebljavao, jer nema ni oružje, nema uticaja na postojanje krivičnog dela iz razloga što motiv za izvršenje ovog krivičnog nema uticaja na postojanje krivičnog dela. Takođe, neprihvatljiva je odbrana okrivljenog u delu gde navodi da nije znao da je zabranjeno držanje metaka, a pri tome je znao da je zabranjeno držanje oružja, jer je ovakva odbrana okrivljenog za ovaj sud nelogična i neuverljiva. Apelacioni sud je ovu odluku potvrdio navodeći da je prvostepeni sud pravilno utvrdio da se, suprotno žalbenim navodima, u radnjama okrivljenog stiču svi bitni elementi krivičnog dela iz člana 348, stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ, navodeći da je prvostepeni sud za svoju odluku dao pravilne i na zakonu zasnovane razloge koje u svemu prihvata i ovaj sud i na njih upućuje žalioce“. (Ap. sud NS, KŽ1 3972/10 od 29. 6. 2010)

Više je odluka sudova u kojima se ističe neophodnost utvrđivanja funkcionalne ispravnosti municije. Već je rečeno da elementi (delovi) municije nisu predmet krivičnog dela. Moguća je i u praksi poznata životna situacija da se iz metka isprazni barutno punjenje, a da spoljašnjim izgledom predstavlja kompletan metak. Tada bi učinilac držao ili nosio dva elementa municije, ali bez neophodnog svojstva. Samim tim bi i kažnjivost za navedene radnje i takav predmet dela izostala. Zavisno od konkretnog slučaja, sudovi se mogu opredeliti da li je dovoljno veštačenjem utvrditi da je municija kompletna, ili je neophodno veštačiti i funkcionalnu ispravnost municije, što bi zahtevalo i probno ispaljivanje.

„Pobijanom presudom okrivljeni je osuđen za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ, u vidu neovlašćenog držanja municije. Osnovano se u žalbi okrivljenog iznosi da u postupku pred prvostepenim sudom nije proverena njegova odbrana u navodima koji se ponavljaju i u žalbi, da li je municija koja je oduzeta od okrivljenog prema potpisanoj potvrdi o privremeno oduzetim predmetima funkcionalno ispravna što je trebalo proveriti putem odgovarajućeg balističkog veštačenja, za šta je prvostepeni sud ovlašćen u smislu odredbe člana 15, Stav 4. ZKP da sam izvede dokaze u cilju svestranog raspravljanja predmeta dokazivanja“. (Viši sud u Užicu, KŽ 169/20 od 4. 12. 2020)

9.7. Minsko-eksplozivna sredstva i eksplozivne materije

ZOOM u članu 3, stav 1. tačka 26. određuje da su minsko-eksplozivna sredstva sve vrste bombi, mina, granata i drugih naprava opremljenih eksplozivnom ili adekvatnom neeksplozivnom materijom ili detonatorom kod kojih pod spoljašnjim ili unutrašnjim delovanjem (težina, udar, potez, električna energija, hemijska, nuklearna reakcija i sl.) dolazi do naglog oslobađanja energije i njihovog rasprskavanja. U ovom zakonu nije dato posebno, izdvojeno, značenje pojma eksplozivne materije tako da ga, na prvi pogled, zakon ne određuje. Međutim, prethodno citiranu odredbu možemo „podeliti“ na dve celine. Prvom se eksplicitno određuje da su minsko-eksplozivna sredstva sve vrste bombi, mina i granata čime se precizno određuje šta predstavlja minsko-eksplozivna sredstva. Drugi deo odredbe upravo obuhvata eksplozivne materije određenjem da minsko-eksplozivna sredstva predstavljaju druge naprave opremljene eksplozivnim ili adekvatnim neeksplozivnim materijama, ili detonatorom. Očigledno je da se ovim delom odredbe, iako deklarativnog karaktera, obuhvataju eksplozivne materije. Na opisani način ZOOM upućuje na Zakon o eksplozivnim materijama zapaljivim tečnostima i gasovima („Sl. glasnik“ SRS 44/77; „Sl. glasnik“ RS 53/93; 54/2015 i dr).

Pored toga, kao predmete krivičnog dela koji nisu obuhvaćeni stavom 1. člana 348. KZ, zakonodavac u stavu 2. navodi odredbe eksplozivne materije, sredstva na bazi eksplozivnih materija i gasnog oružja. Za potpuno određivanje predmeta ovog oblika dela neophodno je analizirati Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima (Zakon o eksplozivnim materijama).

Članom 3. ovog zakona određeno je da se eksplozivnim materijama smatraju:

1. privredni eksplozivi;
2. sredstva za paljenje eksploziva;
3. pirotehnički proizvodi;

4. privredna municija;
5. barut;
6. sirovine eksplozivnog karaktera za proizvodnju materija iz tačaka 1. do 5. ovog stava.

Prema istom zakonu, sredstvima za paljenje eksploziva smatraju se sve vrste kapisli, upaljača, štapina i pirotehnička sredstva koja se upotrebljavaju pri miniranju. Pirotehnički proizvodi su sredstva za vatromete, protivgradne rakete, kao i predmeti koji sadrže eksplozivne sastojke, praskave sastojke itd. Međutim, određujući da oružje A kategorije građani ne mogu nabavljati, ZOOM pravi i izuzetak – osim u slučajevima predviđenim ovim i drugim zakonom. Ovo određenje je osnov za svrstavanje eksplozivnih materija u stav 1. člana 348. KZ, jer isti mogu biti deo profesionalne ili dozvoljene delatnosti fizičkih lica. Slučajevi predviđeni ovim zakonom su: spravljanje municije, na osnovu rešenja nadležnog organa, streljačkih i lovnih organizacija, jer je za ovu delatnost neophodno nabaviti barut, sredstva za paljenje eksplozivnih materija – kapisle, zatim nabavljanje pirotehničkih proizvoda, a koja Zakon o eksplozivnim materijama svrstava u eksplozivne materije.

ZOOM u članu 3, tačka 26. definiše da su minsko-eksplozivna sredstva sve vrste bombi, mina, granata ili drugih naprava opremljenih eksplozivnom ili adekvatnom neeksplozivnom materijom, ili detonatorom kod kojih pod spoljašnjim ili unutrašnjim delovanjem (težina, udar, potez, električna energija, hemijska ili nuklearna reakcija i slično) dolazi do naglog oslobađanja energije i njihovog rasprskavanja. Dakle, odredba izričito propisuje opremljenost eksplozivnom, ili adekvatnom neeksplozivnom materijom ili detonatorom „[...] dolazi do naglog oslobađanja energije [...]”. Time je postavljen zahtev da navedene naprave moraju biti kompletne i osposobljene za propisanu reakciju, posledicu.

Zato predmet dela nisu delovi eksplozivnih materija i minsko-eksplozivnih sredstava, izuzev ukoliko taj njihov deo, sam po sebi, ne predstavlja eksplozivno punjenje, odnosno, ako može samostalno da naglo oslobodi energiju, ili svoje rasprskavanje. Kažnjivost se u tom slučaju ne bi zasnivala na činjenici da je to deo eksplozivne naprave, već na svojstvima tog dela, samog za sebe. Van zone kažnjivosti ostaju delovi: ručica osigurača bombe, oplata mina bez eksplozivnog punjenja, spoljni omotači-košuljice, odnosno, svi neeksplozivni delovi eksplozivnih materija i minsko-eksplozivnih sredstava, kada su odvojeni od eksplozivnog punjenja.

Potvrdu izloženog stava nalazimo i u sledećoj presudi Apelacionog suda u Beogradu.

„Okrivljeni je oslobođen od optužbe za krivično delo Nedozvoljene proizvodnje, držanja, nošenja i prometa oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ. Sud je zauzeo stav da ručna bomba – suzavac ne predstavlja oružje u smislu člana 2. tačka 1. do 4. ZOOM (važio je raniji Zakon), zbog čega ne može biti predmet navedenog krivičnog dela, već da, s obzirom da se radi o posebnom oružju iz tačke 5. člana 2. ZOOM može u smislu člana 35. istog Zakona biti predmet prekršajnog postupka. Na osnovu nalaza i mišljenja veštaka odgovarajuće struke, utvrđeno je da navedena bomba sadrži

eksplozivno punjenje od nekoliko grama koje služi da bi se raspršilo hemijsko punjenje i da to eksplozivno punjenje zbog male količine nema spoljašnje efekte, već samo služi za razbijanje omotača. Hemijsko punjenje podrazumeva hemijske materije i sredstva koja služe samo za privremeno, odnosno, kratkotrajno onesposobljavanje ljudi, koje ne nanosi štetu po zdravlje ljudi, tako da predstavlja sredstvo prinude, a ne oružje koje je namenjeno za trajno onesposobljavanje ljudi i ne izaziva štetne posledice po njihovo zdravlje. Iz sadržine izveštaja policijske brigade, čete za protivdiverzionu zaštitu utvrđeno je da se predmetna bomba koristi za specijalne namene, za privremeno onesposobljavanje ljudi za borbu i druge aktivnosti". (Ap. sud BG, Kž1 4708/11 od 25. 10. 2011)

Bez obzira što je u navedenoj odluci primenjen prethodno važeći ZOOM, ostaje suštinski stav da i prema važećem zakonu minsko-eksplozivno sredstvo mora biti opremljeno eksplozivnom ili adekvatnom neeksplozivnim materijom i da naglo oslobodi energiju.

Radnje izvršenja krivičnog dela iz člana 348, stav 1. KZ

10

Na samom početku nužno je ukazati da se ovo krivično delo može izvršiti samo sa oblikom vinosti koji odgovara umišljaju. Umišljaj može uticati na pravnu ocenu dela, zavisno od ocene na šta je umišljaj učinioca bio usmeren, odnosno, šta je njime obuhvaćeno. Međutim, ukoliko kod izvršioca nema umišljaja, neće biti ni krivičnog dela.

„Činjenica da je okrivljeni ušao u postupak legalizacije pravilno je prvostepeni sud zaključio, da ne postupa sa umišljajem da oružje drži nelegalno, odnosno, kako je već započeo postupak legalizacije pištolja u skladu sa zakonom, pre nego što je uhapšen, to u konkretnom slučaju nema subjektivnog elementa u odnosu na krivično delo iz člana 348. KZ koji podrazumeva da se oružje drži mimo zakona, pa je prvostepeni sud pravilno okrivljenog oslobodio od optužbe“. (Ap. sud BG, Kž1 Po1 br. 4/21 od 7. 6. 2021)

Stvarna zabluda takođe može isključiti krivicu. Posebno kada nehat za konkretno delo nije zakonom predviđen. Zabluda može postojati samo u odnosu na jednu okolnost koja čini sastavni deo obeležja krivičnog dela, posebno kada je ta okolnost odlučujuća za postojanje dela (**Z. Stojanović, Komentar Krivičnog zakonika**).

Sledećim presudama apelacionih sudova u Nišu i Kragujevcu, kao i Vrhovnog kasacionog suda, optuženi su oslobođeni optužbi usled postojanja stvarne i/ili pravne zablude.

„Potvrđena je prvostepena presuda kojom je optužena oslobođena od optužbe, jer delo za koje je optužena nije krivično delo, i prihvaćen je stav prvostepenog suda da se optužena, prema okolnostima konkretnog slučaja i prema svojim ličnim svojstvima nalazila u neotklonjivoj stvarnoj zabludi u smislu odredbe člana 28. stav 1. i 2. KZ, u pogledu svojstava predmeta izvršenja dela – jednog bojevog metka, koji joj je oduzet iz novčanika, na šta upravo ukazuje način dolaženja u posed metka (dobijen od babe), mesta pronalaženja metka (novčanik optužene), izgled metka (sa ugraviranim krstićem na vrhu metka), kao i ličnost optužene (mlađa ženska osoba) koja nije upoznata sa upotrebom oružja i karakteristikama bojeve municije. Prihvaćena je odbrana optužene da je bojevi metak nosila kao amajliju dobijenu od svoje babe“. (Ap. sud NI, Kž1 940/2020 od 17. 3. 2021)

„Potvrđena je prvostepena presuda kojom je optužena oslobođena optužbe, jer delo za koje je optužena nije krivično delo. Pravilno je prvostepeni sud na osnovu svih okolnosti vezanih za krivično delo i učinioca, zaključio da optuženu treba osloboditi od optužbe. Tokom prvostepenog postupka utvrđeno je da je optužena nosila u svom novčaniku jedan bojevi metak, koji je prilikom kontrole na aerodromu od nje oduzet. Optužena u svojoj odbrani navodi da je ovaj metak stavila u novčanik u noći kada se njen otac ubio iz pištolja, da je bila vezana za svog oca i da je metak nosila kao uspomenu na njega, a da joj je policajac prilikom vršenja uviđaja rekao da metak nije funkcionalan. Kada je pošla na aerodrom nije bila svesna da kod sebe ima nešto čime bi izvršila krivično delo, u suprotnom, nikada ovaj metak ne bi nosila sa sobom“. (Ap. sud NI, KŽ1 258/2022 od 14. 4. 2022)

Međutim, profesionalno vojno lice je dužno da prilikom prestanka aktivne vojne službe nadležnom organu MUP prijavi posedovanje oružja radi dobijanja oružnog lista, odnosno, preregistracije s vojne na civilnu ispravu za držanje oružja, a ukoliko to ne učini, odgovaraće za krivično delo iz člana 348. KZ, a ne za prekršaj i ne može se pozivati na stvarnu ili pravnu zabludu.

„Presudom Višeg suda, okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ. U svojoj odbrani, kao i u žalbi na prvostepenu osuđujuću presudu, navodi da je u pogledu zabrane držanja spornog naoružanja i municije bio u stvarnoj i pravnoj zabludi. Neosnovani su žalbeni navodi okrivljenog, jer je nesporno da mu je bila poznata obaveza preregistracije dozvole za držanje oružja s vojne na civilnu. U dozvolama koje je dobio 06. 10. 1995. godine za bliže označeni pištolj 7,62 mm M57, za revolver 357 MAG i za lovački karabin „Zastava“ 8x57 – na poleđini dozvole pod tačkom 3. se navodi „prilikom prestanka aktivne vojne službe profesionalno vojno lice je obavezno da pištolj (ili lovački karabin) prijavi nadležnom organu MUP radi dobijanja oružnog lista. Da je okrivljenom bila poznata navedena činjenica potvrđuje i deo njegove odbrane s glavnog pretresa da je obavezu prijavljivanja oružja i municije nakon penzionisanja zanamario zbog, kako je naveo, mnogobrojnih obaveza koje je imao kao profesor fakulteta“. (Ap. sud KG, KŽ 1 1056/2018 od 3. 12. 2018)

„Po oceni ovog suda, prekršaj na koji branilac ukazuje iz člana 47. tačka 17. ZOOM, odnosi se na posedovanje i dozvolu za nošenje oružja, nabavljenog u svrhu lične bezbednosti, po ranije važećem zakonu. Prema stanju u spisima predmeta, okrivljeni je, međutim, držao oružje koje je nabavio u vršenju službe, kao poručnik koji se nalazio u aktivnoj vojnoj službi u Prištini u periodu od 1993-1999. godine. Nakon okončanja aktivne vojne službe, okrivljeni je bez odobrenja MUP, odnosno, bez preregistracije i posedovanja dozvole MUP

držao vatreno oružje i municiju navedenu u izreci presude, pa se radi o nedozvoljenom držanju oružja. Suprotno navodima zahteva, u radnjama okrivljenog stiču se sva obeležja krivičnog dela iz člana 348. stav 1. KZ, te u konkretnom slučaju nema pogrešne primene zakona". (VKS, Kzz 969/2023 od 27. 9. 2023)

Odredba člana 348, stav 1. KZ propisuje više radnji izvršenja krivičnog dela – izrađivanje, prepravljanje, prodaja, nabavka, razmena i držanje. Inkriminisane radnje su kvalitativno različite i nose različiti stepen društvene opasnosti. Ukoliko bi napravili gradaciju, evidentno je da neovlašćeno držanje vatrenog oružja ima najmanje potencijala da ugrozi objekat krivičnopravne zaštite (javni red i mir), dok je taj potencijal znatno ozbiljniji kod izrađivanja i prepravljanja vatrenog oružja, pa najveći kod prodaje, nabavke i razmene vatrenog oružja. Pored toga, činjenica je da za sve inkriminisane radnje imamo isti raspon zaprećene kazne od 6 meseci do 5 godina zatvora i novčanu kaznu.

Budući da radnja držanja vatrenog oružja prethodi gotovo svim propisanim radnjama izvršenja krivičnog dela (npr. prepravljanje i prodaja), samim tim predstavlja radnju koju je najlakše dokazati, što sveukupno oblikuje tužilačku i sudsku praksu. Iako je radnja neovlašćenog držanja vatrenog oružja nesumnjivo najpretežnija, opisane činjenice umnogome doprinose da delo vezano za vatreno oružje najčešće biva okvalifikovano kao držanje, čak i kad okolnosti slučaja ukazuju na prodaju ili kupovinu vatrenog oružja.

Normativni okvir je u ovom pogledu nedosledan, ukoliko uporedimo odredbe koje se odnose na vatreno oružje sa odredbama koje inkriminišu opojne droge. U slučaju opojnih droga, imamo posebna krivična dela koje se odnose na držanje (član 246.a, stav 1. KZ) s propisanom novčanom kaznom i kaznom zatvora do 3 godine, odnosno, na neovlašćenu proizvodnju i stavljanje u promet (član 246. KZ) s propisanom novčanom kaznom i kaznom zatvora od 3 do 12 godina bez mogućnosti ublažavanja kazne, shodno članu 57. stavu 2. KZ.

To nije slučaj sa odredbama koje se odnose na vatreno oružje, već imamo identičan raspon zaprećene kazne kako za neovlašćeno držanje tako i za stavljanje u promet vatrenog oružja.

10.1. Izrađivanje

Izrada vatrenog oružja i konvertibilnog oružja ili delova oružja, municije, eksplozivnih materija kao radnje krivičnog dela, mora za rezultat imati predmet koji ranije nije postojao. Međutim, nije uslov radnje da i svaki deo vatrenog oružja bude izrađen, već se mogu koristiti postojeći delovi različitog vatrenog oružja. Finalni proizvod, odnosno tako izrađeno vatreno oružje je nov proizvod.

Ručno pravljeno oružje predstavlja vatreno oružje najčešće rudimentarne izrade, koje je osposobljeno da ispaljuje projektil. Često nije nalik vatrenom oružju, što može i biti namera

proizvođača. Čerka Libijskog atašea u Beogradu teško je povređena kada se u parku igrala pronađenim oružjem ručne izrade, koje je opalilo. Oružje je bilo nalik mobilnom telefonu, četvorougao, s dva dugmeta i oprugom nalik privesku za ključeve. Zanimljivo je da je, prema podacima policije, zaplenjeno više ručno pravljenog od prepravljenog vatrenog oružja. Tako je, 2009, oduzeto 49 komada ručno pravljenog vatrenog oružja, a 13 komada prepravljenog; dok je, 2011, oduzeto 56 komada ručno pravljenog i 27 komada prepravljenog vatrenog oružja (**Marko Milošević „Prepravljeno i ručno pravljenno oružje u Srbiji – pretnja po građane“, Beogradski centar za bezbednosnu politiku).**

10.2. Prepravljanje

Odredbom člana 3, stav 1, tačka 23. ZOOM, određeno je da prepravljanje oružja jeste prilagođavanje oružja drugoj municiji i drugi zahvati na oružju kojima se utiče na njegovo funkcionisanje i trajno ili privremeno menjaju originalne tehničke karakteristike i konstrukcijska rešenja proizvođača. Prepravljanje oružja karakteristično je za konvertibilno oružje, o čemu je prethodno bilo reči.

VKS je iskazao stav u vezi sa spornim pitanjima apelacionih sudova (**Su I-7 1/2022-1 od 7. 2. 2022), usvojen i na sednici krivičnog odeljenja održanoj 31. 1. 2022. i 7. 2. 2022).**

Pitanje: „*Da li se svojeručnom prepravkom gasnog oružja u vatreno oružje kalibra 7,65 mm (brušenjem cevi gasnog pištolja i umetanjem cevi kalibra 7,65 mm s jedinačnom palj-bom), a zatim držanjem takvog oružja bez odobrenja ostvaruju elementi krivičnog dela iz člana 348, stav 1. ili člana 348, stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ?*

Odgovor: „*Postupanjem učinioca u konkretnom slučaju, na način opisan u postavljenom pitanju, ostvaruju se obeležja krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ, uz ispunjenje ostalih uslova za postojanje krivice kod optuženog*“.

10.3. Prodaja i nabavljanje

Prodaja i nabavljanje su dve posebne radnje krivičnog dela. Najčešće je jedan pravni osnov i prodaje i nabavljanja, posebno kupovine kao oblika nabavljanja, pa je osnovano obe radnje razmotriti kao celinu. ZOOM u članu 19. propisuje uslove da bi prenos vlasništva oružja kategorije B bio pravno dozvoljen. Ugovor o prenosu vlasništva mora biti sastavljen u pisanoj formi i overen. Uslov je da prodavac poseduje oružni list za oružje koje prodaje. Oružje B kategorije može se otuđiti samo licu koje poseduje odobrenje za nabavljanje oružja. Obavljeni promet mora se prijaviti nadležnom organu. Fizičko lice koje otuđi oružje suprotno pret-

hodnim uslovima, pa samim tim i članu 19. ZOOM, čini prekršaj iz člana 48, stav 1, tačka 1. ZOOM, pod uslovom da poseduje oružni list za otuđeno oružje.

Važeći ZOOM uveo je novinu kod postupka nabavljanja oružja propisujući da podnosilac svoj zahtev mora da opravda dokazima da mu je ugrožena bezbednost, ili je to potrebno zbog prirode posla koji obavlja. U odnosu na dobijanje odobrenja za nošenje oružja uslov je da podnosilac učini verovatnim da mu je bezbednost bitno ugrožena u meri da je za njegovu bezbednost neophodno nošenje oružja.

Istim zakonom je propisano da oružje C kategorije mogu nabavljati, bez prethodnog odobrenja nadležnog organa, lica starija od 18 godina, takođe uz obavezu da to prijave nadležnom organu. Ovo se odnosi na onesposobljeno oružje koje je predmet krivičnog dela. Promet oružja, mimo propisanih uslova, predstavlja krivično delo.

Kada se radi o kupovini i prodaji predmeta krivičnog dela iz člana 348. KZ, kao osnovu nabavljanja, isti se retko pojavljuje u sudskoj praksi. Prvi razlog je što se promet vatrenog oružja obavlja tajno i što radnje nisu trajne, već jednokratne. Drugi je što je promet vatrenog oružja konsensualno krivično delo. Svaki od učesnika u prometu svestan je kažnjivosti svoje delatnosti, ali je svaki iz svog interesa i pored toga realizuje, nastojeći da delo ne bude otkriveno. Krivično delo se, po pravilu, otkriva znatno kasnije od obavljenog prometa, najčešće pronalaženjem vatrenog oružja kod onoga koji ga je nabavio, pa je otkrivanje prometa, odnosno prodavca, zavisno od odbrane okrivljenog nabavljača vatrenog oružja, koji zbog prethodno iznetog ne otkriva njegov identitet, što ne pruža osnov za krivični progon prodavca.

Trgovina oružjem i municijom, prodaja i kupovina, prati savremene vidove komunikacija. Pravnosnažnom presudom Višeg suda u Pirotu utvrđeno je da je dogovor o prometu municije postignut razmenom SMS poruka a ugovorena isporuka izvršena kurirskom poštom.

„Dakle, na osnovu izvedenih dokaza se utvrđuje da su okrivljeni ostvarili međusobnu komunikaciju preko svojih telefona najpre razgovorom, pa potom i SMS porukama i da je okrivljeni AA putem kurirske službe poslao paket koji je BB primio dana... Na osnovu kopije naloga kurirske službe AKS... za utovar i istovar ekspresne pošiljke, broj koda... sud je utvrdio da je BB navedenu pošiljku primio dana“. (Vs Piro K br 8/20 od 29. 4. 2021)

Nisu samo kupovina i prodaja osnov nedozvoljenog nabavljanja vatrenog oružja, već to može biti i svaki drugi pravni posao: poklon, razmena nelegalnog vatrenog oružja, posluga, zaloga i sl.

„Pod neovlašćenim nabavljanjem varenog oružja podrazumeva se i primanje pištolja na pijaci kao garancije za isplatu prodatog teleta“. (VSS, Kzp 78/03 od 23. 5. 2003)

„Neovlašćeno nabavljanje oružja kao alternativna radnja izvršenja krivičnog dela iz člana 348. Krivičnog zakonika, koje mora biti preduzeto na pravno dozvoljen način, po-drazumeva različite delatnosti i načine na koje se do oružja dolazi (kupovina, dobijanje na poklon, uzimanje u zalog, na zajam ili uzimanje na čuvanje). U konkretnom slučaju, okrivljenom je optužnim aktom na teret stavljeno krivično delo Nedoizvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 1. KZ, jer je dana 1. 4. 2019. godine, protivno odredbi iz člana 20. ZOOM, bez izdate isprave za oružje iz kategorije „B“, nabavio i držao municiju za tu kategoriju oružja na taj način što je ispod sudopere u kuhinji kuće koju koristi držao okvir od pištolja u kome se nalazilo četiri metka kalibra 7,65 mm. Prvostepeni sud je, nakon sprovedenog dokaznog postupka, potpuno i pravilno utvrdio odlučne činjenice i okrivljenog, na osnovu člana 423, tačka 2. ZKP, oslobodio od optužbe, smatrajući da javni tužilac nije predložio nijedan dokaz koji bi uputio na zaključak da je okrivljeni neovlašćeno nabavio okvir od pištolja u kome su se nalazila četiri metka“. (Ap. sud KG, Kž1 319/2020 od 9. 6. 2020)

Radnja nabavljanja neće biti kažnjiva, ako je oružje nabavljeno izvršenjem nekog drugog krivičnog dela, najčešće krađe, teške krađe ili razbojništva. Sticanje vatrenog oružja na ovaj način isključuje samo radnju nabavljanja, a ne i druge radnje krivičnog dela iz člana 348. KZ (najčešće držanja i nošenja) posle ovakvog nabavljanja. Podsetimo se pravnog shvatanja Vrhovnog suda Srbije utvrđenog na sednici od 19. 5. 1997: kada učinilac krađom dođe do vatrenog oružja, pa posle izvesnog vremena to oružje od njega bude oduzeto zbog neovlašćenog držanja, postoji sticaj krivičnog dela krađe i krivičnog dela nedozvoljenog držanja vatrenog oružja (prim. aut. ne i nabavljanja).

„Prvostepeni sud je izreku presude učinio nerazumljivom kada je radnju okrivljenog – oduzimanje spornog pištolja kao tuđe pokretne stvari, kao radnju izvršenja krivičnog dela teška krađa iz člana 204, stav 1, tačka 1. KZ, kvalifikovao i kao radnju izvršenja krivičnog dela iz člana 348, stav 1. KZ, u vidu neovlašćenog nabavljanja oružja. Iz obrazloženja: Presudom Opštinskog suda u Novom Pazaru, okrivljeni R.B. oglašen je krivim da je izvršio krivična dela teška krađa iz člana 204, stav 1, tačka 1. KZ, razbojništvo iz člana 206, stav 1. KZ i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ.

S obzirom na to da je prvostepeni sud utvrdio da je obijanjem kuće oštećenog A.H. okrivljeni oduzeo sporni pištolj kao tuđu pokretnu stvar, a potom isti nosio sa sobom, da bi upotrebom pištolja izvršio pretnju da će neposredno napasti na život i telo oštećenog N.D, a potom sporni pištolj nastavio da nosi sve do oduzimanja pištolja od strane radnika P.S. Tutin, to je izreka presude nerazumljiva budući da je jednu istu radnju okrivljenog - oduzimanje spornog pištolja kao tuđe pokretne stvari, kao radnju izvršenja krivičnog dela teška krađa iz člana 204. stav 1. tačka 1. KZ, prvostepeni sud kvalifi-

kovao i kao radnju izvršenja krivičnog dela iz člana 348. stav 1. KZ, odnosno, da je isti bez odobrenja nabavio sporni pištolj, što bi navodilo na zaključak da se radi o idealnom sticaju, ali prvostepeni sud o tome ne daje nikakve razloge, niti daje razloge da li se radi o prividnom idealnom sticaju". (Ap. sud KG, KŽ1. br. 2579/10 od 22. 4. 2010)

Mogu se čuti mišljenja da je potrebno strože kažnjavanje prodavca oružja, sve u okviru stava 1. krivičnog dela, pre svega zato što čineći radnju izvršenja krivičnog dela ostvaruje i materijalnu korist.

„Presudom Osnovnog suda u Prokuplju K 375/18 od 8. 2. 2021. godine, okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ i krivičnog dela Nedozvoljena trgovina iz člana 235, stav 3. u vezi sa stavom 2. KZ. Vrhovni kasacioni sud je svojom presudom odbio kao neosnovan zahtev za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog navodeći u odnosu na krivično delo iz člana 235. KZ da je pravilno prvostepeni sud utvrdio da je okrivljeni nemajući ovlašćenje za trgovinu, nabavio robu u svrhu prodaje čiji je promet zabranjen [...] na taj način što je protivno odredbi člana 6. stav 2. ZOOM i bez ovlašćenja za trgovinu nabavio robu čiji je promet zabranjen". (VKS, Kzz 859/2021 od 2. 9. 2021)

Međutim, stav pravne teorije nešto je drugačiji od stava u prethodnoj odluci. Odredbom člana 235. stavom 3. KZ za krivično delo Nedozvoljena trgovina, predviđena je kažnjivost za učinioca koji neovlašćeno prodaje, kupuje, ili vrši razmenu robe ili predmeta čiji je promet zabranjen ili ograničen. Nesumnjivo je da oružje spada u predmete dela iz ovog stava. Kod ovog oblika dela nedozvoljene trgovine treba imati u vidu da je stavljanje u promet određenih predmeta inkriminisano i posebnim krivičnim delom, najčešće upravo odrednicom o neovlašćenom prometu. Stoga će se po odnosu specijaliteta raditi samo o tom, drugom, krivičnom delu. Dobar primer je krivično delo Neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz člana 246. KZ koje u svom biću već sadrži nedozvoljen promet, slično delu iz člana 348. KZ (identičan stav: Zoran Stojanović; Komentar krivičnog zakonika). U sudskoj praksi nije zabeleženo, da upravo zbog rečenog, učinilac odgovara za krivično delo iz člana 246. KZ u sticaju s krivičnim delom Nedozvoljene trgovine. Dakle, nedozvoljena trgovina bila bi sankcionisana dva puta zbog dva krivična dela.

Identična je situacija i u odnosu na krivično delo iz člana 348. KZ, jer se u stavu 1. odredbe kao radnja dela označava neovlašćena prodaja, pa bi učinilac kažnjavanjem i za delo Nedozvoljena trgovina bio dva puta kažnjen za istu radnju zbog dva krivična dela.

10.4. Razmena

Vlasnici registrovanog oružja B kategorije za koje poseduju oružne listove mogu bez odobrenja nadležnog organa međusobno razmenjivati oružje iste vrste, s tim da razmenu moraju prijaviti nadležnom organu. U suprotnom, čine prekršaj iz člana 47, stav 1, tačka 10. ZOOM. Za razliku od posluge, razmena podrazumeva trajnu promenu vlasništva nad razmenjenim oružjem. Razmena nelegalnog oružja je krivično delo, kao davanje ili pribavljanje oružja razmenom ukoliko se ne poseduje odobrenje za njegovo nabavljanje.

10.5. Držanje

Radnju držanja kod ovog krivičnog dela bliže je opredelio Vrhovni sud Srbije u sledećem stavu.

„Pod držanjem oružja ne može se podrazumevati svaki slučaj kada se određeno lice nađe u faktičkom posedu oružja za koje nema odobrenje nadležnog organa, već je kod pojma držanja neophodan specifičan odnos učinioca prema oružju: da ga drži kao svoje ili bar čuva kao tuđe“. (VSS, KŽ 1383/93 od 11. 1. 1994)

Vrhovni sud Srbije postavio je i danas primenljive kriterijume da, kada učinilac izvršenjem krivičnog dela dođe u posed oružja, u njegovim radnjama neće biti ispunjena obeležja neovlašćenog nabavljanja oružja. Isti činilac može biti kriv za radnju držanja oružja kada su za to ispunjeni uslovi.

„Kada učinilac krađom dođe do vatrenog oružja, a posle izvesnog vremena to oružje od njega bude oduzeto zbog neovlašćenog držanja, postoji sticaj krivičnog dela krađe i krivičnog dela iz člana 33. Zakona o oružju i municiji“. (Sednica krivičnog odeljenja VSS od 19. 3. 1997)

Vrhovni sud Srbije u odnosu na radnju držanja oružja zauzima stav da ni svaki faktički posed oružja ne znači da je ispunjena radnja držanja:

„Pod držanjem se ne može podrazumevati svaki slučaj kada se neko nađe u faktičkom posedu oružja, već pod tim treba razumeti takav odnos učinioca prema oružju kroz koji se manifestuje određeni odnos vlasti prema datom predmetu koji podrazumeva da učinilac predmete drži kao svoje ili čuva kao tuđe i stoga krivično delo ne postoji kada je okrivljeni nakon pronalaska bombi o tome obavestio svedoka znajući da je on radnik organa unutrašnjih poslova očekujući od njega da će dobiti merodavno uputstvo o daljem postupanju s pronađenim bombama“. (VSS, KŽ 1383/93)

Nasuprot tome, životna situacija u kojoj neko lice zbog predstojećeg sukoba, odnosno, tuče, oduzme pištolj od drugog lica da bi ga sprečilo da pištolj u sukobu eventualno upotrebi, ne čini krivično delo radnjom neovlašćenog držanja vatrenog oružja. Radnju izvršenja ovog krivičnog dela predstavlja i držanje oružja i municije koju je neko lice zadužilo kao pripadnik vojne jedinice radi vršenja vojne službe, pa ga drži i po prestanku ovog svojstva. Uopšteno rečeno, za postojanje ove radnje krivičnog dela nije od značaja kada je i pod kojim okolnostima oružje nabavljeno.

Treba naglasiti da nema neovlašćenog držanja vatrenog oružja kao radnje krivičnog dela iz člana 348. stav 1. KZ, kada je okrivljenom izdato odobrenje nadležnog državnog organa za nabavku oružja, a protiv njega nije pokrenut upravni postupak za oduzimanje oružnog lista, oružja i municije, u smislu člana 24. i 25. ZOOM.

„Presudom Osnovnog suda u Kruševcu, okrivljeni P.V. oglašen je krivim da je izvršio krivično delo Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ, s tim što je sud iz činjeničnog opisa krivičnog dela datog u izreci presude izostavio lovačku pušku, jer nije dokazano da je okrivljeni lovačku pušku, neovlašćeno nabavio i držao, s obzirom na to da okrivljeni poseduje oružni list – odobrenje nadležnog organa za držanje spornog oružja.

Odredbama članova 24. i 25. ZOOM, propisani su uslovi pod kojima se oružni list, oružje i municija oduzimaju od strane nadležnog organa, da se protiv donetog rešenja može izjaviti žalba ministru unutrašnjih poslova, kao i postupak nakon što rešenje o oduzimanju oružnog lista, oružja i municije postane pravnosnažno.

Prvostepeni sud je u toku postupka na nesumnjiv način utvrdio da okrivljenom nije oduzet oružni list, niti postoji rešenje da je pokrenut upravni postupak za oduzimanje oružnog lista i oružja, shodno odredbama ZOOM, pa je nasuprot navodima žalbe javnog tužioca, pravilan zaključak prvostepenog suda da nije dokazano da je okrivljeni neovlašćeno nabavio i držao lovačku pušku, s obzirom na to da je u vreme pretresa i pronalaska spornog oružja u domaćinstvu okrivljenog, posedovao važeće odobrenje nadležnog organa, a žalbeni navodi javnog tužioca da je za predmetnim oružjem raspisana potraga, te da se od datuma raspisivanja potrage ima smatrati da je okrivljeni neovlašćeno držao ovu lovačku pušku, ocenjeni su kao irelevantni u smislu postojanja krivičnog dela”. (Ap. sud KG, Kž.1-1888/11 od 17. 5. 2011)

Držanje municije za oružje za koje je okrivljenom izdat oružni list, nakon privremenog oduzimanja oružja koje može poslužiti kao dokaz u drugom krivičnom postupku, ne predstavlja krivično delo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ.

„Presudom Osnovnog suda u Kragujevcu – Sudska jedinica u Aranđelovcu, okrivljeni G.B. je oglašen krivim zbog krivičnog dela nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ, pri čemu je prvostepeni sud iz izreke osuđujuće presude izostavio da je okrivljeni u utuženom periodu neovlašćeno držao 85 komada municije kalibra 7,65 mm za pištolj marke „Zbrojovka” i 170 komada municije kalibra 40 S&W za pištolj marke „CZ 99”.

Drugostepeni sud nalazi da se ne može smatrati da je privremenim oduzimanjem pištolja, kao predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz u drugom krivičnom postupku (i to dva pištolja za koje je okrivljeni imao oružni list, pri čemu je municija koja pripada vatrenom oružju ostala kod okrivljenog), okrivljeni u periodu nakon oduzimanja spornog oružja nedozvoljeno držao municiju za vatreno oružje, u smislu radnji izvršenja krivičnog dela iz člana 348, stav 1. KZ, jer odobrenje za držanje oružja ne prestaje da važi samim nastupanjem uslova za oduzimanje oružnog lista, već nakon donošenja odluke nadležnog organa koji je takvo odobrenje izdao, shodno članovima 7. i 24. ZOOM”. (Ap. sud KG Kž.1. br. 2789/10 od 25. 5. 2010)

Za postojanje ove radnje krivičnog dela nije potrebno da prvostepeni sud utvrđuje da li je okrivljeni hteo da raspolaže zabranjenim sredstvima, pošto korpusu ovog krivičnog dela ne pripada raspolaganje, već samo držanje.

„Bez značaja je za postojanje krivičnog dela koje je okrivljenom stavljeno na teret poreklo oružja i municije, odnosno eksplozivnih materija, i motiv zbog kojeg se ove stvari drže, dok je od odlučnog značaja samo to da se te stvari drže, što podrazumeva svest i volju onoga ko ih drži da to čini. Ovakav stav o izvršenju dela proizlazi iz zakonskog opisa dela propisanog u članu 348. KZ, pa je u tom pogledu žalba branioca okrivljenog neosnovana, jer nije bilo ni razloga, ni potrebe, bar kada je u pitanju odluka o krivici, da prvostepeni sud utvrđuje da li je okrivljeni želeo da raspolaže municijom, pošto raspolaganje ne pripada korpusu ovog krivičnog dela, već samo držanje (u konkretnom slučaju), od više alternativno nabrojanih u napred pomenutom članu KZ-a. Pored toga, period držanja ne utiče na postojanje ovog krivičnog dela i dovoljno je da je u kratkom periodu, koji se ne mora meriti ni danom, već može i satima, izvršilac drži zabranjena sredstva. To što je u izreci kao vreme izvršenja određen samo jedan dan ne kompromituje odluku prvostepenog suda o krivici, a suštinski je tačno, jer je to dan kada je municija pronađena”. (Ap. sud NS, Kž 1 1694/13 od 20. 5. 2013)

Radnja držanja predstavlja faktičku vlast nad oružjem, municijom i eksplozivnim materijama, te nije bitno u čijoj su svojini, pa se neovlašćeno mogu držati i tuđe oružje, municija ili eksplozivna materija, odnosno, oružje za koje neko drugi poseduje dozvolu za držanje.

„Prvostepenom presudom optuženi je oglašen krivim da je neovlašćeno nabavio i potom u svom stanu neovlašćeno držao dve ručne bombe i veću količinu metaka. Pravilan je stav prvostepenog suda da oružje i municiju koju je neko lice zadužilo kao pripadnik vojne jedinice radi obavljanja određenog vojnog zadatka, po prestanku svojstva vojnog obveznika mora i da razduži, pa se sledstveno tome držanje oružja i municije po prestanku navedenog svojstva smatra neovlašćenim i predstavlja radnju izvršenja krivičnog dela iz člana 33. ZOOM. Međutim, kako je optuženom izrekom pobijene presude stavljeno na teret i neovlašćeno nabavljanje predmetnog oružja i municije neovlašćenim se ne može smatrati nabavljanje oružja i municije kao naoružanja vojnog obveznika. Sa tih razloga uvažena je žalba branioca”. (VSS, KŽ. 257/04 od 14. 4. 2004)

„Nije od uticaja za postojanje krivičnog dela to što je okrivljeni kod sebe sklonio pištolj svog bolesnog oca koji ga je čuvao kao trofej bez dozvole, ako okrivljeni za njegovo držanje nije imao oružni list. Prvostepenom presudom okrivljeni je oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela iz člana 33. ZOOM. Okrivljeni je u svojoj odbrani i u žalbi naveo da je taj pištolj sve vreme stajao u njegovom ateljeu, zaključan u fioci od radnog stola. Taj pištolj je trofejno oružje njegovog oca koji nema dokaze da se radi o trofejnom oružju. Otac je pokušao da izvrši samoubistvo, imao je šlog i zbog toga je okrivljeni sklonio pištolj u svoj atelje. Iznetim žalbenim navodima ne dovodi se u pitanje postojanje krivičnog dela, jer okrivljeni za držanje pištolja nije imao dozvolu, a razlozi zašto ga je sklonio kod sebe cenjeni su kao olakšavajuća okolnost”. (Okružni sud u BG, KŽ. 288/03 od 18. 2. 2003)

10.6. Posluga, davanje na posluhu

Stručna javnost ukazuje na probleme koji se pojavljuju u praksi sudova, a povezani su s davanjem vatrenog oružja na posluhu, posebno među lovcima tokom lova i nakon prestanka lova.

Odredba člana 348. KZ kao radnje izvršenja krivičnog dela propisuje izradu, prepravljanje, prodaju, nabavljanje, razmenu i držanje vatrenog oružja. Dakle, ni davanje na posluhu, ni primanje na posluhu ne propisuje izričito kao radnju dela. Zato ova radnja ostaje van kažnjivosti primenom navedene odredbe KZ, ostavljajući po strani druge radnje izvršenja koje mogu postojati u konkretnom slučaju (držanje oružja od strane poslugoprimca).

Poslugu, kao pravni posao, ne predviđa ni Zakon o obligacionim odnosima, pa posluga spada u neimenovane ugovore na koje se primenjuju opšte odredbe ovog zakona. Posluga je realan ugovor čiji su predmet pokretne stvari. Na ovu činjenicu ukazuje se samo da bi se posluga pojmovno bliže odredila, iako se na posluhu vatrenog oružja pravila građanskog prava ne bi primenjivala, jer je članom 51, stav 2. ovog zakona propisano da je osnov nedopušten ako je protivan prinudnim propisima, a vatreno oružje nije stvar u slobodnom pravnom prometu.

Članom 32. ZOOM izričito je propisano da se registrovano vatreno oružje ne sme davati na poslugu, osim u slučajevima predviđenim ovim zakonom. Njime je, kao izuzetak od prethodne zabrane, propisano da se lovačko oružje, kao i ono za streljačke sportove i obuku u rukovanju oružjem u prostorima namenjenim za to, mogu dati na poslugu. Uslove davanja na poslugu bliže određuje Pravilnik o postupku davanja oružja na poslugu („Sl. glasnik RS” 20/2015) propisujući da, u toku lova, vlasnik registrovanog lovačkog oružja (poslugodavac) može drugom lovcu dati svoje registrovano lovačko oružje na poslugu, ukoliko lovac (poslugoprimac) poseduje oružni list za tu vrstu oružja. Poslugodavac mora biti prisutan za vreme trajanja posluge.

Poslugoprimac sve vreme trajanja posluge mora kod sebe imati oružni list za svoje lovačko oružje. Ono se može dati na poslugu, bez prisustva poslugodavca, ukoliko je prethodno podneta prijava nadležnom organu. Identično je regulisana posluga vatrene oružja streljačkih organizacija i organizacija i preduzetnika koji se bave obukom u njegovom rukovanju. Propisan je i izgled obrazaca za davanje oružja na poslugu koji se podnose nadležnom organu, ukoliko poslugodavac nije prisutan tokom posluge.

ZOOM u članu 48, tačka 8. propisuje da će se novčanom kaznom, ili kaznom zatvora za prekršaj kazniti fizičko lice koje izvrši poslugu oružja suprotno članu 32. ovog zakona. Čini se da se zakonskom rešenju sadržanom u prethodnoj odredbi može prigovoriti zato što izjednačava prekršajnu odgovornost lovaca koji postupe suprotno već navedenom pravilniku i lica koje na poslugu da svoje oružje koje nije namenjeno lovu. Za isti prekršaj, samim tim i istom zaprećenom kaznom, kazniće se lovci koji razmene puške u lovu, ali im se u toku lova razdvoje lovačke grupe (nisu prisutni tokom trajanja posluge) i lica koje svoje registrovano vatreno oružje (puške, pištolji, revolveri) da na poslugu licu koje ne poseduje oružni list za bilo koju vrstu oružja.

Prekršajna odgovornost rezervisana je samo za davaoca oružja na poslugu – poslugodavca. O odgovornosti poslugoprimalca izjasnio se Vrhovni kasacioni sud u sledećoj presudi.

„Usvajanjem zahteva za zaštitu zakonitosti i utvrđivanjem da je prvostepenom presudom Osnovnog suda u Požarevcu i Višeg suda u Požarevcu učinjena povreda krivičnog zakona iz člana 439, tačka 1. ZKP u korist okrivljenog AA.

Prvostepenom presudom je, na osnovu člana 423, tačka 1. ZKP, okrivljeni oslobođen od optužbe da je izvršio krivično delo Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ. Odlukom drugostepenog suda potvrđena je prvostepena presuda. Prvostepeni sud je zaključio da je okrivljeni postupio suprotno odredbi člana 32, stav 2. ZOOM kojom se propisuje rukovanje i davanje oružja na poslugu i suprotno odredbi člana 2, stav 1. Pravilnika o postupku davanja oružja na poslugu, čime se stiču obeležja prekršaja iz člana 48, tačka 8. ZOOM, jer je okrivljeni izvršio poslugu lovačke puške.

Iz spisa predmeta proizlazi da je okrivljeni u svojoj kući držao lovačku pušku, vatreno oružje, za koju nije imao dozvolu za držanje izdatu od nadležnog organa, a koja je neophodna saglasno članu 5, stav 2. ZOOM i koja se izdaje za konkretno oružje s tačnim naznačenjem marke, kalibra i serijskog broja oružja. Opisane radnje sadrže sva obeležja krivičnog dela iz člana 348, stav 1. KZ. Okolnost da je oružni list posedovao tast okrivljenog, kao i da je okrivljeni imao usmeno odobrenje vlasnika nije od značaja za pravnu kvalifikaciju u konkretnom slučaju, jer je okrivljeni držao lovačku pušku koja je registrovana na drugo lice, za koju nije imao oružni list, niti je držanje iste prijavio nadležnom organu".
(VKS, Kzz 46/2022 od 3. 2. 2022)

Možemo zaključiti da lovac koji tuđu lovačku pušku drži van lovišta i bez prijave nadležnom organu čini krivično delo iz člana 348, stav 1. KZ. Oružni list uspostavlja čvrstu vezu tačno određenog oružja s tačno određenim licem. Davanjem oružja na poslugu suprotno navedenom Pravilniku poslugodavac se izlaže prekršajnoj odgovornosti, a poslugoprimac krivičnoj.

Međutim, poslugodavac oružja može krivično odgovarati ukoliko se ispune uslovi iz člana 347. KZ. Ovom odredbom kao radnja izvršenja krivičnog dela predviđeno je da drugom omogućava da dođe do oružja, municije, eksplozivnih materija ili minsko-eksplozivnih sredstava. Odrednica „omogućava da dođe“ svakako obuhvata i davanje na poslugu. Radnja dela preduzima se za drugog a ono se može izvršiti samo sa umišljajem kao oblikom vinosti, potrebna je svest da su ovi predmeti namenjeni izvršenju krivičnog dela. Nije neophodno da delo bude i izvršeno. Ukoliko jeste, poslugodavac može biti okrivljen kao pomagač u izvršenju tog dela.

Krivično delo iz člana 348, stav 2. KZ

11

Krivično delo propisano stavom 2, člana 348. KZ je kvalifikovani oblik krivičnog dela iz stava 1, kao i kod drugih krivičnih dela koja sadrže teže oblike, stav 2. ove odredbe je akcesorne prirode, uz delo iz stava 1. iste odredbe. Postojeće kod ispunjenih uslova iz stava 1. odredbe i uz postojanje kvalifikatorne okolnosti. Takav zaključak proizlazi već i iz činjenice da delo iz stava 2. nema svoje radnje izvršenja, već preuzima one navedene u stavu 1. istog člana. Teži oblik dela treba da rezultira iz radnje osnovnog dela. Težim ga čini to što su predmeti izvršenja dela čija izrada, prodaja, nabavka, razmena ili držanje građanima nisu dozvoljeni.

Zakonodavac u ovom stavu odredbe navodi predmete dela: vatreno oružje, municija, eksplozivne materije, minsko-eksplozivna sredstva, ili sredstva na bazi eksplozivnih materija, ili gasno oružje. Oni se unekoliko razlikuju od predmeta dela iz stava 1. odredbe. Izostavljeni su: konvertibilno oružje, onesposobljeno oružje i delovi vatrene oružja. Samim tim, ovi predmeti ne mogu biti predmeti izvršenja dela iz stava 2. Kada je reč o predmetima dela sadržanim u stavu 1. odredbe člana 348. KZ, prisutan je stav da su to oni čije je nabavljanje i držanje dozvoljeno ukoliko se poseduje dozvola nadležnog organa. **(I. Milić, L. Baturan „Krivičnopravno (ne)rešavanje problema nelegalnog oružja; Pravo u funkciji razvoja društva, Univerzitet u Prištini s privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici).** Stav se nesumnjivo temelji na činjenici da su stavom 2. navedene odredbe izričito sankcionisani predmeti dela čija izrada građanima nije dozvoljena.

Predmeti dela koji građanima nisu dozvoljeni nesumnjivo su predmeti svrstani u kategoriju A, jer je to izričito određeno ZOOM. Međutim, određujući da oružje A kategorije građani ne mogu nabavljati, ZOOM pravi i izuzetak – osim u slučajevima predviđenim ovim i drugim zakonom. Slučajevi predviđeni ovim zakonom su spravljanje municije na osnovu rešenja nadležnog organa, streljačkih i lovnih organizacija, jer je za ovu delatnost neophodno nabaviti barut, sredstva za paljenje eksplozivnih materija (kapsle) koja zakon o eksplozivnim materijama svrstava u eksplozivne materije. Treba napomenuti da sudska praksa gotovo ne prepoznaje minsko-eksplozivna sredstva i eksplozivne materije kao predmete izvršenja krivičnog dela iz stava 1. odredbe, odnosno, ona se u sudskoj praksi isključivo pojavljuju kao predmeti dela iz stava 2.

„Ukazujući na povredu zakona iz člana 439, tačka 2. ZKP, branilac okrivljenog AA u podnetom zahtevu ističe da je u pogledu krivičnog dela koje je predmet optužbe primenjen

zakon koji se ne može primeniti, s obzirom da sud u izreci prvostepene presude navodi da je okrivljeni postupio protivno odredbi člana 5, stav 1. ZOOM, s tim što, iako je u obavezi da u skladu s članom 5. KZ primeni zakon koji je najpovoljniji za okrivljenog, sud ne navodi da li je primenjen ZOOM koji je važio u vreme izvršenja krivičnog dela („Službeni glasnik RS“, broj 9/92; 104/2013), ili ZOOM koji je važio u vreme vođenja postupka i presuđenja („Službeni glasnik RS“, broj 20/2015 i 10/2019), pri čemu oba ZOOM, iako na potpuno drugačiji način, propisuju koje oružje je zabranjeno držati, ne predviđaju da je zabranjeno držanje detonatorskih kapisli, a za čije držanje je okrivljeni oglašen krivim.

*Izneti navodi zahteva za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog se, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, ne mogu prihvatiti kao osnovani. I po oceni Vrhovnog kasacionog suda, suprotno navodima zahteva branioca okrivljenog, i po ZOOM koji je važio u vreme izvršenja krivičnog dela („Službeni glasnik RS“, broj 9/92; 104/2013;) i po ZOOM koji je važio u vreme vođenja postupka i presuđenja („Službeni glasnik RS“, broj 20/2015 i 10/2019) zabranjeno je nabavljanje i držanje fizičkim licima detonatorskih kapisli. Naime, iako u članu 5. stav 1. ZOOM kao vrsta oružja čija nabavka i držanje nije dozvoljeno građanima nije posebno navedena detonatorska kapisla, po ranije važećem ZOOM reč je o minsko-eksplozivnom sredstvu“. (VKS Kzz 2). Veća količina je predmet ocene sudova u svakom konkretnom slučaju. Ni KZ, ni ZOOM ne određuju pojam veće količine vatrenog oružja, što se može pravdati velikim brojem različitih predmeta **12/2020 od 11. 3. 2020**)*

Pored navedenih razloga, potrebno je ukazati da Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima detonatorske kapisle izričito propisuje kao sredstvo za paljenje eksploziva i svrstava ih u eksplozivne materije.

Krivično delo iz člana 348, stav 3. KZ

12

Kvalifikatorna okolnost ovog oblika krivičnog dela je veća količina predmeta krivičnog dela iz stavova 1. i 2. člana 348. KZ koji se u njegovom izvršenju mogu pojaviti u najrazličitijim kombinacijama.

Pored toga, odredba člana 348, stav 3. KZ propisuje i sledeće kvalifikatorne okolnosti – oružje ili druga sredstva velike razorne moći, ili se delo vrši protivno pravilima međunarodnog prava. Prvonavedena kvalifikatorna okolnost u velikoj meri koincidira sa odredbom stava 2, člana 348. KZ, ukoliko se radi o minsko-eksplozivnim sredstvima ili sredstvima na bazi eksplozivnih materija, dok iz drugonavedene kvalifikatorne okolnosti nije u potpunosti jasna namera zakonodavca, odnosno, da li se predmetna okolnost (protivno pravilima međunarodnog prava) odnosi na izvršenje krivičnog dela kršenjem embarga na uvoz ili izvoz oružja, ili predstavlja blanket za primenu međunarodnih instrumenata. Iz navedenih razloga, nijedna od ove dve kvalifikatorne okolnosti ne javlja se u sudskoj praksi.

Apelacioni sud u Beogradu ocenu veće količine municije, ali i oružja opredelio je pozivanjem na odredbu člana 42, stav 5. ZOOM, navodeći:

„S obzirom da ni KZ, kao ni ZOOM, ne određuju šta se smatra većom količinom oružja, a što je bitno obeležje krivičnog dela iz člana 348. stav 3. KZ, za ocenu da li je ono ostvareno u konkretnom slučaju treba imati u vidu odredbu člana 42. stav 5. ZOOM koja propisuje šta se smatra malom količinom. Po nalaženju Apelacionog suda u Beogradu, žalbeni navodi javnog tužioca kojima se faktički spori pravna kvalifikacija krivičnog dela za koje je okrivljeni oglašen krivim su neosnovani. Prvostepeni sud je po nalaženju drugostepenog suda pravilno zaključio da se municija različitih kalibara u konkretnom slučaju ne može smatrati većom količinom. Prvostepeni sud u obrazloženju pobijane presude pravilno analizira ZOOM nalazeći da ni taj zakon kao ni KZ za ovo krivično delo nije odredio šta se ima smatrati većom količinom, što ne čine ni odredbe o nabavljanju i držanju oružja iz kategorije A i B, niti propisa o nošenju oružja iz kategorije B, međutim, u stavu 5. člana 42. ZOOM malom količinom oružja se smatra do 5 cevi i do 500 komada municije, što je upravo u okviru količine koja se okrivljenom stavlja na teret. Istovremeno prvostepeni sud je analizirao i odredbu člana 7, stav 4. ranije važećeg ZOOM kada se za količinu od 60 komada municije moglo dati odobrenje za nabavljanje jednom godišnje, koja odredba je novim ZOOM prestala da važi te takvog ograničenja više nema“. (Ap. sud u BG, Kž 1 520/21 od 22. 6. 2021)

Čini se da je prethodni stav opravdan, jer zakonodavac za ovu količinu navodi da je mala, bez obzira u kom kontekstu je ovaj navod zakonodavca. No, bez obzira na odsustvo zakonodavnog određenja veće količine, odredba se primenjuje u praksi sudova.

Za ocenu suda da li je ispunjen pravni standard veće količine municije najznačajniji je broj municije. Međutim, to nije jedini kriterijum. Presudom Apelacionog suda u Novom sadu KŽ1 565/22 od 18. 1. 2023. ocenjeno je da 229 komada municije nije veća količina (među istom je bila i lovačka municija). Isti sud je, ipak, ocenio da 177 metaka predstavlja veću količinu. U ovom slučaju na stav suda je uticala činjenica da municiju predstavljaju pancirno zapaljujuća i svetleća municija (**Ap. sud u NS. KŽ1 565/22 od 13. 7. 2022**). Kod ocene veće količine municije opravdano su cenjene vrsta i svojstva municije.

„Suprotno iznetim navodima zahteva, po nalaženju ovog suda, iz izreke prvostepene presude proizlaze sva subjektivna i objektivna zakonska obeležja krivičnog dela Nedoovoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavom 2. KZ, s obzirom da je okrivljeni neovlašćeno držao veću količinu municije i to 487 komada vojničkih metaka za duge cevi kalibra 7,9 mm, 15 vojničkih metaka za duge cevi 7,62 mm, kao i jedan metak za automat [...], čije držanje građanima nije dozvoljeno, postupajući na taj način suprotno članu 5, stav 2. tada važećeg ZOOM („Službeni glasnik RS“ br. 9/92 ... 104/13), pri čemu je bio svestan da shvati značaj svog dela i da upravlja svojim postupcima, svestan svog dela i njegove zabranjenosti, čije je izvršenje hteo, a za koje je okrivljeni oglašen krivim i osuđen, zbog čega se neosnovano u zahtevu za zaštitu zakonitosti ističe da su se u radnjama okrivljenog stekli svi bitni elementi krivičnog dela Nepravilan odnos prema poverenom naoružanju iz člana 222. OKZ, koju kvalifikaciju branilac vrši na osnovu sopstvene verzije događaja“. (VKS, Kzz 145/2019 od 28. 2. 2019)

„Osam komada pištolja marke „Zoraki“ i šest komada metaka kalibra 7,65 mm, ne mogu se smatrati većom količinom oružja i municije. Presudom prvostepenog suda okrivljeni je oglašen krivim za krivično delo iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ. Žalba branioca okrivljenog je osnovana. Drugostepeni sud je preinačio presudu prvostepenog suda u pogledu pravne kvalifikacije tako da se okrivljeni oglašava krivim za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ. Drugostepeni sud nalazi da je žalba branioca osnovana, jer se u konkretnom slučaju ne radi o većoj količini oružja i municije, pa se osnovano u žalbi ističe da se veća količina oružja ili eksplozivnih materija ne može tumačiti samo na osnovu broja predmeta, već se mora imati u vidu i to o kakvom predmetu se radi, kakva su svojstva takve materije, kako se upotrebljava, kakvi su efekti takvom upotrebom pa zbog toga je preinačena presuda prvostepenog suda nalazeći da se radi o radnji neovlašćenog nošenja vatrenog oružja i municije, ali u vezi sa osnovnim oblikom krivičnog dela, a ne u vezi s tzv. većom količinom oružja i municije“. (Ap. sud KG, KŽ 1112/18 od 24. 1. 2019)

Iz spisa predmeta i pravnosnažne drugostepene presude proizlazi da je drugostepeni sud u pobijanoj presudi utvrdio da je prilikom odlučivanja o vrsti i visini krivične sankcije prvostepeni sud propustio da kao otežavajuću okolnost na strani okrivljenog ceni količinu vatrenog oružja i municije koju je neovlašćeno držao iz kog razloga je Apelacioni sud u Beogradu uvažanjem žalbe javnog tužioca, prvostepenu presudu preinačio u pogledu odluke o kazni tako što je okrivljenog za krivično delo iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavovima 2. i 1. KZ osudio na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine i 6 meseci.

„Drugostepeni sud je činjenicu da je okrivljeni neovlašćeno držao vatreno oružje i municiju u većoj količini, što je kvalifikatorna okolnost i obeležje krivičnog dela iz člana 348. stav 3. u vezi sa stavom 1. i 2. KZ, za koje je okrivljeni pravnosnažno oglašen krivim i osuđen, okrivljenom cenio i kao otežavajuću okolnost. Pri tom, veća količina oružja, municije ili sredstava je neophodan uslov za postojanje ovog oblika krivičnog dela, a sud nije utvrdio da prelazi meru koja je potrebna za njegovo postojanje. Postupajući na navedeni način, drugostepeni sud je povredio odredbu člana 54. stav 3. KZ, koja propisuje zabranu dvostrukog vrednovanja prema kom principu nije dozvoljeno da se neka okolnost vrednuje dva puta: prvi put od strane zakonodavca, kad je on predviđa kao konstitutivni element krivičnog dela (ili kao kvalifikatornu ili privilegujuću okolnost), a drugi put prilikom odmeravanja kazne. Kako je Apelacioni sud u Beogradu prilikom odmeravanja, odnosno, utvrđivanja kazne za krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavom 1. i 2. KZ uzeo u obzir i kao otežavajuću, onu okolnost koja je obeležje tog krivičnog dela, za koje je okrivljeni oglašen krivim pravnosnažnom presudom i samim tim istu okolnost vrednovao dva puta, to je drugostepenom presudom i to odlukom o krivičnoj sankciji povredjen zakon na štetu okrivljenog – član 439, tačka 3. ZKP u vezi s članom 54, stav 3. KZ, kako se to osnovano ukazuje u zahtevu za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog”. (VKS, Kzz 208/2023 od 14. 3. 2023)

Međutim, ovaj stav se ne primenjuje bez izuzetaka. On nije apsolutan, već se svodi na faktičko pitanje, što potvrđuje i sledeća sudska odluka.

„Prema odredbi člana 54. stav 3. KZ, okolnost koja je obeležje krivičnog dela ne može se uzeti u obzir i kao otežavajuća, odnosno, olakšavajuća okolnost, izuzev ako prelazi meru koja je potrebna za postojanje krivičnog dela ili određenog oblika krivičnog dela ili ako postoje dve ili više ovakvih okolnosti, a samo je jedna dovoljna za postojanje težeg, odnosno lakšeg oblika krivičnog dela.

Kako je u konkretnom slučaju okrivljeni AA oglašen krivim da je neovlašćeno držao vatreno oružje i municiju u većoj količini kao i da je neovlašćeno držao eksplozivna sredstva velike ubitačne moći, čije držanje građanima nije dozvoljeno i to: jednu automatsku

pušku, s preklapajućim kundakom, model M 70, kalibra 7,62 mm, fabričkog broja ..., bez okvira, jednu automatsku pušku model M 70, kalibra 7,62 mm i dva okvira bez municije, 86 metaka puščane municije, kalibra 7,9 mm, 574 metka puščane municije, kalibra 7,9 mm, 1230 metaka kalibra 7,62 mm, 574 metka puščane municije kalibra 7,9 mm, 1890 metaka različite municije, 5 ručno defanzivno – ofanzivnih bombi model M 57, što, po oceni ovoga suda, znatno prelazi meru – količine vatrenog oružja, municije i eksplozivnih sredstava koja je potrebna za postojanje objektivnog zakonskog obeležja krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavom 1. i 2. KZ, pa se sledstveno tome navedena količina predmeta izvršenja krivičnog dela mogla uzeti u obzir kao otežavajuća okolnost prilikom odmeravanja kazne okrivljenom". (VKS, Kzz 72/2021 od 9. 2. 2021)

Krivično delo iz člana 348, stav 4. KZ

13

Oredba stava 4. člana 348. KZ takođe je kvalifikovan oblik krivičnog dela. Ona ne određuje posebne predmete krivičnog dela, već se poziva na predmete dela iz stavova 1. i 2, a pozivanjem na njih, ovaj stav obuhvata predmete dela za koje učinilac nema ispravu nadležnog organa, ili se pak radi o predmetima dela čije držanje i nošenje građanima nije dozvoljeno, jer iz stava 1. preuzima odrednicu „neovlašćeno“ dok iz stava 2. preuzima određenje da su to predmeti čije držanje građanima nije dozvoljeno.

Stoga je kvalifikatorna okolnost – radnja dela. Neovlašćeno nošenje oružja u smislu ove odredbe je dodatna radnja krivičnog dela kojoj prethodi neovlašćeno držanje oružja, pa je zbog kumulacije kažnjivih radnji i povećane društvene opasnosti propisano i strože kažnjavanje učinilaca, a zbog visine zaprećene kazne uspostavljena je i nadležnost viših sudova.

„Osnovni oblik krivičnog dela Nedoizvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ („Službeni glasnik RS“ broj 121/2012 od 24.12.2012. godine) čini onaj ko neovlašćeno izrađuje, prodaje, nabavlja, vrši razmenu ili drži vatreno oružje, njegove delove, municiju ili eksplozivne materije. Teži oblik ovog krivičnog dela iz stava 4. člana 348. KZ čini onaj ko neovlašćeno nosi predmete dela iz stava 1. i 2. ovog člana. Pored toga, imajući u vidu citirani zakonski opis bića krivičnog dela Nedoizvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ, po nalaženju ovog suda, činjenični opis krivičnog dela utvrđen pod tačkom dva izreke prvostepene presude i to da je okrivljena M. M. [...] neovlašćeno nosila i držala vatreno oružje za čije držanje i nošenje nije imala odobrenje nadležnog organa, sadrži sve činjenice i okolnosti koje čine bitna zakonska obeležja krivičnog dela Nedoizvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ za koje je okrivljena optužena i pravnosnažno oglašena krivom, pa su stoga suprotni navodi branioca okrivljene kojima se ukazuje na povredu krivičnog zakona iz člana 439, tačka 1. ZKP na štetu okrivljene ocenjeni kao neosnovani“. (VKS, Kzz 338/2019 od 24. 4. 2019)

Stavom 4. odredbe člana 348. KZ obuhvaćeni su njeni stavovi 1. i 2, ali ne i stav 3. Kod istih zaprećenih kazni za stavove 3. i 4. člana 348. KZ zakonodavac je ocenio da je nepotrebna kumulacija stavova 3. i 4. odredbe iako je ona moguća, odnosno, moguće je neovlašćeno nositi veću količinu oružja.

„Presudom Apelacionog suda u Nišu ukinuta je presuda Višeg suda u Nišu, kojom je okrivljeni oglašen krivim da je dana 5. 1. 2019. godine u svom vozilu neovlašćeno nosio malokalibarsku pušku sa optičkim nišanom, poluautomatsku pušku CZ M-59/66, kalibra 7,62x39 mm, karabin sa oznakom „Preduzeće 44” marke Crvena Zastava, model M-48, kalibra 8x57 mm, sa optičkim nišanom, jednocevnu lovačku pušku ruske proizvodnje IŽ-18 EM-M, kalibra 16, 50 metaka kalibra 7,9x57 mm, 40 metaka 7,62x39 mm, dve patrone za lovačku pušku kalibra 16, jednu patronu za lovačku pušku kalibra 12, 43 metaka kalibra 8x57 mm JS, 382 metka kalibra .22LR (5,6 mm), 32 metaka 9 mmi tri duguljasta cilindrična predmeta sive boje koji predstavljaju usporivače za detonirajući štapin koji predstavlja minsko-eksplozivna sredstva, pa je okrivljeni osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 meseci koja će se izvršiti u prostorijama gde okrivljeni stanuje, bez primene mere elektronskog nadzora. Viši sud nije prihvatio kvalifikaciju Višeg javnog tužioca, kojom se okrivljenom stavlja na teret izvršenje krivičnog dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavovima 1, 2. i 3. KZ, jer je stavom 4. navedenog člana propisana odgovornost onoga ko nosi predmete iz stavova 1. i 2. a ne i stava 3.” (Ap. sud NI, KŽ1 12/2021 od 20. 1. 2021)

Stavom 4. nije propisano da se ovaj oblik dela odnosi i na stav 3. člana 348. KZ. Osnovni uslov primene odgovornosti učinioca za težu posledicu, ili teži oblik dela je predviđenost takve odgovornosti u zakonskim obeležjima krivičnog dela. Stoga, čak i ako je delo imalo težu posledicu, sud nije ovlašćen da radnje okrivljenog tako kvalifikuje ukoliko zakonska obeležja to ne predviđaju. Krivična dela s težom posledicom ili teži oblici dela mogu biti propisani samo zakonom, tako da ne mogu biti konstrukcija praktičara. Zato okrivljeni ne može biti oglašen krivim za krivično delo iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 3. KZ, jer odredba to ne predviđa.

Utvrđivanje vrste oružja moguće je i u situaciji kada isto nije pronađeno, ukoliko drugi dokazi pružaju pouzdan osnov za takvo utvrđenje, ilustrovano primerom iz prakse:

„Kod činjenice da je u oštećenog VV pucano iz pištolja, jer su na licu mesta pronađene čaure, kojom prilikom je oštećeni zadobio telesne povrede, koje su bliže opisane u izreci pobijane presude, nesumnjivo je prvostepeni sud utvrdio da se radi o vatrenom oružju. Imajući u vidu da su predmet veštačenja od strane veštaka balističara bile predmetne čaure i delovi projektila koji su pronađeni, prvostepeni sud je na nesumnjiv način utvrdio da se radi o pištolju kalibra 7,62x25 mm TT, sistema „Tokarev” i 7 metaka za ovaj pištolj istog kalibra, pa po nalaženju ovog suda nije od uticaja činjenica što pištolj nije pronađen.” (Ap. sud Kg KŽ1 340/17 od 23. 5. 2017)

U sudskoj praksi javljale su se dileme da li se radi o nošenju vatrenog oružja u situaciji kada se ono nalazi u prevoznom sredstvu, pa se javilo i sledeće pitanje: ako se kod nekog u prevoznom sredstvu koje koristi u saobraćaju nalazi oružje (npr. u gepeku ili ispod sedišta u putničkom vozilu ili sedištu skutera), da li to lice oružje drži ili nosi, u smislu člana 348. KZ?

Na sednici krivičnog odeljenja Vrhovnog kasacionog suda, 15. 4. 2014, došlo se do zaključka da opisana situacija predstavlja nošenje vatrenog oružja – „Prevoženje i prenošenje vatrenog oružja kada je prolazna faza drugog oblika krivičnog dela iz člana 348. KZ, ne predstavlja poseban oblik dela. Kod ove ocene posebno je važan umišljaj učinioća“.

Na taj zaključak upućuje i sledeća odluka:

„Po nalaženju ovog suda, a nasuprot stavu iznetom u zahtevu za zaštitu zakonitosti, radnje koje je po prethodnom dogovoru preduzeo okrivljeni N.B. u smislu prevoženja, a potom i prenošenja vatrenog oružja i municije, rasprskavajućeg oružja i sredstava velike razorne moći, od njegovog putničkog vozila do kuće okrivljenog M.U. ne mogu se smatrati radnjom neovlašćenog nošenja oružja u smislu člana 348. stav 4. KZ, jer navedene pojedinačne radnje predstavljaju samo stadijume neovlašćenog nabavljanja predmetnog oružja radi sticanja konačne vlasti nad istim od strane N. N. „D“. Stoga su napred navedene radnje i obuhvaćene umišljajem okrivljenog N. B. u skladu sa sadržinom postignutog dogovora da se neovlašćeno nabavi oružje i u tom smislu preveze i prenese do kuće prvookrivljenog, te da se tu do daljeg drži, a ne da se nosi u smislu izvršenja navedenog krivičnog dela.

Prenošenje predmetnog oružja okrivljenog M. U. iz vozila do njegove kuće, takođe ne može biti pravno ocenjeno kao radnja neovlašćenog nošenja vatrenog oružja, u smislu člana 348, stav 4. KZ, jer je okrivljeni navedeno oružje prenosio iz vozila da bi ga držao u svojoj kući u skladu sa postignutim prethodnim dogovorom koji je postignut između okrivljenih i sa umišljajem da oružje u kući i čuva kao tuđe (za N. N. „D“), a ne da ga nosi. I po stavu ovog suda u konkretnom slučaju radnja izvršenja neovlašćenog nošenja vatrenog oružja iz člana 348, stav 4. KZ mogla je eventualno biti preduzeta samo nakon završne faze njegovog prethodnog neovlašćenog nabavljanja, kada bi eventualno okrivljeni tako nabavljeno oružje postupajući sa umišljajem neovlašćeno nosili, čega nije bilo u konkretnom slučaju“. (VKS, Kzz 83/11 od 7. 12. 2011)

13.1. Nošenje, prenošenje ili prevoženje vatrenog oružja

Za nošenje vatrenog oružja neophodno je da vlasnik oružja poseduje dozvolu za nošenje koja važi uz oružni list za isto oružje. U suprotnom čini krivično delo iz člana 348. KZ. Vlasnik oružja, ili predstavnik pravnog lica može ga uz važeću ispravu o oružju, oružni list, prenositi

za sopstvene potrebe, spakovano u odgovarajuću ambalažu (kofer, kutija, futrola) koja omogućava njegovu trenutnu upotrebu. Vatreno, vazdušno i konvertibilno oružje prenosi se ispražnjeno od municije (član 33. ZOOM). Ukoliko su ispunjeni navedeni uslovi, prenošenje vatrenog oružja ne smatra se njegovim nošenjem, te nije kažnjivo i ne zahteva posebno odobrenje ili prijavu nadležnom organu.

Razlikovanje radnje nošenja od radnje prenošenja je faktičko pitanje koje se mora rešiti u svakom konkretnom slučaju.

Često se u sudskim odlukama, u opisu životnog događaja, navodi radnja prevoženja oružja, povezana s pronalaženjem oružja u prevoznim sredstvima. Prevoženje oružja nije radnja krivičnog dela iz člana 348. KZ, niti ZOOM opredeljuje ovu radnju, zbog čega ne može opstati samostalno. Zato se radnja prevoženja oružja mora podvesti pod radnju nošenja, ili pod radnju prenošenja oružja, zavisno od okolnosti konkretnog slučaja.

Kada je u pitanju radnja nošenja vatrenog oružja, ispravno je navesti „bez dozvole nadležnog organa“. Na osnovu rešenja direktora policije, za nošenje vatrenog oružja izdaje se dozvola nadležnog organa koja važi uz oružni list koji imalac već poseduje. Može se nositi samo oružje za koje je izdata dozvola nadležnog organa, tako da će delo postojati ako izvršilac ima dozvolu za nošenje tačno određenog oružja, a nosi drugo oružje (poseduje dozvolu za jedan pištolj, a nosi drugi za koji ima samo oružni list, a ne i dozvolu za nošenje tog pištolja).

Krivično delo iz člana 348, stav 5. KZ

14

Stavom 5. odredbe predviđena je samo jedna radnja izvršenja dela i tačno određen predmet izvršenja. Radnja dela je nošenje predmeta dela iz stava 1. odredbe, a predmet dela je oružje za čije nabavljanje i držanje učinilac ima odobrenje nadležnog organa (oružni list). Stav 5. odredbe je privilegovani oblik krivičnog dela i pravi jasnu razliku između težeg oblika iz stava 4. i ovog, privilegovanog oblika krivičnog dela. Razlika je u posedovanju ili neposedovanju odobrenja nadležnog organa za nabavljanje i držanje oružja koje učinilac nosi.

Osnov privilegovanja izvršioca ovog oblika dela su činjenice da on ispunjava uslove za držanje oružja, odnosno, da je njegovo oružje registrovano kod nadležnog organa, da je prošao bezbednosnu proveru, da poseduje lekarsko uverenje o sposobnosti za nabavljanje oružja i da je obučan u rukovanju oružjem. Ovaj oblik dela je zapravo kombinacija dozvoljene radnje izvršioca (posedovanja oružnog lista za držanje oružja) i nedozvoljene – nošenja oružja.

„Prvostepenom presudom okr. B. D. oglašen je krivim za radnju neovlašćenog nošenja oružja i municije (jedne puške i jednog pištolja, te municije za navedeno oružje, sve bliže opisano u izreci te presude), za koje oružje okrivljeni ima dozvolu nadležnog organa za držanje, a u odnosu na predmetnu pušku (lovački karabin) i za nošenje tog oružja, ali samo u okviru lovišta, što ovde nije bio slučaj, jer je predmetni lovački karabin okrivljeni kritičnom prilikom nosio izvan lovišta, u vikend naselju.

Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika („Službeni glasnik RS“ broj 121/2012), koji je stupio na snagu 1. 1.2013, u članu 32. stav 3., propisano je da se u članu 348, posle stava 4. dodaje novi stav 5. koji glasi: ko neovlašćeno nosi predmete dela iz stava 1. ovog člana za čije nabavljanje i držanje ima odobrenje nadležnog organa, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.

Kako je odredba člana 5, stav 2. KZ o primeni blažeg zakona izraz načela zakonitosti kao osnovnog načela krivičnog zakonodavstva i obavezujuća norma, a u konkretnom slučaju nije primenjena iako su za to ispunjeni uslovi, čime je na štetu okr. B. D. povređen zakon, Vrhovni kasacioni sud je, uvažavajući kao osnovane u tom smislu iznete navode u zahtevu za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog, primenom citirane zakonske odredbe, odlučio kao u izreci ove presude pod tačkom 1., odnosno preinačio pobijane pravnosnažne presude tako što je krivičnopravne radnje za koje je okrivljeni oglašen krivim, opisane u izreci prvostepene presude, pravno kvalifikovao kao krivično delo nedozvoljeno nošenje

oružja iz člana 348, stav 5. u vezi sa stavom 1. KZ, te tako otklonio istaknutu povredu zakona". (VKS, Kzz 157/2014 od 13. 5. 2014)

Odredba člana 348, stav 6. KZ

15

Ovim stavom odredbe propisano je obavezno oduzimanje oružja, njegovih delova, municije, materija i sredstava iz stavova 1-5. ovog člana. Odredba je imperativna, te će se mera oduzimanja izreći u svakoj osuđujućoj odluci suda. Oduzimanje oružja je moguće i u oslobađajućoj presudi, primenom člana 87. KZ, kada je to potrebno radi zaštite opšte bezbednosti.

Oružje kao predmet izvršenja krivičnog dela Nasilje u porodici iz člana 194. KZ

16

Treba napomenuti da se oružje zloupotrebljava i u kontekstu nasilja u porodici i partnerskim odnosima u kome su žrtve žene. Zloupotreba oružja nije ograničena samo na ubistva, već se ono često koristi kao sredstvo za zastrašivanje, pretnje, vršenje psihološkog nasilja, silovanje i seksualno zlostavljanje, kontrolu žrtava i druge oblike nasilja. Ovi oblici nasilja najčešće se dešavaju u privatnoj sferi, u domaćinstvu i kući, a zbog visoke društvene tolerancije na posedovanje oružja, s jedne, i nasilja u porodici, s druge strane, ovi slučajevi se retko prijavljuju institucijama. U porodicama i partnerskim vezama u kojima nasilnici imaju pristup oružju postoji visok rizik da će ono biti i zloupotrebljeno, a posledice te zloupotrebe izuzetno su teške.

Nasilje u porodici danas se proučava i pravno reguliše kao poseban, specifičan vid kriminalnog ponašanja, imajući u vidu da se po svojim fenomenološkim i etiološkim karakteristikama razlikuje od ostalih oblika kriminaliteta. Upravo je zbog toga neophodno analizirati nasilje u porodici i u kontekstu drugih negativnih društvenih pojava, između ostalog, i u kontekstu zloupotrebe vatrenog oružja. Radi potpunijeg razumevanja nasilja u porodici kao posebnog vida kriminaliteta, neophodno je ukazati na njegove osnovne specifičnosti, a to su:

1. društvena grupa u kojoj se ispoljava, odnosno, ono se događa u porodici koja po svojoj prirodi treba da predstavlja segment života svake osobe koji pruža sigurnost i bliskost, mesto na kome se vrši prva socijalizacija ličnosti i usvajaju prvi vrednosni stavovi. Nasiljem u porodici narušava se taj domen sigurnosti, nestaje poverenje i ispoljavaju se moć i kontrola, što dovodi do brojnih negativnih implikacija, kako u razvoju i životu samih njenih članova, tako i do problema u ostalim društvenim odnosima.
2. predstavlja rodno zasnovano nasilje u kome žene preovlađuju kao žrtve, a muškarci kao izvršioci.
3. osnovni uzroci nasilja u porodici su rodni stereotipi i predrasude koje određuju društvene uloge muškaraca i žena, njihov položaj, očekivanja i dužnosti.
4. prihvaćenost i ustaljenost navedenih stereotipa i predrasuda dovodi do neprepoznavanja osnovnih uzroka nasilja, pa ni samog nasilja, što za posledicu ima visok i zabrinjavajući

broj dela ovakvog oblika kriminaliteta i njegovo neprijavlivanje sve dok ne dođe do najstrašnijih posledica.

Negativni uticaj posedovanja oružja na nasilje u porodici uočava se upravo kroz navedene specifičnosti porodičnog nasilja. Dosadašnja istraživanja dovela su do opšteg zaključka da legalno i nelegalno posedovanje oružja dovodi do povećanja stope nasilja u porodici, ali i do najekstremnijih vidova nasilja. Naime, oružje se najčešće koristi za zastrašivanje članova porodice koje za posledicu ima pojačavanje straha i ugroženosti žrtve, što u krajnjoj instanci dovodi do još češćeg neprijavlivanja nasilja. Interesantna je i činjenica da se oružje u znatno većem procentu koristi za povređivanje ili zastrašivanje ženskog člana porodice nego u druge svrhe.

Rodni stereotipi i predrasude, koji su, kako je istaknuto, osnovni uzroci nasilja u porodici, odlikavaju se i na posedovanje oružja. Tako su brojna globalna i domaća istraživanja pokazala da:

- muškarci u znatno većem procentu legalno i nelegalno poseduju oružje, dok žene prema tome imaju negativan stav;
- muškarci su češće izvršioci, ali i žrtve krivičnih dela upotrebom oružja;
- žene su u daleko većem procentu žrtve krivičnih dela izvršenih oružjem, a gotovo neznatno počinio;
- muškarci su češće žrtve incidenata koji se odigravaju na javnom mestu;
- žene su najčešće žrtve u sopstvenoj kući i podjednako su ugrožene od stradanja od vatrenog oružja u ratnim i mirnodopskim uslovima;
- žene su izloženije nasilju u porodici upotrebom legalnog u odnosu na nelegalno oružje;
- smrtni ishod žena upotrebom vatrenog oružja mnogo je češći tokom nasilja u porodici nego u kriminalnim obračunima.

Imajući u vidu da nasilje u porodici predstavlja globalni problem, na međunarodnom planu je usvojeno više dokumenata u kojima su date smernice i propisane obaveze država u cilju prevencije, sprečavanja i procesuiranja nasilja u porodici, ali je razmatran i problem zloupotrebe vatrenog oružja u kontekstu porodičnog nasilja, kao i potreba za uvođenjem rodne perspektive u bezbednosne strukture.

Najznačajniji međunarodni dokumenti koji se odnose na zaštitu žena od nasilja i svakog vida diskriminacije su: Konvencija Ujedinjenih nacija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena ili CEDAW konvencija, Deklaracija o eliminisanju nasilja nad ženama, Pekinška deklaracija i Platforma za akciju, Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja u porodici. (**Istanbulska konvencija**) i dr. (<http://parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/zakoni/2013/2246-13Lat.pdf>) (pristupljeno 27. 2. 2020).

Najznačajniji međunarodni pravni dokument koji se odnosi na rodnu perspektivu posedovanja oružja je Rezolucija 1325 (Žene, mir i bezbednost), koju je, oktobra 2000, usvojio Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija. Osnovni cilj Rezolucije je ukazivanje na specifične uticaje koje oružani sukobi imaju na žene, ali i doprinos koji one mogu dati u rešavanju oružanih sukoba i povećanju bezbednosti. Shodno tome, Rezolucija ukazuje na potrebu za većim učestvovanjem žena u sprečavanju sukoba i upravljanju konfliktom, uvođenja rodne perspektive u sve aspekte kako nacionalne, tako i međunarodne bezbednosti i potrebu da se podigne nivo bezbednosti žena u društvu kao posebno ranjive kategorije.

Ozbiljnost problema zloupotrebe vatrenog oružja u kontekstu nasilja u porodici proizlazi i iz činjenice da je Akcionim planom za Poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbednost – kao jedna od aktivnosti predviđeno smanjenje rizika i povećanje bezbednosti u oblasti zloupotrebe malog i lakog oružja u kontekstu nasilja u porodici.

Imajući u vidu nesporan negativni uticaj posedovanja oružja na nasilje u porodici, kao i pozitivno pravnu regulativu proizlazi da je neophodno preduzimati dalje mere u cilju suzbijanja ove pojave.

U nastavku ćemo obraditi probleme i pitanja vezana za oružje u legalnom posedu, kroz prizmu fenomena nasilja u porodici:

1. Najpre je neophodno analizirati zakonske propise u vezi s nabavkom oružja, preciznije, da li je vršenje nasilja u porodici prepreka za dobijanje dozvole za posedovanje oružja. Uslovi za nabavku i držanje vatrenog oružja propisani su članom 11. ZOOM, pa je jedan od uslova prethodna neosuđivanost podnosioca zahteva, između ostalog, zbog krivičnih dela protiv braka i porodice. U ovom kontekstu postavlja se pitanje šta u situacijama kada podnosilac zahteva vrši nasilje u porodici, a nije pravnosnažno osuđen, da li će se ova okolnost uzeti u obzir prilikom bezbednosnih provera koje takođe predstavljaju jedan od uslova za izdavanje dozvole za oružje i na koji način će se ova činjenica saznati. Jedan od predloga svakako bi bio da se uslovi za dobijanje dozvole dopune tako što bi jedan od njih bio da licu nisu izrečene hitne mere zaštite od nasilja u porodici. Ovakvo postupanje je opravdano, imajući u vidu da je prilikom procene rizika jedan od indikatora nasilja posedovanje oružja koje se u tom slučaju obavezno oduzima.
2. Sledeći obavezni uslov za dobijanje dozvole za oružje je zdravstvena sposobnost podnosioca zahteva koja se dokazuje lekarskim uverenjem koje se obnavlja na pet godina. U vezi s tim, mogu se postaviti dva pitanja: prvo, da li je uobičajeno lekarsko uverenje dovoljno i adekvatno za dokazivanje sposobnosti lica da poseduje oružje, i, drugo, da li je rok od pet godina adekvatan. Standardni lekarski pregled nije dovoljan za dokazivanje sposobnosti lica da poseduje oružje, najpre jer se njime ne ispituju detaljno psihološke karakteristike, niti se obavlja detaljna procena karakteristika njegove ličnosti. Pored toga, rok od pet godina je predugačak, što proizlazi iz činjenice da se u sudskoj praksi sve više javljaju okrivljeni koji imaju kompromitovanu uračunljivost. Značajno je ukazati i na zakonsku obavezu izabranog lekara da u slučaju promene u zdravstvenoj sposobnosti lica

koje poseduje oružje obavesti policiju. Ovde treba imati u vidu izraženi trend da se lica ne javljaju na preglede izabranom lekaru, pa se opravdano može postaviti pitanje zašto je ova obaveza ustanovljena samo za izabrane lekare, a ne i na druge zdravstvene radnike.

3. Imajući u vidu prethodno navedeni uslov za posedovanje oružja, postavlja se pitanje šta se dešava sa oružjem u slučaju donošenja oslobađajuće ili odbijajuće presude ili primene instituta odlaganja krivičnog gonjenja. Ovde posebno u vidu treba imati činjenicu da se oštećeni često u slučajevima nasilja u porodici koriste svojim pravom da ne svedoče. To u krajnjem ishodu dovodi do odustanka tužioca od optužbe usled nedostatka dokaza. Naime, pitanje je da li se u navedenim situacijama oružje vraća, ili se preispituje opravdanost daljeg posedovanja. Smatramo da bi u ovim situacijama bilo obavezno obaviti ponovne bezbednosne provere, a u slučaju oportuniteta obavezno oduzimati oružje. Podsećamo na prethodno ukazanu činjenicu da je većina ubijenih žena ranije prijavljivala nasilje u porodici, a da oružje nije oduzimano.
4. Jedno od značajnih pitanja koje treba urediti je i dostupnost evidencija o licima koja poseduju oružje svim organima koji postupaju u slučajevima nasilja u porodici. Naime, u ovom trenutku pristup ovim evidencijama imaju samo policijski službenici koji su raspoređeni na poslove u vezi sa oružjem. Neophodnost omogućavanja pristupa ovim evidencijama svim državnim organima specijalizovanim za sprečavanje nasilja u porodici proizlazi iz značaja hitnog postupanja u slučajevima nasilja u porodici.
5. U sudskoj praksi je primećeno da se kao učinioci nasilja u porodici često javljaju lica koja službeno oružje poseduju zbog prirode svog posla, kao i da im se tokom trajanja sudskog postupka u velikom procentu oružje ne oduzima. Smatramo da je neophodno ograničavanje pristupa oružju do okončanja postupka i propisivanje jasnih procedura u vezi s tim.
6. Obaveštavanje članova porodice o podnetom zahtevu za posedovanje oružja i pribavljanje njihovog mišljenja treba da bude uslov za izdavanje dozvole za posedovanje oružja. Ovakav predlog je opravdan, iz razloga što se, posebno u slučajevima nasilja u porodici, dešava da članovi porodice nisu ni znali da nasilnik poseduje oružje. Drugo, smatramo da bi se iz ponašanja i mišljenja članova porodice mogao izvući zaključak o eventualnom nasilju. Ističemo da mišljenje i izjašnjenje člana porodice ne treba da budu poznati podnosiocu zahteva.

Treba razmotriti i okolnosti koje se odnose na oružje u nelegalnom posedu. Najznačajnije pitanje koje se u ovom delu može postaviti je pitanje otkrivanja posedovanja nelegalnog oružja za vreme intervencije zbog nasilja u porodici. Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici propisana je obaveza ispitivanja ove činjenice, ali se opravdano postavlja pitanje na koji se način to čini. Analizirajući sudsku praksu, dolazi se do zaključka da se nelegalno posedovanje oružja otkriva pretresom ukoliko postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično delo, ali pitanje je šta u drugim situacijama.

Značaj legalizacije oružja i municije

17

Legalizacija oružja i municije ne može se podvesti pod odredbu člana 348. KZ, jer isključuje njenu primenu kada su ispunjeni uslovi određeni ZOOM i Naredbom ministra unutrašnjih poslova. Zato primenu ovog instituta treba razmotriti za krivična dela izvršena u vreme važenja legalizacije, pre primene odredbe KZ.

Metodološki pristupi legalizaciji vatrenog oružja su različiti, ako razmotrimo uporedno pravo. Srbija se, na osnovu Naredbe ministra unutrašnjih poslova, opredelila za vremenski opredeljene periode legalizacije, dok je u Hrvatskoj legalizacija sadržana u Zakonu o nabavi i posjedovanju oružja građana i vremenski nije ograničena, s tim što će se primenjivati samo ako je predaja oružja izvršena pre pokretanja prekršajnih ili krivičnopravnih dokaznih radnji.

Legalizacija vatrenog oružja i municije nije karakteristična samo za region Zapadnog Balkana. U proleće 2020, general Markus Krajtnmajr, komandant jedinice Komande specijalnih snaga (KSK) svojim vojnicima je ponudio da anonimno vrate municiju i oružje koje nedostaje, i to bez disciplinskih ili krivičnih posledica. Pre toga je ustanovljeno da u specijalnim jedinicama Bundesvera nedostaje veća količina municije. Generalova ponuda očigledno je naišla na dobar prijem. Od marta do maja, vraćeno je 25.000 komada municije. Vraćene su čak i ručne bombe. Ova akcija je u javnosti nazivana „municija za amnestiju“ (<https://www.dw.com/bs/bundesver-i-kra%C4%91a-oru%C5%BEja/a-56766942>)

Postupak legalizacije vatrenog oružja u Srbiji u potpunosti uređuje ZOOM u članu 3, tačka 31. propisujući: legalizacija oružja i municije jeste postupak registracije ili predaje neregistrovanog oružja, odnosno, municije koje je lice držalo bez odobrenja nadležnog organa u kome nije potrebno dokazivati poreklo oružja i municije, a vlasnici koji registruju ili predaju oružje i municiju za vreme trajanja legalizacije ne mogu biti prekršajno niti krivično gonjeni za nelegalno nabavljanje, držanje i nošenje oružja i municije. Zbog toga je legalizacija oružja i municije vid amnestije učinilaca krivičnog dela iz člana 348. KZ, pod određenim uslovima i u ograničenom vremenskom periodu. Članom 46. ZOOM, propisano je da ministar može, kada to zahtevaju razlozi očuvanja bezbednosti građana i javnog reda i mira, periodično raspisati legalizaciju oružja i municije. Zbog veznika „ili“ u odredbi člana 3, tačka 31. ZOOM ministru unutrašnjih poslova omogućeno je da naredbom odredi legalizaciju samo predajom oružja nadležnom organu ili samo registraciju oružja, ili oba. Sve dosadašnje legalizacije obuhvatale su i predaju i registraciju neregistrovanog oružja.

Dakle, ZOOM određuje institut legalizacije, a ovlašćenje ministra unutrašnjih poslova je da propiše rokove legalizacije, kao i kategorije oružja za koje će važiti legalizacija. Zakon je u

članu 51. odredio legalizaciju za oružje kategorija A, B i C u roku od tri meseca od stupanja na snagu ovog zakona. Ministar unutrašnjih poslova, po pravilu, legalizaciju određuje za sve tri kategorije oružja. Navedenom odredbom ZOOM postavljena su dva cilja legalizacije: prvi je postupak registracije, a drugi predaja neregistrovanog oružja. Međutim, uspešnost legalizacije procenjuje se, pre svega, prema broju predatog oružja i municije nadležnom organu, odnosno, prema smanjenoj količini oružja i municije u posedu građana. Inače, vlasnici oružja u svako doba, dakle i van perioda legalizacije, svoje oružje mogu predati nadležnom organu ako više ne žele da ga poseduju.

Ne sme se zanemariti ni registracija oružja kao drugi cilj legalizacije, odnosno, postupak kojim se neregistrovano oružje uvodi u legalne tokove, a država stiče potpuniju evidenciju oružja koje njeni građani poseduju. U redovnom postupku, van perioda legalizacije, fizička lica moraju proći tri faze da bi legalno držali vatreno oružje: prva faza je podnošenje zahteva za nabavljanje oružja. Uz zahtev se podnose uverenje o zdravstvenoj sposobnosti i uverenje o obučenosti za rukovanje vatrenim oružjem i daje se saglasnost za proveru ličnih podataka (član 13. ZOOM). Druga faza je faktičko nabavljanje vatrene oružja na osnovu dobijenog odobrenja nadležnog organa (član 17. ZOOM), a treća je podnošenje zahteva za izdavanje isprave nadležnog organa za to oružje (član 17. ZOOM). Međutim, za vreme legalizacije oružja, vlasnici oružja neposredno podnose zahtev za izdavanje isprave (oružnog lista), čime su izjednačeni s licima koja, u redovnom postupku, već poseduju odobrenje za nabavku oružja i koja su na osnovu tog odobrenja oružje već nabavila. Dakle, legalizacija „preskače“ prve dve faze. Razume se da se isprava nadležnog organa može izdati samo za oružje kategorija B i C, dok se oružje kategorije A može predati samo nadležnom organu.

„Postojanje ove naredbe isključuje krivično gonjenje što se tiče neovlašćenog držanja i nošenja oružja, s posebnom napomenom da se to odnosi samo na navedena dva alternativna oblika izvršenja ovog krivičnog dela [...] Neovlašćeno nabavljanje i prodaja oružja nije predviđena Naredbom, a pored toga te radnje su suprotne duhu legalizacije oružja“.
(ujednačavanje sudske prakse Apelacionih sudova, Kragujevac 9. 12. 2020, Bilten VKS 2/2020)

Kada su okrivljeni u periodu važenja Naredbe o legalizaciji oružja (od 1. 6. do 1. 10. 2017) izvršili krivično delo Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ, a u vidu neovlašćene kupovine, prodaje, posredovanja u kupoprodaji oružja, na njih se ne može primeniti prethodno pomenuta naredba.

„Presudom prvostepenog suda, okrivljeni su oglašeni krivim za izvršenje po jednog krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ, a koja je potvrđena presudom drugostepenog suda. Protiv navedenih pravnosnažnih presuda izjavljen je zahtev za zaštitu zakonitosti, ali je

isti neosnovan. Sporna Naredba o legalizaciji oružja se odnosi na vlasnike oružja koji na dan stupanja na snagu Naredbe nemaju ispravu izdatu od nadležnog organa, da mogu u roku od 1. 6. 2017. do 1. 10. 2017. godine podneti zahtev za izdavanje odgovarajuće isprave, pa u takvim slučajevima neće odgovarati za neovlašćeno držanje i nošenje oružja. Smisao Naredbe o legalizaciji oružja je u tome da se iz krivičnog progona isključe samo lica koja neovlašćeno drže i nose oružje i municiju, da im se omogući da predaju zahtev za izdavanje odgovarajuće isprave ili da predaju takvo oružje bez pravnih posledica, ali se ona ne može primeniti na lica koja prodaju, nabavljaju, kupuju ili pak pomažu, posreduju pri kupovini oružja, pa je podneti zahtev za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog neosnovan". (VKS, Kzz 877/19 od 24. 10. 2019)

„Legalizacija podrazumeva postupak u kome lica prijavljuju nadležnom državnom organu da nelegalno poseduju oružje, čime sama sebe „prijavljaju“ da su izvršila krivično delo iz člana 348. KZ, pa je cilj Naredbe da im ta činjenica omogući isključenje krivične odgovornosti. KZ i Naredba nemaju suprotne ciljeve već su oba usmerena na zaštitu javnog reda i mira. U praksi sudova pojavila su se dva stanovišta. Jedno polazi od premise da u tom periodu vlasnici oružja ne mogu odgovarati za izvršenje (ovog) krivičnog dela i drugo koje polazi od premise da krivična odgovornost postoji, osim za lica na koja se Naredba o legalizaciji može primeniti". (Jasmina Vasović, Krivična odgovornost za krivično delo iz člana 348. KZ učinjeno u vreme roka za legalizaciju, Bilten VKS br. 2/2020)

Primeri povezani s ranijom sudskom praksom, kada su radnje držanja i nošenja bile gotovo potpuno dekriminisane predstavljene su u nastavku.

„Krivično gonjenje vlasnika oružja je isključeno u periodu važenja naredbe o legalizaciji i isto znači trajno isključenje gonjenja u tom periodu. Cilj legalizacije je da se omogući licima da legalnim putem predaju oružje u naznačenom periodu, a što je okrivljenom onemogućeno oduzimanjem oružja u kritično vreme, zbog čega je odbijena optužba za ovo krivično delo". (VKS, Kzz 581/2016 od 26. 6. 2019, isto i u Kzz 594/2019 i Kzz 270/2020 od 16. 6. 2020)

Na zajedničkoj sednici predstavnika krivičnih odeljenja apelacionih sudova i Vrhovnog kasacionog suda, održanoj radi usaglašavanja sudske prakse, u Kragujevcu 9. 12. 2019, dati su odgovori na sporna pravna pitanja postavljena na zajedničkoj sednici održanoj 5. 7. 2019. u Beogradu i Nišu, 30. 9. 2019.

Postavljeno je pitanje da li vlasnici oružja iz kategorija A, B i C, prema odredbama ZOOM, mogu odgovarati za neovlašćeno držanje i nošenje oružja u periodu roka za legalizaciju koji je određen naredbom ministra unutrašnjih poslova o legalizaciji oružja.

Odgovor se može pronaći u Biltenu Apelacionog suda u Novom Sadu, broj 10/2020: „u načelu, vlasnici oružja iz kategorije A, B i C Zakona o oružju i municiji ne mogu odgovarati za neovlašćeno držanje i nošenje oružja u periodu roka za legalizaciju koji je određen naredbom ministra unutrašnjih poslova o legalizaciji oružja“.

Dakle, prema ranije važećoj sudskoj praksi, držanje i nošenje oružja u periodu kada je naredbom o legalizaciji oružja propisano da vlasnici oružja mogu predati nadležnom organu bez dokazivanja porekla predstavlja okolnost koja trajno isključuje krivično gonjenje. To stanovište zastupljeno je i u sledećoj odluci.

„Rešenjem Višeg suda u Beogradu, potvrđena je optužnica Višeg javnog tužilaštva u Beogradu kojom je okrivljenom stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela Nedoizvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ. Prilikom donošenja ove odluke, veće iz člana 21, stav 4. ZKP imalo je u vidu navode iz odgovora na optužnicu branioca okrivljenog kojim se ističe da su radnje okrivljenog preduzete u vreme trajanja naredbe o legalizaciji oružja, međutim po stavu veća oni nisu bili od uticaja za donošenje drugačije odluke suda.

Postupajući po žalbi branioca okrivljenog Apelacioni sud u Beogradu, preinačio je pobijano rešenje i doneo odluku da se obustavlja postupak protiv okrivljenog, jer nema mesta optužbi zbog postojanja okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje. U obrazloženju navedene odluke navedeno je da se osnovano žalbom branioca okrivljenog pobija prvostepeno rešenje o potvrđivanju optužnice budući da su nasuprot iznetom zaključku prvostepenog suda u konkretnom slučaju bili ispunjeni uslovi iz člana 338, stav 1, tačka 2. ZKP, da se krivični postupak protiv okrivljenog obustavi, jer postoje okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje, a na šta se osnovano ukazuje u žalbi branioca. Ovo stoga jer je Naredbom o legalizaciji oružja („Službeni glasnik RS“, broj 53 od 30. 5. 2017) tačkom 1. propisano da vlasnici oružja iz kategorija B i C, koji na dan stupanja na snagu ove naredbe nemaju ispravu izdatu od nadležnog organa mogu u periodu od 1. 6. 2017. do 1. 10. 2017. podneti zahtev za izdavanje odgovarajuće isprave, a tačkom 2. propisano je da vlasnici oružja iz tačke 1. ove naredbe, uključujući i vlasnike oružja iz kategorije A, mogu u roku koji je napred naveden predati nadležnom organu, odnosno, u vlasništvo Republike Srbije oružje, a da pri tome nisu dužni da dokazuju poreklo i da u propisanom roku neće odgovarati za neovlašćeno držanje i nošenje oružja.

Imajući u vidu navedeno, te kako je okrivljeni kome se stavlja na teret da je dana 1. 10. 2017. oko 10.40 časova neovlašćeno nosio vatreno oružje i municiju, dakle u periodu važenja naredbe o legalizaciji oružja, a kako se ovde namera okrivljenog za pre-

daju oružja ne mora dokazivati jer se postojanje takve namere mora pretpostaviti sve do isteka roka propisanog navedenom naredbom što je 1. 10. 2017. do 24.00 časova, to se po oceni ovog suda osnovano u žalbi branioca okrivljenog ukazuje da je krivično gonjenje okrivljenog isključeno u napred navedenom periodu jer su postojale okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje. Samim tim, ne može se prihvatiti zaključak prvostepenog suda da okrivljeni u napred navedenom roku nije podneo zahtev za izdavanje odgovarajuće isprave, niti je predao predmetno oružje nadležnom organu, odnosno u vlasništvo Republike Srbije, budući da u konkretnom slučaju rok koji je određen u naredbi o legalizaciji oružja nije istekao u vreme kada su oružje i municija kod njega pronađeni, još uvek je imao mogućnost da postupi u skladu s navedenom naredbom". **(Ap. sud u BG, Kž2. 392/18 od 15. 3. 2018)**

Identičan je stav i u sledećoj odluci Vrhovnog kasacionog suda:

„Optužnim aktom je okrivljenom stavljeno na teret da je dana 7. 9.2017. godine u 20:15 časova u Novom Pazaru, postupajući s direktnim umišljajem, suprotno odredbi iz člana 5, a uvezi s članom 16. i članovima 3. i 4. Zakona o oružju i municiji, neovlašćeno nosio bliže označeno vatreno oružje i municiju – pištolj bez fabričkog broja, bez dozvole nadležnog državnog organa, a koji pištolj je upotrebio u događaju koji je opisan u prethodnom stavu i koji je nakon toga sakrio ispod sunđera stolice na kojoj je sedeo – čime bi izvršio krivično delo Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348. stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ.

Presudom Višeg suda u Novom Pazaru K 61/18 od 10. 1. 2019. godine, okrivljeni je oglašen krivim za krivično delo teško ubistvo u pokušaju iz člana 114, stav 1, tačka 6. u vezi s članom 30. Krivičnog zakonika (za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od deset godina) i krivično delo nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4, u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakonika (za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od dve godine). Osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 11 godina i 6 meseci, u koju kaznu mu se uračunava i vreme provedeno u pritvoru. Presudom Apelacionog suda u Kragujevcu Kž1 174/19 od 22. 3. 2019. godine, preinačena je ova presuda Višeg suda u Novom Pazaru u delu odluke o kazni.

Protiv navedenih pravnosnažnih presuda, zahteve za zaštitu zakonitosti podneli su branioci okrivljenog zbog povrede odredbe iz člana 485, stav 4, u vezi s članom 439, tačke 2. i 3. ZKP i zbog povrede zakona iz člana 485, stav 1, tačka 1. u vezi s članom 438, stav 1, tačka 1. ZKP.

Vrhovni kasacioni sud je na sednici veća razmotrio spise predmeta sa odlukama protiv kojih je zahtev za zaštitu zakonitosti podnet, pa je našao da se osnovano zahtevima

za zaštitu zakonitosti branilaca okrivljenog ukazuje da je donošenjem pravnosnažnih presuda kojima je okrivljeni pravnosnažno oglašen krivim i osuđen za krivično delo Ne-dozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ učinjena povreda zakona iz člana 438, stav 1, tačka 1. ZKP na štetu okrivljenog, jer je u konkretnom slučaju postojala okolnost koja trajno isključuje krivično gonjenje okrivljenog.

Naime, prema činjeničnom opisu krivičnog dela datom u optužnom aktu javnog tužioca utvrđenom u izreci pravnosnažne presude, proizlazi da je okrivljeni sporno vatreno oružje – pištolj i njemu pripadajuću municiju, neovlašćeno držao i nosio dana 7. 9. 2017. godine, kada su isti pronađeni kod njega i oduzeti mu od strane policijskih službenika.

Primena Naredbe o legalizaciji oružja znači trajno isključenje krivičnog gonjenja za period njenog važenja kao podzakonskog propisa, pa u periodu od 1. 6. 2017. do 1. 10. 2017. godine vlasnici oružja i municije ne mogu biti izloženi krivičnom progonu. U konkretnom slučaju, okrivljenom nije omogućeno da legalnim putem preda predmetno oružje nadležnim državnim organima u naznačenom periodu jer mu je isto oduzeto u vreme kada je krivično gonjenje bilo trajno isključeno. Okrivljenom je optužnicom Višeg javnog tužioca u Novom Pazaru stavljeno na teret da je dana 7. 9. 2017. godine neovlašćeno držao i nosio vatreno oružje i municiju, za čije držanje i nošenje nije imao odobrenje nadležnog organa - dakle, upravo u periodu važenja Naredbe o legalizaciji oružja". (**VKS, Kzz 581/2019 od 26. 6. 2019**)

Vrhovni kasacioni sud striktno je tumačio odredbe o legalizaciji. Optužbom je okrivljenom bilo stavljeno na teret držanje i nošenje vatrene oružja, a ove radnje dela su dekriminalizovane u periodu važenja legalizacije. Upotreba oružja, pa i za izvršenje drugog dela, nije propisana kao radnja krivičnog dela iz člana 348. KZ, već se podvodi pod prethodno navedene radnje.

Nošenje vatrene oružja u različitim životnim prilikama u periodu legalizacije dovela je do izmene sudske prakse koja je rezultat, pre svega, izmena javnih oblika dela. Drugačije stanovište, u odnosu na prethodno citirana, sadržano je u sledećim odlukama Vrhovnog kasacionog suda.

„Presudom Višeg suda u Beogradu okrivljeni je oglašen krivim zbog izvršenja krivičnog dela iz člana 348, stav 4, u vezi sa stavom 1. KZ i osuđen na zatvorsku kaznu. Presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1 br. 357/22 od 15. 11. 2022. godine, usvajanjem žalbe branioca preinačena je prvostepena presuda i optužba odbijena usled postojanja okolnosti koja trajno isključuje krivično gonjenje odnosno naredbe o legalizaciji oružja. Vrhovni kasacioni sud je usvojio zahtev za zaštitu zakonitosti. Naime, prema činjeničnom opisu krivičnog dela proizlazi da je okrivljeni predmetno oružje i municiju nosio za pojasom u zdravstvenoj ustanovi – na odeljenju hitnog prijema Vojno-medicinske akade-

mije, na mestu gde je okupljen veći broj ljudi i gde je neprekidna frekvencija pacijenata i zaposlenih, dakle na mestu na kome se ne podnosi zahtev za legalizaciju oružja, niti gde se oružje i municija predaju nadležnom organu. Po oceni ovog suda, Naredba o legalizaciji oružja ne sme po automatizmu predstavljati osnov za isključenje krivičnog gonjenja zbog neovlašćenog nošenja oružja, bez ikakvog ograničenja, jer bi tada značilo da bi osnov za isključenje krivičnog gonjenja zbog neovlašćenog nošenja oružja za vreme trajanja legalizacije postojao i u slučaju zloupotrebe oružja u protivzakonitom ponašanju, odnosno, u svakom drugom postupanju okrivljenog koji je suprotan ciljevima legalizacije oružja". (VKS, Kzz 1444/2022 od 18. 1. 2023)

„Kod neovlašćenog nošenja oružja, što je radnja izvršenja krivičnog dela iz člana 348. stav 4. KZ, radnje neovlašćenog nošenja preduzete u skladu s ciljem legalizacije, odnosno pod takvom radnjom podrazumeva se nošenje radi predaje oružja nadležnom državnom organu, a ne na drugom javnom mestu, u konkretnom slučaju u ugostiteljskom objektu u prisustvu većeg broja ljudi s napunjenim okvirom od 15 metaka, u trenutku kada je došlo do intervencije policije, pa se ne može prihvatiti stav branioca iz podnetog zahteva da naredba o legalizaciji bez izuzetka i u svakom slučaju isključuje krivično gonjenje, kako to neosnovano ističe branilac u podnetom zahtevu za zaštitu zakonitosti. Ovo stoga što nošenje oružja i municije na javnom mestu otvara mogućnost zloupotrebe oružja u više vidova protivzakonitog postupanja". (VKS, Kzz 495/2021 od 18. 9. 2021)

Možemo zaključiti da je radnja držanja oružja uvek dekriminalizovana tokom važenja legalizacije oružja, a da radnja nošenja podleže tumačenju, zavisno od svakog konkretnog slučaja, uz prisutno restriktivno tumačenje radnje nošenja.

Važno je napomenuti da, prema usvojenoj, važećoj sudskoj praksi, uz prethodna ograničenja, naredba važi za sve oblike krivičnog dela iz člana 348. KZ i za sve kategorije oružja i municije, odnosno, i za veće količine istog, kao i za one kategorije čije držanje i nošenje građanima nije dozvoljeno, ukoliko naredbom nisu isključene. Namera predaje oružja nadležnom organu se pretpostavlja, ne dokazuje se.

Sudovi se, po pravilu, u svojim odlukama, pozivaju isključivo na naredbu o legalizaciji kao osnovu za isključenje krivične odgovornosti, navodeći čak i da je „naredba podzakonski propis sa zakonskom snagom“. Međutim, pravi osnov je ZOOM koji određuje i sadržinu i pravnu snagu naredbe o legalizaciji u prethodno citiranoj odredbi člana 3, tačka 31. Smatramo da je pravilnije pozivati se kumulativno i na naredbu i na odredbu ZOOM, odnosno „da se naredbom ministra unutrašnjih poslova u periodu označenom u naredbi primenjuje odredba člana 3, tačka 31. ZOOM“. Time postaje bespredmetna polemika da li naredba uopšte može imati zakonsku snagu i da li može da derogira Krivični zakonik.

Moratorijum na izdavanje dozvola za oružje

18

Vid borbe za smanjenje broja vatrenog oružja u posedu građana, iako primenjivan samo izuzetno, je moratorijum na izdavanje dozvola za držanje i nošenje vatrenog oružja. On u ovom slučaju znači prekidanje nekih delatnosti koje odredi vlada kada nastupe izuzetne okolnosti ili prilike. Nakon tragičnog događaja u Osnovnoj školi „Vladislav Ribnikar“ i, ubrzo posle toga, višestrukih ubistava u selima u okolini Smedereva i Mladenovca, Vlada Republike Srbije donela je navedeni moratorijum zaključkom Vlade R.S. 05 broj 56-3807/2023 („Sl. glasnik RS” br. 36/2023 i 93/2023). Ministarstvu unutrašnjih poslova nalaže se da preduzme mere iz svoje nadležnosti s ciljem da se obezbedi moratorijum na izdavanje dozvola za držanje i nošenje kratkog vatrenog oružja (odobrenja za nabavku ružja, oružnih listova i dr.) na dve godine, osim za sportske strelce s važećom takmičarskom legitimacijom izdatom od nacionalnog granskog sportskog saveza nadležnog za sportsko streljaštvo i pravna lica i preduzetnike koji vrše poslove privatnog obezbeđenja, odnosno, samozaštitnu delatnost sa oružjem. MUP je obavezan da, u roku od tri meseca, izvrši reviziju svih izdatih dozvola za držanje oružja kao i da, u roku od šest meseci, obavi kontrolu bezbednog smeštaja i čuvanja oružja i municije u posedu građana.

Navedenim zaključkom onemogućeno je povećanje broja legalnog kratkog vatrenog oružja u periodu od dve godine, samim tim, faktički, i municije za to oružje.

U ovom periodu, u posedu građana i pravnih lica bilo je 766.000 komada legalnog oružja. U legalizaciji neposredno posle ovih događaja predato je ili registrovano 82.000 komada oružja, a, ako se ovome dodaju i minsko-eksplozivna sredstva, broj narasta na 108.000. Od oktobra do decembra 2023, bilo je 113 oružanih incidenata, dok ih je na Kosovu i Metohiji bilo 238. **(N1, 28. 2. 2024)**

Novi zakonodavni izazovi

19

Nove izazove predstavljaju nove tehnologije u proizvodnji oružja pa time i nova oružja, koja nisu postojala ili bar nisu bila prisutna u praksi u vreme donošenja važećih zakona u ovoj oblasti. Držeći se načela da zakoni postaju opasni kada kasne za životom, a još opasniji kada žele da mu prednjače, čini se da je nužnost izmena pre svega ZOOM i KZ vrlo blizu.

19.1. Modularno oružje

Razvoj modularnog oružja zasnovan je na iskustvima borbenih jedinica u ratu, kao potreba unapređenja borbenih svojstava za potrebe streljačkog naoružanja vojske, odnosno, unapređenje karakteristika streljačkog naoružanja. Prilagođeno je potrebama promene taktičkih situacija na ratištima kako bi poslužilo raznovrsnim namenama. Konkretnije, mogućnost da se brzo i lako zameni cev jurišne puške – kraća cev dužom – radi poboljšanja preciznosti na većim daljinama, ili mogućnost zamene cevi i okvira, kako bi ista platforma jurišne puške, nakon zamene cevi i okvira, mogla da koristi municiju različitog kalibra (npr. 7,62x39 mm i 6.5 mm Grendel), a u svrhu potreba konkretne operacije, ili usled (ne)dostupnosti municije određenog kalibra na terenu.

Najznačajniji proizvođači oružja širom sveta posvetili su se razvoju modularnog naoružanja u vojne svrhe, a modularne lovačke puške dostupne su i civilnom stanovništvu.

Zamenom delova menjaju se originalne karakteristike proizvođača, pa se radnje mogu podvesti pod pojam prepravljanja vatrenog oružja, poznat odredbi člana 348. KZ. Modularno oružje već je na tržištu i potrebno je da ga ZOOM definiše i propiše ograničenja povezana sa izmenom svojstava ovog oružja, a posebno u pogledu nabavljanja neoznačenih osnovnih delova vatrenog oružja.

19.2. Oružje i njegovi delovi proizvedeni korišćenjem 3D štampača

Novi izazov predstavlja i proizvodnja vatrenog oružja korišćenjem 3D štampača. Za izradu gotovog proizvoda potrebno je posedovati digitalni nacrt i odgovarajući materijal, najčešće su to termoplastički polimeri. 3D štampačem moguće je proizvesti gotovo kompletno vatre-

no oružje, uz dodatak fabričkog uvodnika i cevi, ili osnovne delove vatrenog oružja kao što su ram i navlaka.

Oružje proizvedeno ovom tehnologijom za sada predstavlja tek potencijalnu opasnost za zemlje Zapadnog Balkana zato što se u praksi gotovo i ne pojavljuje. Međutim, realno je očekivanje da se trend prisutan u svetu proširi i na ovaj region.

Proces neovlašćene proizvodnje i trgovine 3D štampanim oružjem i njegovim delovima može se podeliti na više odvojenih radnji ili faza, koje može izvršiti jedan, ili više izvršilaca, u jednoj ili više država, pa sve do konačnog proizvoda, ili neovlašćenog stavljanja u promet:

1. Izrada nacрта i uputstava za proizvodnju oružja na 3D štampaču koje takođe može obuhvatiti planove za proizvodnju i predlog potrebnog materijala;
2. Posedovanje nacрта i uputstava za proizvodnju oružja na 3D štampaču;
3. Činjenje nacрта i uputstava dostupnim trećim licima;
4. Proizvodnja oružja na 3D štampaču;
5. Stavljanje u promet oružja proizvedenog na 3D štampaču.

Svaka od ovih radnji mora biti kažnjiva, jer je neovlašćeno preduzeta, a proizvedeno oružje nije ispitano ni žigosano, pa ne može ni biti u prometu. Čini se da je odredba člana 348. KZ široko postavljena, odnosno, da obuhvata gotovo sve faze izrade ovakvog oružja kao radnje krivičnog dela. Pobrojane radnje mogu se podvesti pod radnje krivičnog dela u vidu proizvodnje i stavljanja u promet vatrenog oružja. Potrebno je da ZOOM ovo oružje svrsta u odgovarajuću kategoriju i bliže opredeli. Međutim, potrebno je inkriminisati i radnje koje se tiču izrade, posedovanja i činjenja dostupnim nacrtu i uputstava za proizvodnju oružja na 3D štampaču, bez obzira što se navedene radnje mogu svrstati i u visokotehnološki kriminal.

19.3. Konvertori za oružje

Posebnu opasnost predstavljaju delovi za konverziju vatrenog oružja. Njihovom upotrebom menjaju se tehničke karakteristike originalno proizvedenog oružja, tako što oružje s poluautomatskom paljbom postaje automatsko oružje. Radi se o vrlo malim delovima koji se ugrađuju u navlaku poluautomatskog pištolja proizvođača „Glock“ i time omogućavaju automatsku paljbu. Opisanim konverzijom oružje B kategorije postaje oružje A kategorije, koje, prema domaćem pozitivnom pravu, nije dozvoljeno fizičkim licima.

Pored toga što se mogu proizvesti mašinski, predmetni konvertori takođe se, vrlo jednostavno i brzo, proizvode i na 3D štampačima. Obe vrste su lako dostupne na „crnim“ tržištima kako Severne i Južne Amerike, tako i Azije.

S obzirom na globalnu dostupnost ovakvih konvertora, bilo bi svrsishodno da isti budu propisani i u ZOOM kao delovi koje ne mogu da drže fizička lica. Opisnom intervencijom bi se

uklonila potencijalna dilema da li je lice koje poseduje poluautomatski pištolj s konvertorom izvršilo prepravku vatrenog oružja iz člana 348, stav 1. KZ, ili se u njegovim radnjama stiču obeležja dela iz stava 2, člana 348. KZ, budući da dodavanjem konvertora stvaraju uslovi da oružje radi i u automatskom režimu (A kategorija).

19.4. Fantomsko oružje ili „pištolji duhovi” (eng. *ghost guns*)

Radi se o ključnim delovima vatrenog oružja (ram i navlaka pištolja ili sanduk puške) koji su izrađeni do 80% gotovog proizvoda, pa zakonodavac u SAD ne propisuje obavezu proizvođača da nanosi oznake i žigove, jer se ne radi o gotovom proizvodu.

Međutim, nakon jednostavnih zahvata na CNC mašini, lako se stiže do gotovog proizvoda. Čak su se u pojavile i CNC mašine malih dimenzija, upravo prilagođene za kompletiranje 80% obrađenih delova, tzv. mašine za izradu fantomskog oružja (eng. *ghost gunner machine*).

Eventualni predlog bio bi da ZOOM propiše i ovako „nedovršene” osnovne delove vatrenog oružja, pa čak i da ih izjednači s kompletnim osnovnim delovima, budući da je kriminalna namera veća jer se radi o gotovo dovršenom vatrenom oružju bez oznaka i žigova.

Odnos propisanih krivičnih dela i prekršaja

20

ZOOM u članu 47. propisuje 18 prekršaja fizičkih lica za koje je predviđena novčana kazna. U narednom članu propisuje 11 prekršaja za koje se fizičkim licima može izreći novčana, ili kazna zatvora do 60 dana, pa potom i 26 prekršaja pravnih lica. Njima se sankcionišu kršenja obaveza predviđenih upravo ovim zakonom: propuštanja rokova koje zakon propisuje, propuštanja dužnosti obaveštavanja nadležnog organa o promenama itd. Prekršaji se ne odnose na nedozvoljeno oružje ili neovlašćenog držaoca oružja za koje ostaje rezervisana krivična odgovornost.

Zbog načela zabrane dvostrukog kažnjavanja za isti životni događaj odnosno da niko ne može biti gonjen za delo za koje je odlukom suda pravnosnažno oslobođen, ili osuđen, ili za koje je optužba pravnosnažno odbijena, ili je postupak pravnosnažno obustavljen (član 4, stav 1. ZKP), neophodno je razlikovati prekršaje od krivičnih dela i to pre pokretanja jednog od ova dva postupka, kako bi opredelili koji će postupak biti pokrenut. To ne znači da nije moguće voditi oba postupka za jedan isti životni događaj. Suština je, u najkraćem, da se činjeničnim opisom dela u jednom od postupaka (najčešće prekršajnog, kao kraćeg i bržeg u odnosu na krivični) ne iscrpe obeležja (posebno radnje) krivičnog dela. Međutim, razlike između radnji prekršaja i radnji krivičnog dela u pojedinim slučajevima nisu prevelike, što za posledicu ima i razlike u sudskoj praksi. Zato razmatranje u ovom radu odnosa krivičnog dela i prekršaja i krivičnog procesnog zakonodavstva, iako odvojeno dato, treba posmatrati kao celinu. Načelo ne bis in idem detaljno je sadržano u odluci Vrhovnog kasacionog suda koja će biti prezentovana u odeljku o procesnom zakonodavstvu. Zbog broja propisanih prekršaja biće navedeni samo oni koji se najčešće javljaju u korelaciji s krivičnim delima.

Prekršajna odgovornost učinioaca predviđena članom 47, tačka 15. ZOOM postoji ako učinilac vatreno oružje, za koje ima ispravu nadležnog organa, onesposobi i tu činjenicu ne prijavi nadležnom organu u predviđenom roku, što se zasniva na opravdanju da se time narušava pouzdanost evidencije vatrenog oružja koju vode nadležni organi.

Članom 48, tačka 4. ZOOM propisano je da prekršaj čini fizičko lice koje na javnom mestu nosi onesposobljeno oružje. Pretpostavka prekršajne odgovornosti za prekršaj iz člana 48, tačka 4. ZOOM je da je učinilac onesposobljeno oružje prijavio nadležnom organu, te je po njega držanje tog oružja nekažnjivo, a u zonu prekršajne odgovornosti ulazi zato što nosi ovo oružje i uz uslov da to čini na javnom mestu. Nošenjem ovog oružja na javnom mestu

narušavaju se javni red i mir i spokojstvo građana kojima nije poznato da li je oružje onespobijeno ili ne, pa je to osnov prekršajne odgovornosti.

„Lovačko oružje koje se poseduje na osnovu oružnog lista, može da se prenosi prilikom odlaska u lov i u drugim opravdanim slučajevima. Prvostepeni sud je utvrdio činjenično stanje pravilno pravno ocenio kao prekršaj okrivljenog iz člana 36, stav 1, tačka 3a. ZOOM, koji čini lice koje postupi protivno odredbi člana 12a. stav 1. ovog zakona, tako što oružje koje drži na osnovu oružnog lista, odnosno, uz prethodnu prijavu nadležnom organu, neopravdano prenosi. Ovaj sud nalazi da je neosnovano isticanje u žalbi da je okrivljeni u vreme uočenog prekršaja išao u lov. Da okrivljeni nije odlazio u lov proizlazi iz iskaza svedoka V. M, da ga je okrivljeni pozvao oko 9 sati da dođe u vikendicu po njega i odbaci ga do stana, i iskaza ovlašćenog službenog lica svedoka S. D. da je predmetna lovačka puška od okrivljenog oduzeta u njegovom stanu u 13:20 časova. Dakle, okrivljeni, nakon završene intervencije ovlašćenih službenih lica, oko 11:50 časova na terenu, nije iz vikendice otišao u lov nego u svoj stan te u konkretnom slučaju nije imao opravdani razlog da prenosi oružje.

Lice kojem je nadležni organ izdao oružni list, oružje koje ima pravo da drži i nosi, ne sme da prenosi, osim u slučajevima propisanim u odredbama ZOOM (s tim što za prenošenje oružja kada za to postoji zakonom propisani razlog, ili opravdan slučaj za prenošenje nije potrebno odobrenje državnog organa), ali se tada oružje mora prenositi na način propisan zakonom, bez municije i u rastavljenom stanju tako da jedan ili više delova iz člana 4. ZOOM budu odvojeni od njega, a lovačko oružje i oružje čije rastavljanje nije moguće, mora biti na drugi način onespobijeno za trenutnu upotrebu (nošenje u futrolji, bravica na obaraču i sl)“. **(Prekršajni apelacioni sud, odeljenje u Novom Sadu, III-308, Prž. broj 8683/14 od 6. 5. 2014)**

Donošenjem ZOOM, u članu 47. stav 1. tačka 16. predviđeno je postojanje prekršaja kada naslednik pokojnog, koji je imao registrovano oružje, ne obavesti najbližu jedinicu Policijske uprave o tome, a oružje i dalje drži, pa se ne radi o izvršenju krivičnog dela.

„Nije sporno da je okrivljeni ostavinskim rešenjem iza smrti pokojnog oca, zajedno s bratom oglašen za naslednika na oružju koje je bliže identifikovano u izreci, a takođe je i činjenica da je, od toga dana, pa sve do 28. 12. 2016. godine, kada mu je predmetno oružje oduzeto u njegovoj porodičnoj kući, držao navedeno oružje bez dozvole nadležnog organa. Osnovano se u žalbi ističe da se u konkretnom slučaju ne radi o krivičnom delu već o prekršaju iz člana 47, stav 1. tačka 16. ZOOM, koji sankcioniše postupanje suprotno odredbi člana 29, stav 1. istog zakona, a odnosi se na postupak u slučaju smrti vlasnika oružja i nasleđivanje istog.

Naime, u pomenutom članu je predviđeno da je u slučaju smrti lica koje je imalo registrovano oružje, lice u čijem se posedu ovo oružje zatekne dužno da u roku od 45 dana od smrti lica obavesti najbližu Policijsku upravu, pa bez obzira na to što u momentu donošenja naslednog rešenja nije bio donet sada važeći ZOOM u kojem je predviđeno postupanje okrivljenog kao prekršaj, već je važio „stari“ ZOOM koji nije predviđao postojanje takvog prekršaja, po oceni drugostepenog suda, kao blaži zakon, za učinioca se mora primeniti sadašnji ZOOM koji ovakvo postupanje predviđa i sankcioniše kao prekršaj“.
(Viši sud u Čačku, Kž 24/19 od 1. 4. 2019)

Celishodno je predstaviti i suprotno stanovište, koje je sadržano u sledećoj odluci.

„Po nalaženju ovoga suda, navodi zahteva za zaštitu zakonitosti kojima se ističe da je prepravljena lovačka puška tzv. kratež pripadala ocu maloletnog – pokojnom M. V. koju je on ostavinskim rešenjem nasledio od svog oca – pokojnog Lj.V. i da je isti posedovao dozvolu za držanje ovog oružja, nemaju uticaja na postupak i odluku kojom je maloletnom D. V. izrečena vaspitna mera za opisano krivično delo, a koji opis dela je sud prihvatio, saglasno predlogu javnog tužioca. Dakle, kako iz činjeničnog opisa pravnosnažnog rešenja proizlaze sva zakonska obeležja krivičnog dela iz člana 348, stav 1. KZ, to se u konkretnom slučaju ne radi o prekršaju iz člana 36, stav 1, tačka 4. ZOOM, na koji se branilac maloletnog neosnovano poziva u zahtevu, pa u postupku prema maloletnom D. V. nije učinjena povreda zakona iz člana 439, tačka 1. ZKP“. **(VKS, Kzz 970/2014 od 29. 10. 2014)**

Stav Vrhovnog kasacionog suda zasnovan je na činjenici da je izvršilac oglašen za naslednika ostavinskim rešenjem donetim 2001, a da je oružje pronađeno i oduzeto 2013. Iako je članom 47, tačka 16. važećeg ZOOM predviđena prekršajna odgovornost lica u čijem posedu se nađe vatreno oružje posle smrti ostavioca ukoliko, u roku od 45 dana, to ne prijavi nadležnom organu, Vrhovni kasacioni sud, čini se ispravno, ocenjuje da je izuzetno dugim prekoračenjem ovog roka izvršilac „izašao“ iz prekršaja i učinio krivično delo.

Krivično delo Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ, postoji kada učinilac neovlašćeno nosi vatreno oružje za koje ima dozvolu za držanje, ali ne i za nošenje, a da pri tom nije u pitanju prenošenje vatrene oružja.

„Presudom prvostepenog suda, optuženi J. P. je, na osnovu odredbe člana 355, tačka 1. ZKP, oslobođen optužbe, da je izvršio krivično delo Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4. u vezi sa stavom 1. KZ.

Ispitujući prvostepenu presudu i postupak koji je prethodio njenom donošenju, drugostepeni sud je utvrdio da je prvostepeni sud povredio krivični zakon u smislu člana 369, tačka 1. ZKP, iz kog razloga je presuda morala biti ukinuta.

Naime, prvostepeni sud je, obrazlažući svoj stav zbog kojeg je oslobodio od optužbe optuženog za krivično delo iz člana 348, stav 4. KZ, naveo da učinilac krivičnog dela iz člana 348, stav 4. KZ može biti samo lice koje neovlašćeno nosi predmete dela iz stavova 1. i 2. člana 348. KZ, iz čega proizlazi da je radnja krivičnog dela samo nošenje onog oružja koje se neovlašćeno izrađuje, prodaje, nabavlja, čija se razmena vrši ili koje se drži, pa kako je optuženi za držanje predmetnog pištolja imao odobrenje nadležnog organa, te po oceni prvostepenog suda nošenje predmetnog pištolja ne predstavlja radnju krivičnog dela iz člana 348, stav 4. KZ, a iz kojeg razloga je na osnovu člana 355, stav 1. ZKP doneo odluku kao u izreci presude.

Međutim, po oceni Apelacionog suda u Beogradu predmet krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ nije određen radnjom tog krivičnog dela u smislu da je to samo oružje koje je neovlašćeno nabavljeno, izrađeno, prodato ili držano, već je predmet tog krivičnog dela upravo vatreno oružje, njegovi delovi, municija ili eksplozivne materije uopšte, bez obzira na to da li je i na koji način nabavljeno. Naime, kod činjenice da je radnja dela iz stava 4. predviđena kao – ko neovlašćeno nosi predmet iz dela iz stavova 1. i 2. – jasno proizlazi da se radi o nošenju vatrenog oružja, municije ili eksplozivnih materija, uopšte, bez potrebne dozvole za nošenje, tako da je po oceni ovog suda pogrešan stav prvostepenog suda da nošenje oružja za koje lice poseduje dozvolu za držanje nije krivično delo. Takođe, s obzirom na utvrđeno stanje u spisima predmeta, a to je da je okrivljeni u konkretnom slučaju nosio oružje za pojasom u futroli, u konkretnom slučaju se ne može govoriti o prekršaju, jer je članom 35. ZOOM propisano da će se kazniti onaj ko prenosi oružje protivno odredbi člana 12. Tada važećeg ZOOM.

Po oceni Apelacionog suda u Beogradu za postojanje krivičnog dela Neovlašćeno nošenje oružja, municije i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4. KZ potrebno je da lice neovlašćeno nosi oružje, dakle bez dozvole za nošenje koja je predviđena ZOOM, pa okolnost da lice poseduje dozvolu za nabavljanje, ili držanje tog oružja, a koje je u konkretnom slučaju okrivljeni neovlašćeno nosio, ne isključuje postojanje krivičnog dela iz stava 4, člana 348. KZ, već ta okolnost, po oceni ovog suda eventualno može biti od značaja samo za odluku o kazni". (Ap. sud BG, KŽ1 7358/10 od 22. 3. 2011)

Sledeća odluka razmatra činjenični opis kada učinilac pronađe tuđe vatreno oružje, pa ga zatim neovlašćeno nosi.

„Kada okrivljeni nađe oružje, to oružje odnese kući, a zatim ga iznese iz stana i s njim šeta, izvršio je krivično delo nedozvoljenog nošenja vatrenog oružja bez obzira što je imao nameru da ovo oružje preda policiji u roku od 48 časova od kada ga je pronašao. Okrivljeni je oglašen krivim da je neovlašćeno nosio automatski pištolj model „Škorpion“

i sa 18 metaka u šaržeru i jednim metkom u cevi, a za koji građani ne mogu dobiti dozvolu od nadležnog organa ni za nošenje ni za držanje, na taj način što je dva dana pre ovog događaja navedeni pištolj pronašao u žbunju u blizini fudbalskog igrališta, te ga stavio za pojas i odneo kući, da bi ga potom posle dva dana nosio ispred svoje zgrade zadenut za pojasom.

Pored pomenutih činjenica sud je cenio odbranu okrivljenog i navode njegovog branioca koji se pozivaju na član 26, stav 1. ZOOM kojim je predviđeno da se nađeno oružje prijavljuje nadležnom organu u roku od 48 sati, pri čemu je u samoj optužnici označeno da je okrivljeni pronašao oružje 4. marta da bi, 6. marta, nosio pištolj, ali u nameri da ga nakon toga preda, u zakonskom roku od 48 sati, policiji. Po oceni odbrane, okrivljeni nije učinio krivično delo s obzirom da je imao nameru da pronađeno oružje preda u zakonskom roku od 48 sati.

Ceneći ovakvu odbranu okrivljenog, sud je zauzeo stav da je okrivljeni izvršio krivično delo. Naime, okrivljeni je u svojoj odbrani naveo da je toga dana, 6. marta, pozvao svog prijatelja s namerom da mu pokaže pištolj, izneo ga ispred zgrade i, pre nego što je uspeo da ga pokaže, naišla je policija i pronašla pištolj koji je bio zadenut za pojasom okrivljenog. U tom smislu, nije sporno da je okrivljeni bez odobrenja nosio oružje za koje nema dozvolu, niti je mogao dobiti dozvolu. Radnje koje je okrivljeni preduzeo po oceni suda predstavljaju neovlašćeno nošenje vatrenog oružja i municije iz člana 33, stav 2. u vezi sa stavom 1. ZOOM". (Okružni sud u Beogradu, KŽ. 393/05 od 7. 4. 2005)

Pitanje odnosa prekršajne i krivične odgovornosti nije povezano samo s prekršajima predviđenim ZOOM, već i s prekršajima propisanim drugim zakonima, najčešće Zakonom o javnom redu i miru.

„Prekršaj iz člana 17. stav 2. Zakona o javnom redu i miru, čini onaj ko pucanjem iz vatrenog ili drugog oružja narušava javni red i mir ili ugrožava sigurnost građana. Dakle, citirana zakonska odredba Zakona o javnom redu i miru ne inkriminiše neovlašćeno nabavljanje i nošenje konvertibilnog oružja, a u konkretnom slučaju iz činjeničnog opisa dela u izreci pravnosnažne presude proizlazi da je okrivljeni kritičnom prilikom, suprotno odredbi člana 5. Zakona o oružju i municiji, neovlašćeno nabavio i nosio konvertibilno oružje na način opisan u izreci presude, što je radnja izvršenja i zakonsko obeležje krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 4, u vezi sa stavom 1. KZ, zbog kojeg je okrivljeni i oglašen krivim.

Stoga se, neosnovano navodima zahteva za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog, ukazuje da se u konkretnom slučaju radi o prekršaju, a ne o krivičnom delu, te da je donošenjem pobijane pravnosnažne presude učinjena povreda zakona iz člana 439, tačka 2. ZKP". (VKS, Kzz 86/2023 od 14. 2. 2023)

Pitanja vezana za krivičnoprocesno zakonodavstvo

21

U predmetima povezanim sa oružjem ne pojavljuje se veliki broj spornih pitanja povezanih s primenom procesnog zakonodavstva. Međutim, svojim značajem, kao sporna pitanja izdvajaju se: primena načela *ne bis in idem*¹, odnosno, presuđene stvari i zastarelosti krivičnog gonjenja.

Odredbom člana 438, stav 1, tačka 1 ZKP propisano je da bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji ako je nastupila zastarelost krivičnog gonjenja, ili je gonjenje isključeno usled amnestije ili pomilovanja, ili je stvar već pravnosnažno presuđena, ili postoje druge okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje.

Odredbom člana 4, stav 1. Protokola 7. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda propisano je da se nikome ne sme ponovo suditi, niti se može ponovo kazniti u krivičnom postupku u nadležnosti iste države za delo zbog kog je već pravnosnažno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom.

Ustav Republike Srbije u članu 34, stav 4. garantuje pravnu sigurnost u kaznenom pravu, odredbom da niko ne može biti gonjen, ni kažnjen, za krivično delo za koje je pravnosnažnom presudom oslobođen ili osuđen, ili za koje je optužba pravnosnažno odbijena ili je postupak pravnosnažno obustavljen, a kojim zabranama podleže vođenje postupka za neko drugo kažnjivo delo.

Navedeni princip sadržan je i u odredbi člana 4, stav 1. ZKP, kojom je propisano da niko ne može biti gonjen za krivično delo za koje je odlukom suda pravnosnažno oslobođen ili osuđen ili za koje je optužba pravnosnažno odbijena, ili je postupak pravnosnažno obustavljen.

Ustavni sud Republike Srbije je, uvažavajući sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, postavio kriterijume na osnovu kojih se vrši ocena da li je došlo do povrede načela *ne bis in idem* i to: 1. da li su oba postupka protiv okrivljenog vođena za delo koje po svojoj prirodi predstavlja kažnjivo delo, odnosno da li je zaprečena sankcija po svojoj prirodi kaznenopravna; 2. da li su dela zbog kojih se okrivljeni kazneno goni ista (*idem*); 3. da li je postojala dvostrukost postupka (*bis*). Dakle, tek po ispunjenju sva tri kriterijuma može se govoriti o presuđenoj stvari.

¹ Lat. Ne dvaput za isto

„Okrivljeni A. A. je presudom Prekršajnog suda u Nišu Pr. br.11089/21 od 23. 11. 2021. godine, koja je preinačena presudom Prekršajnog apelacionog suda, Odeljenje u Nišu Prž 26990/21 od 15. 12. 2021. godine, oglašen odgovornim i osuđen jer je držao iznad vrata u kuhinji u futeru pištolj marke „Crvena zastava“, model 99, kalibra 9 mm, koji poseduje po odobrenju vojnih vlasti i karabin 8x57 mm, JCM-98, u spavaćoj sobi ispod francuskog ležaja umotan u čaršav na mestima koja nisu bezbedna za smeštaj i čuvanje oružja i municije, odnosno, da budu zaključana i posebno odvojena u sefovima, kasama i sličnim ormanima, koji se ne mogu lako otvoriti, tako da su isti mogli doći u posed neovlašćenih lica i ugroziti bezbednost ljudi i objekata, čime je učinio prekršaj iz člana 48, stav 1, tačka 7. u vezi s članom 32, stav 1. ZOOM

Nakon donošenja navedene presude u prekršajnom postupku, okrivljeni je u predmetnom krivičnom postupku pobijanom presudom prvostepenog suda, koja je u svemu potvrđena drugostepenom presudom, oglašen krivim zbog krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 1. KZ, jer je neovlašćeno, suprotno odredbi člana 5, stavovi 1. i 2. u vezi s članom 4, stav 1, tačke 1. i 2. i člana 20, stav 1. ZOOM neovlašćeno držao municiju i to, 14 metaka kalibra 7,62 mm i jedan metak za automatsku pušku kalibra 7,62 mm, koja municija je od okrivljenog uz potvrdu oduzeta.

Po oceni Vrhovnog kasacionog suda, u situaciji kada je u vezi sa istim životnim događajem prekršajni sud doneo pravnosnažnu presudu, kod ocene da li je u pitanju stvar koja je već pravnosnažno presuđena, te da li shodno tome ima mesta donošenju presude kojom se optužba odbija, nužno je ceniti da li činjenični opis prekršaja iz presude prekršajnog suda obuhvata sve elemente koji su obuhvaćeni i činjeničnim opisom u dispozitivu optužnog akta za krivično delo koje je predmet optužbe.

Nesporna je činjenica da je u konkretnom slučaju u oba postupka reč o istom okrivljenom i o životnom događaju koji se odigrao u istom prostornom i vremenskom okviru.

Međutim, iz činjeničnog opisa prekršaja za koji je okrivljeni oglašen odgovornim i krivičnog dela za koje je oglašen krivim, proizlazi da ne postoji identitet izreke presude u pogledu predmeta izvršenja prekršaja i predmeta izvršenja krivičnog dela, kao i da su različiti osnovi protivpravnog ponašanja okrivljenog jer je okrivljeni oružje i municiju koja je bila predmet prekršajnog postupka držao ovlašćeno, ali ne na način kako je to zakonskim propisima predviđeno, dok je municiju koja je bila predmet krivičnog postupka držao neovlašćeno.

Shodno tome, Vrhovni kasacioni sud nalazi da u konkretnom slučaju, ne postoji identitet kaznenih dela (idem) odnosno da je činjenični opis prekršaja iz člana 48, stav 1, tačka 7 u vezi s članom 32, stav 1. ZOOM, za koji je okrivljeni odgovarao u prekršajnom postupku u bitnom različit od činjeničnog opisa krivičnog dela iz člana 348, stav 1. KZ, jer opis prekr-

šaja uopšte ne sadrži činjenice i radnje okrivljenog koje su opisane u izreci pravnosnažne pobijane presude kojom je okrivljeni oglašen krivim u predmetnom krivičnom postupku.

Kako činjenice koje su obuhvaćene izrekom presude Prekršajnog suda u Nišu Pr. br. 11089/21 od 23. 11. 2021. godine, na koju se poziva branilac, nisu identične onim činjenicama koje predstavljaju bitne elemente krivičnog dela obuhvaćene izrekom pobijane presude, u konkretnom slučaju, nisu ispunjena sva tri kriterijuma opšte poznata kao „merila Engel“ Evropskog suda za ljudska prava, da bi se moglo govoriti o dvostrukosti postupka.

I pored toga što su predmeti izvršenja prekršaja i krivičnog dela pronađeni pod istim okolnostima i od okrivljenog oduzeti uz dve potvrde policijskih organa o privremeno oduzetim predmetima, sačinjene istom prilikom, od kojih je jedna „ustupljena krivičnom sudu“, dok iz činjeničnog opisa krivičnog dela i prekršaja proizlazi poklapanje u pogledu mesta i vremena njihovog izvršenja, kod činjenice da se radi se o potpuno različitim predmetima izvršenja krivičnog dela, odnosno, prekršaja, utvrđenih izrekama presuda na koje se poziva branilac, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, ne ukazuju na postojanje bitno istih činjenica u oba postupka, koje aktiviraju zabranu dvostruke kažnjivosti“. (VKS, Kzz 1448/2022 od 19. 1. 2023)

Povreda načela presuđene stvari ne pojavljuje se isključivo kao sukob prekršajne i krivične odgovornosti istog učinioca, već i kod odnosa ranije okončanog krivičnog postupka i novog, onog koji je u toku:

„Iz spisa predmeta proizlazi da je okrivljeni A. A. pravnosnažnom presudom Osnovnog suda u Kruševcu K 31/18 od 5. 6. 2019. godine, protiv koje je zahtev za zaštitu zakonitosti podnet, oglašen krivim zbog izvršenja krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ i to za radnje učinjene dana 5. 4. 2018. godine. Pre donošenja navedene presude, presudom Višeg suda u Kruševcu o priznanju krivičnog dela, okrivljeni A. A. oglašen je krivim zbog krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavovima 1. i 2. KZ, za radnje izvršene dana 19. 1. 2017. godine.

Polazeći od navedenog, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, iz činjeničnih opisa krivičnih dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ, u izreci pravnosnažne presude Višeg suda u Kruševcu i izreci pobijane presude, proizlazi da nisu istovetne radnje izvršenja krivičnog dela, imajući u vidu vreme izvršenja predmetnog krivičnog dela, pri čemu je različit i predmet dela, jer je u pitanju druga vrsta oružja i municije, zbog čega se u konkretnom slučaju ne može raditi o presuđenoj stvari kako se to zahtevom za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog neosnovano ističe“. (VKS, Kzz 1256/2019 od 11. 12. 2019)

Značajne su za sudsku praksu odluke Ustavnog suda povezane s povredom predmetnog načela.

„Neovlašćenim nošenjem automatske puške od kuće do mesta gde je svojim ponašanjem narušavao javni red i mir, okrivljeni je učinio krivično delo iz člana 348, stav 4. u vezi stava 2. KZ, a zatim je narušavanjem javnog reda i mira (ugrožavanjem spokojstva prisutnih građana) učinio i prekršaj iz člana 6, stav 3. Zakona o javnom redu i miru, tako da donošenjem dve presude kojima je okrivljeni oglašen krivim za krivično delo i za prekršaj nisu povređeni načelo ne bis in idem i pravna sigurnost okrivljenog u kaznenom pravu.

Prekršajni sud nije u ovom slučaju aktivirao zabranu ne bis in idem time što je u činjenični opis prekršaja uneo i nošenje vatrenog oružja od strane okrivljenog, dok je preduzimao radnje narušavanja javnog reda i mira, budući da je krivično delo već bilo svršeno pre otpočinjanja radnje prekršaja“. (Ustavni sud, UŽ 3731/2015 od 23. 11. 2017)

„Ako je okrivljeni došao putničkim vozilom od kuće do autobuske stanice, imajući kod sebe pištolj za koji je posedovao dozvolu (ispravu) za nabavljanje i držanje ali ne i za nošenje, sa namerom da iz tog putničkog vozila, kojim je upravljao njegov sin, pređe u autobus sa kojim će nastaviti put za Kosovo i Metohiju, pa je zaključivši da ne može sa oružjem da prođe kontrolu koja se vrši u odnosu na sve putnike koji ulaze u autobus, pištolj stavio ispod sedišta vozila s kojim se njegov sin vratio kući, učinio je na putu od kuće do autobuske stanice krivično delo iz člana 348, stav 5. u vezi sa stavom 1. KZ (jer je neovlašćeno nosio oružje za koje ima odobrenje nadležnog organa za nabavljanje i držanje, ali ne i za nošenje), a potom stavljanjem ovog oružja ispod sedišta vozila sa kojim je upravljao njegov sin učinio je i prekršaj iz člana 35, stav 1, tačka 6. ZOOM (jer nije na propisan način bezbedno držao i čuvao vatreno oružje).

Ovim nije povređeno načelo ne bis in idem bez obzira što se radi o jednom životnom događaju, budući da se radnja krivičnog dela završila dolaskom okrivljenog na autobusku stanicu i izlaskom iz putničkog vozila u kojem je ostavio oružje ispod sedišta suvozača, a radnja prekršaja je tada tek otpočela odnosno u trenutku kada je ostavio oružje ispod sedišta i izašao iz vozila kojim je upravljao njegov sin“. (Ustavni sud, UŽ 1256/2015 od 21. 6. 2018)

„Branilac okrivljenog, pravnosnažne presude pozbija zbog povrede krivičnog zakona iz člana 439, tačke 1, 2. i 3. ZKP, a u obrazloženju ističe da oružje i municija pronađeni kod okrivljenog dana 5. 4. 2018. godine, ne mogu biti predmet novog optuženja, jer se radi o predmetima koji su bili dostupni inspektorima prilikom pretresanja domaćinstva okrivljenog, obavljenog dana 19. 1. i 24. 3. 2017. godine, nakon čega je presudom na osnovu sporazuma o priznanju krivičnog dela oglašen krivim za isto krivično delo i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, iz čega proizlazi da se zahtevom ukazuje na

povredu zakona iz člana 438, stav 1. tačka 1. ZKP, a Vrhovni kasacioni sud ovakve navode ocenjuje neosnovanim.

Iz spisa predmeta proizlazi da je okrivljeni pravnosnažnom presudom Osnovnog suda u Kruševcu K 31/18 od 5. 6. 2019. godine, protiv koje je zahtev za zaštitu zakonitosti podnet, oglašen krivim zbog izvršenja krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 34, stav 3, u vezi sa stavom 1. KZ i to za radnje učinjene dana 5. 4. 2018. godine. Pre donošenja navedene presude, presudom Višeg suda u Kruševcu o priznanju krivičnog dela SPK 3/18 od 13. 2. 2018. godine, okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavom 1. i stavom 2. KZ, za radnje izvršene dana 19. 1. 2017. godine.

Odredbom člana 4, stav 1. ZKP je propisano da niko ne može biti gonjen za krivično delo za koje je odlukom suda pravnosnažno oslobođen, ili je osuđen, ili za koje optužba pravnosnažno odbijena, ili je postupak pravnosnažno obustavljen.

Odredbom člana 4, stav 1. protokola 7 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, propisano je da se nikome ne sme suditi niti se može ponovo kazniti u krivičnom postupku u nadležnosti iste države za delo zbog koga je već bio pravnosnažno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom.

Odredbom člana 34, stav 4. Ustava Republike Srbije propisano je da niko ne može da bude gonjen i kažnjen za krivično delo za koje je pravnosnažnom presudom oslobođen ili osuđen ili za koju je optužba pravnosnažno odbijena ili je postupak pravnosnažno obustavljen, te da istim zabranama podleže vođenje postupka i za neko drugo kažnjivo delo.

Polazeći od navedenog, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, iz činjeničnih opisa krivičnih dela nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija iz člana 348, stav 3, u vezi sa stavom 1. KZ, u izrekama pravnosnažne presude Višeg suda u Kruševcu SPK 3/18 od 13. 2. 2018. godine i izreci pobijane presude Višeg suda u Kruševcu K 31/18 od 5. 6. 2019. godine, proizlazi da nisu istovetne radnje izvršenja krivičnog dela, imajući u vidu vreme izvršenja predmetnog krivičnog dela, pri čemu je različit i predmet dela, jer je u pitanju druga vrsta oružja i municije, zbog čega se u konkretnom slučaju ne može raditi o presuđenoj stvari kako se to zahtevom za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog neosnovano ističe.

Iz navedenih razloga, po oceni Vrhovnog kasacionog suda, pravnosnažna presuda Višeg suda u Kruševcu SPK 3/18 od 13. 2. 2018. godine, nije presuđena stvar u odnosu na pobijane pravnosnažne presude protiv kojih je podnet zahtev za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog u smislu odredbi člana 34, stav 4. Ustava Republike Srbije, člana 4, stav 1. ZKP i člana 4, stav 1. Protokola 7 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i

osnovnih sloboda, pa se neosnovano zahtevom za zaštitu zakonitosti branioca okrivljenog ukazuje da je donošenjem pobijanih pravosnažnih presuda učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 438, stav 1, tačka 1) ZKP". (VKS Kzz 1256/2019 od 11. 12. 2019)

Značajno je i pitanje zastarelosti krivičnog gonjenja. U odredbi člana 16. KZ Republike Srbije navedeno je da je krivično delo izvršeno u vreme kada je izvršilac radio, ili bio dužan da radi, bez obzira kad je posledica dela nastupila. U desetoj glavi KZ propisuje da se zastarelost računa od izvršenja krivičnog dela.

Vrhovni kasacioni sud se, u sledećoj odluci, izjasnio o zastarelosti krivičnog dela iz člana 348. KZ.

„Branioci okrivljenog u zahtevu za zaštitu zakonitosti ukazuju da je „nastupila delimična zastarelost“ krivičnog gonjenja u odnosu na krivično delo iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavovima 2. i 1. KZ RS, jer je u izreci presude, kao vreme izvršenja krivičnog dela označen period od 2001. do 20. 2. 2019. godine, pa imajući u vidu rok zastarelosti od 15 godina od izvršenja krivičnog dela, za vremenski period od neutvrđenog dana 2001. do početka 2004. godine, nastupila je apsolutna zastarelost krivičnog gonjenja.

U odredbi člana 16. KZ Republike Srbije navedeno je da je krivično delo izvršeno u vreme kada je izvršilac radio ili bio dužan da radi, bez obzira kad je posledica dela nastupila

Izrekom prvostepene presude okrivljeni A.. A je pod tačkom 3. oglašen krivim zbog izvršenja krivičnog dela iz člana 348, stav 3. u vezi sa stavovima 2. i 1. KZ RS, a kao vreme izvršenja krivičnog dela u prvostepenoj presudi je označen period „od neutvrđenog datuma 2001. godine pa do 20. 2. 2019. godine“, pri čemu radnju izvršenja krivičnog dela čini – neovlašćeno držanje bez isprave nadležnog organa, veće količine vatrenog oružja i municije i konvertibilnog oružja. Radnja krivičnog dela je, prema tome, trajnog karaktera sa određenim trajanjem u prošlosti, ali se ona završila danom 20. 2. 2019. godine kada je prestalo protivpravno stanje. Prema tome, rok zastarelosti je počeo da teče od poslednjeg dana neovlašćenog držanja oružja kao vremena izvršenja krivičnog dela. Stoga su ocenjeni kao neosnovani navodi o zastarelosti krivičnog gonjenja i u tom smislu povredi odredbe člana 438, stav 1, tačka 1. ZKP". (VKS, Kzz 480/2020 od 17. 6. 2020)

Zaključak

22

Nakon opsežnog razmatranja zakonskih rešenja i sudske prakse u predmetima koji se odnose na vatreno oružje, smatramo korisnim da se ukaže na najčešće nedoumice, nedoslednosti i sporna pravna pitanja.

Nesumnjivo je postojanje različitog stepena društvene opasnosti radnji izvršenja krivičnog dela i to, izrađivanja, prepravljavanja, prodaje, nabavke, razmene i držanja vatrenog oružja, njegovih delova i municije. Za njih zakonodavac propisuje isti raspon zatvorske kazne, a samo za stav prvi člana 348 KZ i novčanu kaznu. U odsustvu zakonodavnog razdvajanja i stepenovanja društvene opasnosti svake od pojedinačno pobrojanih radnji na sudovima je obaveza da kaznu odmere u skladu s radnjom koju je preduzeo učinilac dela, tako što bi ona bila blaža za držanje, a stroža za izrađivanje, prepravljavanje ili promet oružja. Međutim, sudovi se u svojim odlukama ne pozivaju na razlikovanje ovih radnji, već se kod ocene olakšavajućih i otežavajućih okolnosti najčešće, sumarno, pozivaju na društvenu opasnost krivičnog dela, bez konkretizovanja iste.

Prilikom odmeravanja kazne postoje i druge okolnosti, specifične za ovo krivično delo, koje treba ceniti jer ukazuju na veću društvenu opasnost krivičnog dela, primera radi, držanje ili nošenje vatrenog oružja sa uklonjenim oznakama, s metkom u cevi oružja, nošenje vatrenog oružja na mestu na kome je okupljen veći broj ljudi i sl, pa je opravdano da sudovi ove okolnosti navedu u svojim odlukama i ocene ih u delu odluke o kazni.

Dalje, činjenica je da u presudama postoji jezička nepreciznost, jer se ne koristi terminologija iz ZOOM. U odlukama se često navodi da je osuđeni držao vatreno oružje „bez dozvole” ili „za koje nema dozvolu”, što je pogrešan pristup budući da se za držanje vatrenog oružja dozvola i ne izdaje. Imalac oružja poseduje samo oružni list, koji predstavlja ispravu nadležnog organa, pa je ispravno navesti da je oružje držano bez isprave nadležnog organa, ili da je držao vatreno oružje za koje ne poseduje oružni list. Kao kod svakog blanketnog krivičnog dela, neophodno je citirati terminologiju iz relevantnog zakona kako bi se izbegle eventualne nepreciznosti.

U pogledu jezičkih nepreciznosti, valja napomenuti da u odlukama sudova dolazi i do propusta kod određivanja konkretnog komada vatrenog oružja ili municije. Nije retkost da se u odlukama navede samo proizvođač oružja bez oznake modela, ili da se navedu proizvođač i model pod istim navodnicima, npr. poluautomatski pištolj marke „CZ 99”, što je pogrešno, budući da se u konkretnom slučaju radi o poluautomatskom pištolju proizvođača „Zastava oružje”, model 99. Pored toga, postoje i odluke u kojima su revolveri označeni samo po kalibru, npr. revolver 357 MAG, a u konkretnom slučaju se radilo o revolveru marke „Zastava oružje”, model M83, u kalibru .357 Magnum. Postoje nepreciznosti i u pogledu označavanja

kalibra, pa imamo navode da se radi o oružju u kalibru 9 mm, 9 mm Luger ili 9 mm Parabellum. Ta dimenzija ukazuje samo na promer zrna municije od 9 mm, a postoji više verzija samog kalibra (9x17 mm, 9x18 mm i 9x19 mm). Prilikom određivanja proizvođača, modela i kalibra vatrenog oružja, potrebno je navesti odrednice iz nalaza i mišljenja veštaka, a, ukoliko oružje nije veštačeno, navesti podatke identifikacionih karakteristika koji su naneti na oružje, uključujući i bročanu oznaku, kako bi isto bilo potpuno određeno.

Treba takođe pomenuti da funkcionalna ispravnost oružja nije uslov postojanja dela iz člana 348. KZ, nakon izmene KZ iz 2012, budući da su kao predmeti izvršenja dela određeni i osnovni delovi oružja (npr. ram, cev, navlaka), pa se stiču obeležja krivičnog dela i ako je predmet izvršenja funkcionalno neispravno oružje zbog čega se iz njega ne može ispaliti projektil, što sudove oslobađa potrebe da se ispravnost oružja veštači.

Govoreći o predmetima izvršenja krivičnog dela iz člana 348. KZ, ne treba izostaviti konvertibilno oružje koje je članom 4. ZOOM svrstano u B kategoriju. Zakonodavac je izričito odredio da u konvertibilno oružje spadaju gasno, startno i signalno oružje, pa zato ona ne podležu sudskom tumačenju. ZOOM dalje propisuje da je konvertibilno oružje ono koje izgledom podseća na vatreno oružje, kao i da ga je prepravkama moguće dovesti u stanje da ispaljuje bojevu municiju. U tom smislu postoji nepreciznost zakonskog određenja „podseća“, a pritom ZOOM ne opredeljuje pojam bojeve municije, već samo pojam municije. S tim u vezi, čini se da najveću zabunu u kategorizaciji naprava u konvertibilno oružje unosi pojam prepravki. Prepravkama se menjaju originalna svojstva oružja koje je odredio proizvođač. Dakle, moguće prepravke bi preduzelo drugo lice menjajući konvertibilnom oružju originalna svojstva proizvođača. Da li konstrukcija i materijali od kojih je izrađeno konvertibilno oružje omogućavaju njegovu prepravku u vatreno oružje u svakom pojedinačnom slučaju utvrđivaće veštaci balističke i/ili mašinske struke. Ukazano je i da su nepotrebna veštačenja svojstava konvertibilnog oružja, mogućnosti da se iz njega ispali projektil bojeve municije, već da je predmet veštačenja mogućnost prepravki konvertibilnog oružja tako da se iz njega, posle prepravki, ispali projektil.

Zakonodavno određenje predmeta koji mogu predstavljati konvertibilno oružje nije potpuno, ali je i volutarizam u određivanju nedopušten. Da bi neka naprava bila kategorisana kao konvertibilno oružje treba da ispuni uslove propisane ZOOM na koje je prethodno ukazano. Pored toga potrebno je napraviti razliku između imitacije vatrenog oružja i konvertibilnog oružja. Konvertibilno oružje zaista predstavlja imitaciju vatrenog oružja, ali se ono može prepraviti u vatreno, dok za imitacije zakonodavac izričito propisuje da se ne mogu upotrebiti, niti prepraviti u vatreno oružje. Ukoliko je to moguće, naprava neće predstavljati imitaciju u smislu određenom ZOOM.

Bilo je reći o kriminalizaciji osnovnih delova oružja, ali ostaje sporno da li se stiču obeležja krivičnog dela iz člana 348. KZ ako se radi o delovima konvertibilnog ili onespособljenog oružja. Naime, ukoliko je zakonodavac hteo da pored vatrenog oružja obuhvati i delove konvertibilnog i onespособljenog oružja, nije smela ostati odrednica „njegove“, već je morala

glasiti „njihove“ delove. Bez obzira na opisanu nepreciznost, konvertibilno oružje je svrstano u oružje B kategorije zbog potencijala da se prepravkama konvertuje u vatreno oružje. Prepravke se uglavnom odnose na cev pištolja i doboš i cev revolvera, pa je zato logično da delovi konvertibilnog oružja predstavljaju samostalne predmete krivičnog dela, jer se upravo oni prepravkama dovode u stanje da postanu delovi vatrenog oružja.

Značajan deo rada posvećen je ispitivanju, žigosanju i obeležavanju oružja i municije, kao i zakonu i podzakonskim propisima koji regulišu ovu materiju, jer njoj stručni radovi i praktičari ne poklanjaju dužnu pažnju, iako postavljaju uslove koje oružje i municija moraju ispuniti da bi bili legalni i da bi se uopšte mogli naći u legalnom prometu. Malo su poznata i krivična dela povezana sa ispitivanjem, žigosanjem i obeležavanjem oružja, naprava i municije, koja su u radu navedena.

Potpuno su isti razlozi zbog kojih je dužna pažnja posvećena onesposobljenom oružju i uslovima koje oružje mora ispuniti da bi predstavljalo ovu kategoriju oružja. Ono se može onesposobiti samo na zahtev njegovog vlasnika, ali ne i drugih lica, što podrazumeva da je oružje u evidenciji nadležnih organa legalno. Postupak onesposobljavanja mogu vršiti samo pravna lica i preduzetnici koji su za to ovlašćeni, a na onesposobljeno oružje se nanose odgovarajuće oznake. Onesposobljeno oružje jeste predmet krivičnog dela iz člana 348. KZ, pa su otuda prethodna pitanja važna. Međutim, onesposobljeno oružje predstavlja oružje kategorije „C“ prema ZOOM, zbog čega postoje razlike u postupku nabavljanja (u slobodnom prometu), osnovu držanja (prijava nadležnom organu, a ne oružni list) i uslova koje mora ispuniti vlasnik ovog oružja. Ukoliko se oružje onesposobi od neovlašćenog lica predstavljaće neispravno, a ne onesposobljeno oružje, te će ostati u kategoriji oružja „B“ kategorije.

Radi potpunijeg opredeljivanja društvene opasnosti koju predstavljaju različite vrste oružja, pa i kada su u legalnom posedu, u publikaciji je ukazano i na krivična dela koja su povezana sa oružjem kao predmetom izvršenja tih dela, zatim na krivična dela iz sporednog zakonodavstva u kojima je oružje predmet dela i na prekršaje povezane sa oružjem.

Pažnja je posvećena i municiji kao predmetu krivičnog dela, čiji se značaj često zanemaruje. Oružje je platforma za izbacivanje municije. Efikasnost svakog oružja zavisi od efikasnosti municije.

Izuzetno je značajan postupak legalizacije oružja i municije. Ukazano je na pogrešno pozivanje sudova samo na Naredbu ministra policije kao na pravni osnov legalizacije, jer njega određuje ZOOM, a ministar određuje vremenski period legalizacije, vrstu oružja koje se može legalizovati i da li će se legalizacija odnositi samo na predaju oružja nadležnom organu, ili će biti omogućeno nelegalnim držaocima oružja da u ovom postupku oružje prevedu u legalne tokove. Legalizacija oružja u sudskoj praksi je, istorijski posmatrano, prošla više faza krećući se od šireg, liberalnijeg, do uskog tumačenja. Promene u sudskoj praksi diktirane su pre svega promenama javnih oblika nošenja oružja u periodu legalizacije, kao radnje izvršenja krivičnog dela.

Nesumnjivo je bliska veza radnji učinilaca koje predstavljaju prekršaj i onih koje predstavljaju radnje krivičnog dela. Bliskost proizlazi i iz izuzetno velikog broja prekršaja koje propisuje ZOOM, iako se ovim zakonom ne iscrpljuje prekršajna odgovornost učinilaca. Samo primera radi, postojaće prekršaj ako učinilac nasleđeno oružje ne prijavi nadležnom organu u zakonom predviđenom roku, što će prerasti u krivičnu odgovornost kada je taj rok nesrazmerno dugo prekoračen. Postojaće prekršajna odgovornost kada učinilac puca iz vatrenog oružja i naruši javni red i mir i istovremeno krivična odgovornost zbog neovlašćenog nošenja oružja. Opisana bliskost u prvi plan ističe primenu načela ne bis in idem. Praksa sudova u primeni ovog načela prinuđena je da otkrije tanku granicu između zaštite učinilaca od dvostrukog kažnjavanja, na jednoj strani, i zahteva kriminalne politike da učinilac kod koga su se stekli uslovi i za prekršajnu i za krivičnu odgovornost zbog preširokog (često nepotrebnog) zahvata prekršajnog postupka ne izbegne krivičnu odgovornost. Navođenjem karakterističnih odluka sudova povezanih s prekršajnom i krivičnom odgovornošću kao i odluka koje se odnose na načelo ne bis in idem ukazano je na moguća rešenja ovog pitanja.

Nove vrste oružja, iako još uvek neznatno prisutne, nesumnjivo će se češće pojavljivati u zemljama Zapadnog Balkana. Zato je, za sada samo u opštoj formi, ukazano na nova oružja i nove tehnologije u njihovoj proizvodnji, što će nesumnjivo morati da prate izmene zakonodavstva, kao i sudske prakse.

Sveobuhvatna analiza spornih pitanja u primeni člana 348. KZ, ali i sa ovom odredbom povezanih krivičnih dela, kao i povezanih zakona i podzakonskih akata, posebno je namenjena mladim sudijama i javnim tužiocima, ali i svima koju ovu temu smatraju značajnom.

